

FAKULTET POLITIČKIH NAUKA

UNIVERZITET U SARAJEVU

MCMYLIX

ODSJEK: Sigurnosne i mirovne studije

SIGURNOSNI SISTEM SR NJEMAČKE I BOSNE I
HERCEGOVINE – KOMPARATIVNA ANALIZA

-magistarski rad-

Kandidat:

Edis Pazalja

Broj indeksa: 486/II

Mentor:

Prof.dr. Selmo Cikotić

Sarajevo, juli, 2022.

FAKULTET POLITIČKIH NAUKA

UNIVERZITET U SARAJEVU

MCMYLIX

ODSJEK: Sigurnosne i mirovne studije

SIGURNOSNI SISTEM SR NJEMAČKE I BOSNE I

HERCEGOVINE – KOMPARATIVNA ANALIZA

-magistarski rad-

Kandidat:

Edis Pazalja

Broj indeksa: 486/II

Mentor:

Prof.dr. Selmo Cikotić

Sarajevo, juli, 2022.

Sadržaj

Lista skraćenica

SAŽETAK.....	1
SUMMARY	1
UVOD	2
I. TEORIJSKO – METODOLOŠKI OKVIR ISTRAŽIVANJA	3
1. Problem istraživanja	3
2. Predmet istraživanja	3
3. Kategorijalno – pojmovni sistem.....	3
4. Ciljevi istraživanja	6
i. Naučni cilj	6
ii. Društveni cilj.....	6
5. Sistem hipoteza	6
i. Generalna hipoteza	6
ii. Pojedinačne hipoteze	6
6. Metode istraživanja	7
7. Vremenski plan istraživanja:.....	7
1. ORGANIZACIJA I FUNKCIONISANJE SISTEMA SIGURNOSTI BOSNE I HERCEGOVINE	8
1.1 Međunarodni položaj Bosne i Hercegovine i ustavno uređenje Bosne i Hercegovine	8
1.1.1. Federacija Bosne i Hercegovine	8
1.1.2. Republika Srpska.....	8
1.1.3. Distrikt Brčko	9
1.2. Politički sistem Bosne i Hercegovine	10
1.2.1. Zakonska regulativa u Bosni i Hercegovini	11
1.2.2. Zakonska regulativa u entitetima Bosne i Hercegovine	15

1.2.2.1. Federacija Bosne i Hercegovine	17
1.2.2.2. Republika Srpska.....	18
1.2.2.3. Distrikt Brčko	19
1.2.3. Političke stranke u Bosni i Hercegovini.....	19
2. SIGURNOSNA POLITIKA I ELEMENTI SIGURNOSNE POLITIKE BOSNE I HERCEGOVINE	21
2.1. Oružane snage Bosne i Hercegovine.....	23
2.2. Policijske snage Bosne i Hercegovine	32
2.2.1. Sigurnosne strukture na nivou Bosne i Hercegovine	32
2.2.2. Federacija Bosne i Hercegovine	33
2.2.3. Republika Srpska.....	34
2.2.4. Distrikt Brčko	36
2.2.5. Kantoni	37
2.3. Ministarstvo sigurnosti.....	38
2.3.1. Granična policija Bosne i Hercegovine (GP)	39
2.3.2. Državna agencija za istrage i zaštitu (SIPA)	41
2.3.3. Direkcija za koordinaciju policijskih tijela (DKPT)	42
2.3.4. Agencija za forenzička ispitivanja i vještačenja (AFIV)	43
2.3.5. Agencija za školovanje i stručno usavršavanje kadrova (AEPTM).....	43
2.3.6. Agencija za policijsku podršku (APP).....	44
2.3.7. Služba za poslove sa strancima (SPS).....	44
2.4. Sjevernoatlantski savez (NATO) i Bosna i Hercegovina.....	45
3. ORGANIZACIJA I FUNKCIONISANJE SISTEMA SIGURNOSTI SAVEZNE REPUBLIKE NJEMAČKE.....	50
3.1. Međunarodni položaj Savezne Republike Njemačke i ustavno uređenje Savezne Republike Njemačke	50
3.2. Političko-historijske odrednice, nastanak nacionalsocijalizma i organizacija države.	53

3.3. <i>Politički sistem SR Njemačke</i>	54
3.3.1. <i>Zakonodavna vlast SR Njemačke</i>	56
3.3.2. <i>Izvršna vlast SR Njemačke</i>	58
3.3.3. <i>Političke stranke</i>	60
4. SIGURNOSNA POLITIKA I ELEMENTI SIGURNOSNE POLITIKE SAVEZNE REPUBLICKE NJEMAČKE.....	62
4.1. <i>Oružane snage SR Njemačke</i>	63
4.2. <i>Policijske snage SR Njemačke</i>	64
5. KOMPARATIVNA ANALIZA SIGURNOSNOG SISTEMA BOSNE I HERCEGOVINE I SR NJEMAČKE	69
PRILOG 1 – Istraživanje putem anketnog upitnika	78
LITERATURA.....	80
POPIS SLIKA	85

Lista skraćenica

AEPTM	(Agency for Education and Professional Training) - Agencija za školovanje i stručno usavršavanje kadrova
AFIV	Agencija za forenzička ispitivanja i vještačenja
APP	Agencija za policijsku podršku
bh	Bosansko-hercegovački
BiH	Bosna i Hercegovina
CBSS	(Council of the Baltic Sea States) - Vijeće država Baltičkog mora
CERN	(European Organization for Nuclear Research) - Evropsko vijeće za nuklearna istraživanja
DKPT	Direkcija za koordinaciju policijskih tijela
EAPC	(European Association of Political Consultants) - Evropsko udruženje za palijativnu brigu
EBRD	(European Bank for Reconstruction and Development) - Evropska banka za obnovu i razvoj
EIB	(European Investment Bank) - Evropska investicijska banka
ESA	(European Space Agency) - Evropska svemirska agencija
EU	(European Union) - Evropska unija
FATF	(Financial Action Task Force) - Grupa za finansijsku akciju protiv pranja novca
FAO	(Food and Agriculture Organization) - Organizacija za prehranu i poljoprivredu
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
GP	Granična policija Bosne i Hercegovine
IADB	(Inter-American Development Bank) - Inter-američka banka za razvoj
IAEA	(International Atomic Energy Agency) - Međunarodna agencija za atomsku energiju

IBRD	(International Bank for Reconstruction and Development) - Međunarodna banka za obnovu i razvoj
ICAO	(International Civil Aviation Organization) - Organizacija međunarodne civilne avijacije
ICC	(International Cricket Council) - Međunarodna privredna komora
IDA	(Information and documentation center for anti-racism work) - Međunarodno udruženje za razvoj
IEA	(International Energy Agency) - Međunarodna agencija za energiju
IFAD	(International Fund for Agricultural Development) - Međunarodni fond za poljoprivredni razvoj
IFC	(International Finance Corporation) - Međunarodna finansijska korporacija
IFRC	(International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies) - Međunarodna federacija društava Crvenog križa i Crvenog polumjeseca
IHO	(International Hydrographic Organization) - Međunarodna hidrografska organizacija
ILO	(International Labour Organization) - Međunarodna organizacija rada
IMF	(International Monetary Fund) - Međunarodni monetarni fond
IMO	(International Maritime Organization) - Međunarodna pomorska organizacija
IMSO	(International Mobile Satellite Organization) - Međunarodna organizacija mobilnih satelita
Interpol	(International Criminal Police Organisation) - Međunarodna kriminalističko-policijska organizacija
IOC	(International Olympic Committee) - Međunarodni olimpijski komitet
IOM	(International Organization for Migration) - Međunarodna organizacija za migracije
IPU	(International Psychoanalytic University) - Inter-parlamentarna unija
ISO	(International Organization for Standardization) - Međunarodna organizacija za standardizaciju
MIGA	(Multilateral Investment Guarantee Agency) - Multilateralna agencija za osiguranje investicija
MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova

NATO	(North Atlantic Treaty Organisation) - Sjevernoatlantski savez
NEA	(National Education Association) - Organizacija za nacionalnu edukaciju
NSG	(National Security Guard) - Nacionalna sigurnosna garda
OECD	(Organisation for Economic Co-operation and Development) - Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj
OPCW	(Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons) - Organizacija za zabranu hemijskog oružja
OS BiH	Oružane snage Bosne i Hercegovine
OSCE	(Organization for Security and Co-operation in Europe) - Organizacija za sigurnost i suradnju u Evropi
PfP	(Partnership for Peace) - NATO program Partnerstva za mir
RS	Republika Srpska
SIPA	(State Investigation and Protection Agency) - Državna agencija za istrage i zaštitu
SPS	Služba za poslove sa strancima
SR Njemačka	Savezna Republika Njemačka
UN	(United Nations) - Ujedinjeni narodi
UNAMID	(United Nations Hybrid Operation in Darfur) - Misija Ujedinjenih naroda u Darfuru
UNESCO	(United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) - Organizacija Ujedinjenih nacija za obrazovanje, nauku i kulturu
UNHCR	(United Nations High Commissioner for Refugees) - Ured Visokog povjerenika Ujedinjenih naroda za izbjeglice
UN Security Council	(United Nations Security Council) - Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda
WHO	(World Health Organization) - Svjetska zdravstvena organizacija
WIPO	(World Intellectual Property Organization) - Institut za intelektualno vlasništvo
WTO	(World Trade Organization) - Svjetska trgovinska organizacija

SAŽETAK

U ovom radu dati su pregled i komparacija temeljnih osobina njemačkog i bosansko-hercegovačkog (bh) sigurnosnog sistema. Rad tretira i pitanja koja čine bh sigurnosni sistem teškim i neefikasnim, a to su između ostalog izbjegavanje odgovornosti za političke odluke najuže povezane sa sigurnosnim izazovima, nepostojanje jasne organizacije i operativnih organa sigurnosti, te finansijski aspekti puta za implementaciju njemačkog sigurnosnog sistema u bh državi.

Ključne riječi: sigurnosni sistem, sigurnost, vojska, policija, SR Njemačka, Bosna i Hercegovina, komparativna analiza.

SUMMARY

This paper provides an overview and comparison of the basic features of the German and Bosnian-Herzegovina (BiH) security system. The paper also addresses issues that make the Bosnia and Herzegovina security system difficult and inefficient, such as avoiding responsibility for political decisions most closely related to security challenges, lack of clear organization and operational security bodies, and financial aspects of implementing the German security system in Bosnia and Herzegovina.

Key words: security system, security, army, police, FR Germany, Bosnia and Herzegovina, comparative analysis.

UVOD

U radu se obrađuje sigurnosni sistem Bosne i Hercegovine i sigurnosni sistem SR Njemačke. Nakon metodološkog okvira rada koji obrazlaže problem i predmet istraživanja, ciljeve istraživanja, sistem hipoteza, način istraživanja, te naučnu i društvenu opravdanost istraživanja, dat je prikaz rada kroz pet poglavlja.

Prvo i treće poglavlje rada obrađuje državno uređenje Bosne i Hercegovine i SR Njemačke, politički sistem i organizaciju vlasti u obje zemlje. U drugom i četvrtom poglavlju govori se o sigurnosnom sistemu, definiciji sigurnosnog sistema, oružanim i policijskim snagama Bosne i Hercegovine i SR Njemačke kao i o NATO sistemu.

Peto poglavlje je komparativna analiza sigurnosnog sistema Bosne i Hercegovine i SR Njemačke – elementi poređenja dvije spomenute države, primjena pojedinih elemenata njemačkog sigurnosnog sistema u izgradnji sigurnosnog sistema Bosne i Hercegovine, te istraživanje putem anketnog upitnika.

Sigurnosna struktura je specifična za svaku pojedinačnu državu. Namijenjena je ostvarivanju sigurnosti na nivou cjelokupnog društva. Najveći broj država ima dva zajednička elementa ove strukture - odbranu i unutrašnju sigurnost.

Zaključak daje osvrt na obradu spomenutih poglavlja, ali i osvrt na rezultate istraživanja.

U zaključnim razmatranjima će se i dati i preporuke za poboljšanje sigurnosnog sistema Bosne i Hercegovine.

I. TEORIJSKO – METODOLOŠKI OKVIR ISTRAŽIVANJA

1. Problem istraživanja

Problem istraživanja ovog rada je spoznati kako se iskustva, iz jedne države i njenih organizacijskih funkcionalnih modela, mogu prenijeti i koristiti u drugoj državi. Istraživanjem i komparacijom tih modela i iskustava pokušati će se predstaviti i prepoznati dobre i loše strane i jednog i drugog sistema.

2. Predmet istraživanja

Istražujući iskustva modela sigurnosnog sistema, želja je da se upozna suština Bosne i Hercegovine i suština SR Njemačke, te da se pruži komparacija ta dva modela.

3. Kategorijalno – pojmovni sistem

Ovaj sistem sastavljen je od ključnih pojmova, a to su:

- *Sigurnost* - pojam vrlo širokog značenja. Podrazumijeva općenito stepen zaštićenosti: ljudi od različitih oblika njihova ugrožavanja, zaštitu materijalnih i kulturnih dobara u ličnoj i društvenoj svojini, zaštitu društva i njegovih vrijednosti, cjelokupnu zaštitu države od svih vidova njenog ugrožavanja, a naposljetku sigurnost podrazumijeva stepen zaštite od ugrožavanja na planetarnom i kosmičkom nivou života općenito i ljudskog roda u cijelosti. Svi nivoi sigurnosti: planetarni, državni i sigurnost čovjeka – pojedinca, te materijalnih i kulturnih dobara, predstavljaju neraskidivu cjelinu.¹
- *Sistem* - grč.- systema – sistem, poredak, uslovljen planskim, pravilnim rasporedom dijelova u jednoj vezi...skup dijelova povezanih općom funkcijom; (Klaić B., 1985) je izraz iz grčkog jezika i u svojoj suštini upućuje na cjelinu čiji elementi funkcioniraju u interesu te cjeline, njene opstojnosti i funkcije.²
- *Sistem sigurnosti* - definišemo kao dinamičan, složen i specifičan podsistem u razvoju svakog društva. Njegov je osnovni zadatak da putem uspostavljenih institucija i operativno - profesionalnih i specijaliziranih organa i službi sa jasno utvrđenim pravima,

¹ BERIDAN, Izet; TOMIĆ M., Ivo; KRESO, Muharem, Leksikon sigurnosti, DES, 2001., Sarajevo, str. 348.-349.

² BERIDAN, Izet, Politika i sigurnost, Fakultet političkih nauka Sarajevo, 2008., str. 48.

obavezama i dužnostima i potrebnom kadrovskom i tehničkom opremljenošću, a na osnovu naučno - stručnih i stečenih iskustvenih saznanja u proučavanju, praćenju, analizi i cjelovitom objašnjenju sigurnosnih pojava, preduzima kompleks operativnih taktičko - tehničkih i drugih preventivno - represivnih mjera i aktivnosti radi blagovremenog i uspješnog sprječavanja, otklanjanja i otkrivanja svih unutrašnjih i spoljnih izvora i opasnosti ugrožavanja, a sve u cilju očuvanja i zaštite osnovnih društvenih vrijednosti (suverenitet i integritet države, ustavni poredak, nezavisnost, teritorijalna cjelovitost, prava i slobode građana, itd.), pridržavajući se strogo ustavno-pravnih, zakonskih i etičko - profesionalnih principa.³

- *Nacionalna sigurnost* - pojam koji se može definirati kao stanje zaštićenosti temeljnih vrijednosti društva i na njima zasnovanih institucija, zaštita vitalnih nacionalnih interesa, integritet državnog područja i njezinih institucija, odnosno najopćenitije kao sigurnost političkog naroda.⁴
- *Globalizacija* - može biti shvaćena kao širenje, produbljivanje i ubrzavanje svjetske međuzavisnosti u svim aspektima modernog društvenog života, od kulture do kriminala, od finansija do duhovnosti.⁵
- *Sigurnosna politika Bosne i Hercegovine* - je dokument koji definiše dugoročnu i koherentnu strategiju, koja daje okvir i smjernice za izgradnju sistema, strukture i svih mehanizama neophodnih za efikasno djelovanje sektora sigurnosti. Sigurnosnu politiku razrađuje izvršna vlast, vojnih, ekonomskih, diplomatskih, tehnoloških i ostalih resursa radi postizanja sigurnosnih ciljeva.⁶
- *Zakon o odbrani* - ovaj zakon regulira jedinstveni odbranbeni sistem Bosne i Hercegovine, uspostavlja i definira lanac komandovanja i ulogu svih elemenata kako bi Bosna i Hercegovina imala pun kapacitet u civilnom nadzoru i zaštiti suvereniteta i teritorijalnog integriteta Bosne i Hercegovine. Zakon utvrđuje prava, dužnosti i postupke institucija Bosne i Hercegovine, Oružanih snaga Bosne i Hercegovine (OS BiH) i entitetskih organa za odbranu suvereniteta i teritorijalnog integriteta, politike

³ MASLEŠA, Ramo, Teorije i sistemi sigurnosti, Magistrat, 2001., Sarajevo, str.126.-127.

⁴ https://hr.wikipedia.org/wiki/Nacionalna_sigurnost (12. 11. 2021.)

⁵ VULETIĆ, Vladimir, Globalizacija Pro et contra, Zavod za udžbenike, Beograd, 2002., str. 4.

⁶ Sigurnosna politika Bosne i Hercegovine, 2006., str. 1.

nezavisnosti i međunarodnog subjektiviteta Bosne i Hercegovine kao i pružanje pomoći civilnim vlastima.⁷

- *Daytonski mirovni sporazum* - pravni je akt sporazumnog karaktera parafiran u vojnoj zračnoj luci Riht-Paterson kod Daytona, u američkoj državi Ohio, da bi se zvanično prekinuo rat u Bosni i Hercegovini, koji je trajao od 1992. do 1995. godine. Sporazum se naročito bavio budućim upravnim i ustavnim učeđenjem Bosne i Hercegovine. Konvencija je trajala od 1. novembra do 21. novembra 1995. godine. Glavni učesnici su bili bosanski predsjednik Alija Izetbegović, srbijanski predsjednik Slobodan Milošević, hrvatski predsjednik Franjo Tuđman, te glavni američki predsjednik Richard Holbrooke i general Wesley Clark. Sporazum je zvanično potpisan u Parizu 14. decembra. Sadašnja administrativna podjela Bosne i Hercegovine i sastav vlade bili su neki od rezultata dogovora.⁸
- *Reforma odbrane Bosne i Hercegovine* - proces koji je, i u praktičnom i političkom smislu, predstavljao osnovu pozitivnih promjena i reformi i u drugim sferama sistema sigurnosti Bosne i Hercegovine. Reformu odbranbenih snaga, pored pritiska međunarodnih organizacija i postojanja političke volje u pojedinim političkim i odbrambenim strukturama unutar Bosne i Hercegovine, uslovile su i karakteristike samog sistema odbrane, koji nije bio sposoban odgovoriti izazovima i zahtjevima koji su se pred njega postavljali.⁹
- *Strategija nacionalne sigurnosti* - podrazumijevala djelovanje cjelokupnog društva, države i svih uzajamno povezanih državnih institucija u cilju ostvarivanja sigurnosti države, društva i pojedinca.¹⁰

⁷ Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, Zakon o odbrani BOSNE I HERCEGOVINE, 2005., 88/05, čl. 1.

⁸ PEJANOVIĆ, Mirko, Država Bosna i Hercegovina i demokratija, University Press, Sarajevo, 2015., str. 28.

⁹ CIKOTIĆ, Selmo, Sigurnosne pretpostavke Bosne i Hercegovine, Vijeće Kongresa bošnjačkih intelektualaca, Sarajevo, 2013., str. 77.

¹⁰ Grizold, A., Tatalović, S., Cvrtila, V.: Suvremeni sistemi nacionalne sigurnosti, Fakultet političkih znanosti; Hrvatska udruga za međunarodne studije, Zagreb, 1999., str. 17.

4. Ciljevi istraživanja

i. Naučni cilj

Naučni cilj rada je da se u komparativnoj perspektivi neovisno o veličini teritorije, broju stanovnika i ekonomskoj moći jedne i druge države ukaže na moguće slične ili identične elemente koji se mogu razvijati u oblasti sigurnosnog sistema u Bosni i Hercegovini. Cilj istraživanja ovog rada u domenu realne primjene rezultata rada direktno je povezan sa reformskim procesima različitih komponenata sigurnosnog sistema u SR Njemačkoj i Bosni i Hercegovini. Naučni cilj temeljen je na objektivnom analiziranju i istraživanju pojmova kao što je “sigurnosni sistem”.

ii. Društveni cilj

Ovaj rad kao društveni cilj sadrži uvid u odnos sigurnosnog sistema u Bosni i Hercegovini i SR Njemačkoj i koristi koje sa sobom nosi sigurnosni sistem SR Njemačke u odnosu na sigurnosni sistem Bosne i Hercegovine, te i saznanje u kojoj mjeri se efikasno ostvaruje razvoj sigurnosnog sistema.

5. Sistem hipoteza

i. Generalna hipoteza

Mnogi elementi sistema sigurnosti SR Njemačke, način njihovog funkcionisanja i međusobnog povezivanja primjenjivi su u sistemu sigurnosti Bosne i Hercegovne.

ii. Pojedinačne hipoteze

Pojedinačna hipoteza 1:

Pojedini elementi organizacije oružanih snaga SR Njemačke kao članice NATO-a u velikoj mjeri može biti primjer za organizaciju oružanih snaga u Bosni i Hercegovini.

Pojedinačna hipoteza 2:

Određeni elementi organizacije i načina rada policijskih struktura, računajući i državnu graničnu službu SR Njemačke, može biti primjer za organizaciju sigurnosnih službi u Bosni i Hercegovini.

6. Metode istraživanja

U radu će se primjenjivati metode komparacije, analize i sinteze, indukcije i dedukcije, studije slučaja, kao i tehnike prikupljanja i obrade empirijskih podataka – tehnike ispitivanja, prikupljanja podataka pomoću upitnika, ankete.

U okviru empirijskog istraživanja sproved će se anketa putem Interneta na uzorku od oko stotinu ispitanika iz Bosne i Hercegovine. Glavna struktura pitanja odnositi će se na stavove uzorka o zadovoljstvu/nezadovoljstvu postojećim sigurnosnim sistemom države u kojoj žive i preporukama za poboljšanje tog sistema.

7. Vremenski plan istraživanja:

Vremenski period istraživanja je od prihvatanja ove prijave magistarskog rada do januara 2022. godine.

1. ORGANIZACIJA I FUNKCIONISANJE SISTEMA SIGURNOSTI BOSNE I HERCEGOVINE

1.1. Međunarodni položaj Bosne i Hercegovine i ustavno uređenje Bosne i Hercegovine

Bosna i Hercegovina je država koja geografski pripada Balkanskom poluostrvu, jugoistočnoj Evropi i prostoru bivše Jugoslavije. To je suverena država koja je pozicionirana u jugoistočnom dijelu Evrope, na zapadu Balkanskog poluostrva. Bosna i Hercegovina graniči sa Hrvatskom, Srbijom i Crnom Gorom. Prema podacima iz 2013. godine, prema popisu stanovništva, Bosna i Hercegovina ima oko 3.531.159 stanovnika, a gustina naseljenosti je 68.95 st/m². Bosna i Hercegovina 22.5.1992. godine postaje članica Ujedinjenih nacija. Bosna i Hercegovina je obnovila svoju samostalnost raspadom pravnog, političkog i ekonomskog sistema bivše SFRJ, kao i otpočinjanjem rata. Bosna i Hercegovina je stekla nezavisnost 1. marta 1992 godine nakon odluke građana Bosne i Hercegovine referendumom o samoopredjeljenju. Glavni grad Bosne i Hercegovine je Sarajevo.

Ustavom 14. decembra 1995. godine je utemeljen oblik državnog uređenja u kome se država Bosna i Hercegovina sastoji od dva entiteta: Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske i Distrikta Brčko.

1.1.1. Federacija Bosne i Hercegovine

Federacija Bosne i Hercegovine je entitet koji se sastoji od deset kantona (koji se dalje administrativno dijele na 79 općina), a to su Unsko-sanski, Posavski, Tuzlanski, Zeničko-dobojski, Bosansko-podrinjski, Srednjobosanski, Hercegovačko-neretvanski, Zapadno-hercegovački, Sarajevski i Kanton br.10. Zakonodavnu vlast čini Parlament Federacije Bosne i Hercegovine, koji se sastoji od Predstavničkog/Zastupničkog doma i Doma naroda. Izvršnu vlast vrše predsjednik i dva potpredsjednika Federacije Bosne i Hercegovine, kao i Vlada Federacije Bosne i Hercegovine.¹¹

1.1.2. Republika Srpska

Republika Srpska je entitet koji se administrativno dijeli na regije (Banja Luka, Doboje, Bijeljina, Pale i Trebinje), a regije se dalje dijele na 62 opštine. U Republici Srpskoj

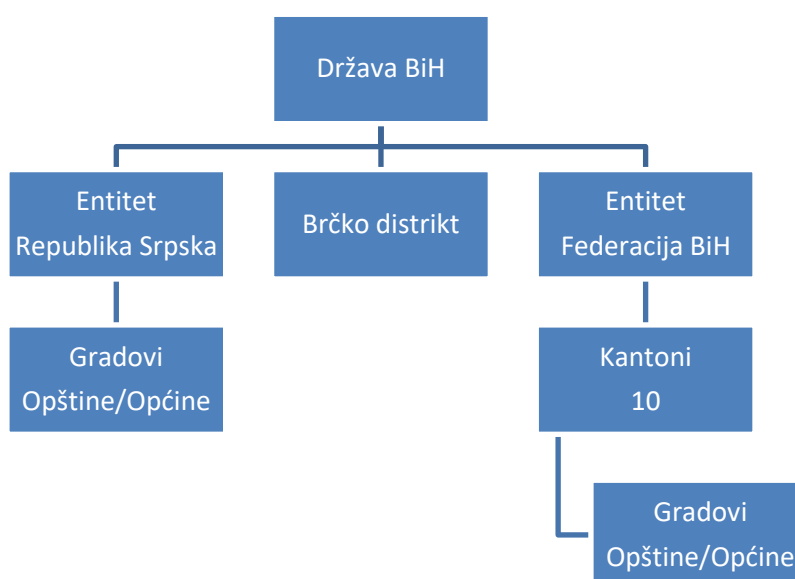
¹¹ https://parlamentfbih.gov.ba/dom_naroda/bos/parlament/o_parlamentu/ustavfbih.html (14.11.2020.)

zakonodavnu vlast vrši Narodna Skupština Republike Srpske i Vijeće naroda. Izvršnu vlast vrše predsjednik i dva potpredsjednika Republike Srpske, kao i Vlada Republike Srpske.¹²

1.1.3. Distrikt Brčko

Teritorij Brčkog koji je bio pod arbitražom, nije pripao ni Federaciji Bosne i Hercegovine ni Republici Srpskoj, već je odlukom Međunarodne arbitražne komisije za Brčko stavljen krajem 2000. godine pod upravu države Bosne i Hercegovine kao zaseban distrikt. Distrikt Brčko ima svoju vlastitu multietničku vladu sa izabranom skupštinom, izvršnim odborom, sudstvom i policijskim snagama.¹³

Bosna i Hercegovina ustavno je uspostavljena odlukom tri konstitutivna naroda, Hrvata, Bošnjaka i Srba.

Slika 1: Strukturalna šema uređenja države Bosne i Hercegovine

¹² <https://www.bihambasada.se/drzavno-uredjenje-bosne-i-hercegovine/> (14.11. 2020.)

¹³ <https://www.mvp.gov.ba/Print.aspx?id=265> (14.11.2020.)

1.2. Politički sistem Bosne i Hercegovine

Prije svega potrebno je definisati pojam politički sistem. Postoji više definicija političkog sistema i u osnovi to je skup principa i procedura politike i vlasti čime se osigurava održavanje reda i racionalnosti u društvu.¹⁴

Nijaz Duraković, u knjizi “Uporedni politički sistemi” kaže da se pod političkim sistemom podrazumijeva skup svih institucija kojima se artikulira i uobličava vlast, određuju odnosi između te vlasti i društva, kao i način vršenja vlasti, te instrumenti uticaja građana na to vršenje.¹⁵

Politički sistem obuhvata sve agense političkog života, bez obzira na stepen ili motiv njihovog uticaja. Politički sistem predstavlja skup društvenih i političkih institucija koji je uvijek širi od države. Pojam političkog sistema redovno obuhvata i sve institucije i primjenu državnih odluka (zakona i podzakonskih akata). Politički sistem u cjelini obuhvata sve institucije, organizacije i udruženja koji vrše određene uticaje na procese državnog odlučivanja odnosno procesa stvaranja i ostvarivanja prava.¹⁶

Posmatrajući navedene definicije, možemo reći, kako je to i naveo Saša Gavrić i Damir Banović u knjizi „Uvod u politički sistem Bosne i Hercegovine – izabrani aspekti“, da je politički sistem – sistem koga čine institucije i interesne grupe i odnosi između njih, i politička pravila koja upravljaju njihovim funkcijama.¹⁷

Kada govorimo o političkom sistemu Bosne i Hercegovine treba reći da je Bosna i Hercegovina, prema Ustavu Bosne i Hercegovine demokratska država koja funkcioniše na osnovu slobodnih i demokratskih izbora i u skladu sa zakonom.

¹⁴ <https://www.bihambasada.se/drzavno-uredenje-bosne-i-hercegovine/> (14.11. 2020.)

¹⁵ CIKOTIĆ, Selmo, SAD-BiH Mogući transfer sigurnosnih rješenja, Vijeće Kongresa bošnjačkih intelektualaca, Sarajevo, 2010. str. 50.

¹⁶ https://bs.wikipedia.org/wiki/Politi%C4%8Dki_sistemi (25.10.2020.)

¹⁷ GAVRIĆ, Saša; BANOVIĆ, Damir; KRAUSE, Christian, Uvod u politički sistem BiH –Izabrani aspekti, Izdavači: Sarajevski otvoreni centar, Fondacija Konrad Adenauer, Predstavništvo u BiH, Za izdavača: Saša Gavrić, dr Christian Krause, Sarajevo, 2009., str. 78.

1.2.1. Zakonska regulativa u Bosni i Hercegovini

U Bosni i Hercegovini se vlast dijeli na izvršnu, sudsku i zakonodavnu. Vrhovna tijela države Bosne i Hercegovine jesu: Predsjedništvo, Parlamentarna skupština, Vijeće ministara i Ustavni sud.

Na državnom nivou izvršnu vlast vrši Predsjedništvo Bosne i Hercegovine i Vijeće ministara. Zakonodavnu vlast obavlja Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, dok sudsku vlast vrši Sud Bosne i Hercegovine i Tužilaštvo Bosne i Hercegovine. Izvršnu vlast u Federaciji Bosne i Hercegovine vrši predsjednik i dva podpredsjednika Federacije Bosne i Hercegovine i Vlada Federacije Bosne i Hercegovine, dok sudsku vlast vrši Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine. Na nivou kantona, izvršnu vlast vrši premijer kantona i vlada kantona, a zakonodavnu vlast vrši skupština i sudsku vlast vrše kantonalni i opštinski sudovi.

Predsjedništvo čine tri člana: jedan Bošnjak i jedan Hrvat, direktno izabrani s teritorija Federacije, te jedan Srbin direktno izabran sa teritorija Republike Srpske. Biraju se na način određen izbornim zakonom, ali tako da svaki birač glasuje za jednog člana Predsjedništva. Mandat traje četiri godine, članovi imaju pravo biti birani na još četiri godine, nakon čega se četiri godine ne smiju kandidirati. Oni se rotiraju na mjestu predsjedatelja, a dužni su učiniti svaki napor da odluke donose koncenzusom, a samo iznimno većinom glasova.

Predsjedništvo je ustavno zamišljeno kao najvažnije tijelo, gdje se dogovaraju najvažnije političke odluke u sastavu ustrojstva vlasti. Ono nadzire izvršavanje odluka Parlamentarne skupštine, ali je određeno i kao glavni oblikovatelj, a ne samo predlagatelj zakonodavstva.¹⁸

Parlamentarna skupština je dvodomna i sastoji se od Doma naroda i Zastupničkog doma. Osim zakonodavstva njezin djelokrug obuhvaća i donošenje državnog proračuna, ratifikaciju međunarodnih ugovora i druge ovlasti.

Dom naroda ima 15 delegata, od kojih dvije trećine iz Federacije, od kojih pet Hrvata i pet Bošnjaka, a jedna trećina iz Republike Srpske (pet Srba). Zastupnički dom ima 42 člana, biranih direktno, dvije trećine s područja Federacije, jedna trećina s područja Republike Srpske.

Funkciju vlade vrši Vijeće ministara Bosne i Hercegovine. Visoki predstavnik međunarodne zajednice je, nakon općih izbora u Bosni i Hercegovini održanih u oktobru 2002. godine, donio odluku o novom ustrojstvu Vijeća ministara Bosne i Hercegovine. Prema toj odluci Vijeće

¹⁸ SMERDEL Branko; SOKOL, Smiljko, Ustavno pravo, Univerzitet u Zagrebu, Zagreb, 2006., str. 419.

ministara ima devet članova: predsjedavajući, dva zamjenika predsjedavajućeg koji su istovremeno i ministri i šest drugih ministara. Mandat predsjedavajućeg i članova Vijeća ministara je četiri godine. Svaki ministar ima zamjenika, a uvedena je i funkcija sekretara ministarstva. Raspodjela ovih funkcija se vrši prema nacionalnom kriteriju, tako da se ne bi dešavalo da sve ove funkcije pripadnu predstavnicima jednog ili samo dva naroda.

Prema Zakonu o ministarstvima i drugim organima uprave, Bosna i Hercegovina ima devet ministarstava i to:

- Ministarstvo vanjskih poslova,
- Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa,
- Ministarstvo civilnih poslova,
- Ministarstvo finansija i trezora,
- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice,
- Ministarstvo pravde,
- Ministarstvo komunikacija i prometa,
- Ministarstvo sigurnosti,
- Ministarstvo odbrane.

Predsjedništvo Bosne i Hercegovine imenuje predsjednika Vijeća ministara, koji preuzima dužnost nakon što Predstavnički dom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine potvrdi njegovo imenovanje. Predsjednik predlaže imena kandidata za ministre, a Predstavnički dom ih imenuje. Predsjednika Vijeća ministara imenuje Predsjedništvo uz odobrenje Zastupničkog doma, a on imenuje ministre, također uz odobrenje Doma. Pri sastavljanju Vijeća ministara također je određeno da s područja Federacije ne može biti više od dvije trećine ministara; zamjenik ministra pak ne može biti iste nacionalnosti kao ministar. Vijeće ministara politički je odgovorno Parlamentarnoj skupštini.¹⁹

Ustavni sud je, moglo bi se reći, postavljen kao krajnji arbitar u slučaju zaoštrenih političkih neslaganja između političkih predstavnika entiteta, ili Bosne i Hercegovine i entiteta, kao i pojedinih institucija Bosne i Hercegovine.

¹⁹ SMERDEL Branko; SOKOL, Smiljko, op. cit., str. 419.

Sudsku vlast u Bosni i Hercegovini čine:

- Ustavni sud Bosne i Hercegovine
- Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
- Sud Bosne i Hercegovine
- Tužilaštvo Bosne i Hercegovine
- Pravobranilaštvo Bosne i Hercegovine

S druge strane Bosna i Hercegovina, po Dejtonskom mirovnom sporazumu, formalno nije federalna država, ali politički sistem je u velikoj mjeri “federaliziran”. Naime, Ustavom Bosne i Hercegovine (Anex IV Dejtonskog mirovnog sporazuma), utvrđena je isključiva nadležnost entiteta kao visoko decentraliziranih društvenih političkih zajednica. Entiteti imaju pretpostavljenu nadležnost u svim oblastima, osim onih koje su izričito stavljene u nadležnost države Bosne i Hercegovine ili onih o kojim se entiteti dogovore, kao što je slučaj sa oružanim snagama ili obavještajnim službama.²⁰

Bosna i Hercegovina se zasniva na ravnopravnosti dva entiteta i tri konstitutivna naroda. Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine o konstitutivnosti Srba, Bošnjaka i Hrvata na području Bosne i Hercegovine predstavlja ključnu odluku za čitavo današnje ustavno uređenje Bosne i Hercegovine i njezinih entiteta. Ustav Bosne i Hercegovine nema eksplicitnu odredbu o izvoru finansiranja i nosiocu suverene vlasti, no iz cjelokupne strukture Ustava i završne odredbe preambule može se zaključiti o tome – odredba preambule glasi: Bošnjaci, Hrvati i Srbi, kao konstitutivni narodi, zajedno sa ostalim, i građani Bosne i Hercegovine ovim utvrđuju Ustav Bosne i Hercegovine. Državna vlast izvorno nastaje iz konstitutivnosti Bošnjaka, Srba i Hrvata, suverenosti građana i položaja pripadnika ostalih naroda i nacionalno neopredjeljenih osoba. Ustav Federacije Bosne i Hercegovine, kao i ustavi kantona i Republike Srpske podređeni su Ustavu Bosne i Hercegovine. Do danas, Ustav se pokazao nedovoljno funkcionalan, prvenstveno zbog skupe administracije i zbog podijeljenosti prema entitetskom i etničkom principu što onemogućava funkcionalnost institucija Bosne i Hercegovine. Jedan od uslova pristupanja Bosne i Hercegovine Evropskoj uniji bio je i reforma Ustava Bosne i Hercegovine do 2010. godine, kako bi se omogućio funkcionalniji, ali i jeftiniji rad institucija, ali nažalost to se nije dogodilo.

²⁰ SMERDEL Branko; SOKOL, Smiljko, op. cit., str. 419.

Ustav Bosne i Hercegovine se opredijelio za sistem podjele nadležnosti koji je uobičajan za složene države. U načelu, polazi se od pretpostavke nadležnosti u korist federalnih jedinica, entiteta. Izričito su nabrojane kompetencije institucija Bosne i Hercegovine. Sve ostale kompetencije, prema ovom principu, ubrajaju se u nadležnost entiteta. Ustav, međutim, ne ostaje striktno na toj poziciji. On predviđa mogućnost uspostavljanja dodatnih nadležnosti institucija Bosne i Hercegovine, kao i ustanovljavanja dodatnih institucija radi izvršavanja tih nadležnosti.²¹

Organizacija vlasti u Bosni i Hercegovini je složena i ima svoju vertikalnu i horizontalnu strukturu. Od općina do institucija centralne vlasti, svi horizontalni oblici organizacije Bosne i Hercegovine povezani su u vertikalnoj strukturi.

Ustav Bosne i Hercegovine stavlja slijedeća pitanja u *isključivu nadležnost* institucija Bosne i Hercegovine:

- a) Vanjska politika,
- b) Vanjskotrgovinska politika,
- c) Carinska politika,
- d) Monetarna politika,
- e) Finansiranje institucija i međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine
- f) Politika i regulisanje pitanja imigracije, izbjeglica i azila,
- g) Provođenje međunarodnih i međuentitetskih krivično-pravnih propisa, uključujući i odnose sa Interpolom,
- h) Uspostavljanje i funkcionisanje zajedničkih i međunarodnih komunikacijskih sredstava
- i) Regulisanje međuentitetskog transporta,
- j) Kontrola vazdušnog saobraćaja (član III tačka 1).²²

Ustav je rađen oslanjajući se na američka iskustva, a primjenjuje se u zemlji evropske tradicije i kulture. To se odnosi naročito na pojmove : „politika“, „regulisanje“, „provođenje“ i druge. U komparativnom ustavnom pravu nema primjera da je ovako restriktivno utvrđena enumeracija nadležnosti institucija savezne države. Nedostaju neke elementarne nadležnosti države kao što su pitanja odbrane, kontrola državne granice, jedinstvo ekonomskog sistema i instrumenti ekonomske politike, imovinski odnosi i mnoga druga pitanja koja se uobičajno nalaze u nadležnosti institucija savezne države. Međutim, utvrđivanje ovako uske nadležnosti institucija

²¹ TRNKA, Kasim, Ustavno pravo, Sarajevo, 2003., str. 273.

²² IBID str. 273.

Bosne i Hercegovine rezultat je kompromisa u pregovaračkom procesu u kojem je došlo do Mirovnog sporazuma. Iskustva u provođenju Ustava već su pokazala sve nedostatke ovakvih rješenja, posebno kad se ima u vidu nedostatak političke volje da se dosljedno ostvaruju svi aspekti Mirovnog sporazuma. Zbog toga je Visoki predstavnik međunarodne zajednice bio prinuđen često da interveniše, pozivajući se na ovlaštenja koja mu daje Aneks 10. Mirovnog sporazuma kao vrhovnom tumaču civilnog dijela tog sporazuma.²³

Ured visokog predstavnika međunarodne zajednice (OHR) je međunarodna civilna agencija u Bosni i Hercegovini. Dejtonski mirovni sporazum ustanovio je funkciju Visokog predstavnika i zadužio ga da nadgleda implementaciju civilnog aspekta ovog Sporazuma. On je krajnji autoritet, kad je u pitanju interpretacija Sporazuma i ovlašten je da donosi zakone, ako smatra da je to neophodno, da smjenjuje zvaničnike koji vrše opstrukciju i da koordinira aktivnosti sa drugim međunarodnim organizacijama. Od februara 2006. godine imenuje se visoki predstavnik, odnosno, specijalni predstavnik EU. Članovi Predsjedništva biraju članove Stalnog komiteta koji koordinira aktivnostima Oružanih snaga (OS) u Bosni i Hercegovini. Članovi Predsjedništva ujedno su članovi i Stalnog komiteta.²⁴

Ustavni Sud ima devet članova. Četiri člana bira Predstavnički dom Federacije, dva člana bira Skupština RS a preostala tri člana bira predsjednik Evropskog suda za ljudska prava nakon konsultacija sa Predsjedništvom. Strane sudije ne mogu biti pripadnici susjednih država. Ustavni sud ima drugostepenu nadležnost po pitanjima iz Ustava kada postanu predmet spora. Odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće. Sporove kod Ustavnog suda može pokrenuti član Predsjedništva, predsjedavajući Vijeća ministara, predsjedavajući ili zamjenik bilo kojeg doma Parlamenta skupštine ili zakonodavni organ entiteta.

1.2.2. Zakonska regulativa u entitetima Bosne i Hercegovine

Entiteti (od latinskog ens, biće; essere, biti) nisu određeni kao države, niti su posebno definirani u Ustavu. Oni imaju pravo sklapati međusobne ugovore (uz suglasnost Parlamentarne skupštine) i uspostavljati posebne usporedne odnose sa susjednim državama (sukladno suverenitetu i teritorijalnom integritetu Bosne i Hercegovine). Entiteti, kao i kantoni koji ih sačinjavaju, imaju svoje ustave, koji moraju biti u suglasnosti s odredbama ustava širih zajednica.

²³TRNKI, Kasim, Ustavno pravo, Sarajevo, 2003., str. 273.

²⁴ IBID str. 273.

U Bosni i Hercegovini nadležnosti su podijeljene između državnog, entitetskog, kantonalnog i nivoa Brčko distrikta. Kada se govori o podjeli nadležnosti u Bosni i Hercegovini, primjenjuje se pretpostavka nadležnosti u korist entiteta. Prema Ustavu Bosne i Hercegovine, član III, tačka 1. navedene su nadležnosti koje pripadaju institucijama Bosne i Hercegovine. Ustav Bosne i Hercegovine, član III, tačka 3.a. određuje da sve nadležnosti koje po Ustavu Bosne i Hercegovine nisu izričito date institucijama Bosne i Hercegovine, pripadaju entitetima. Institucije Bosne i Hercegovine preuzimaju i dodatne nadležnosti po sili Ustava Bosne i Hercegovine, a to su nadležnosti propisane članom III, tačka 5. istog Ustava, a koje su neophodne za očuvanje suvereniteta, političke nezavisnosti, teritorijalnog integriteta, međunarodnog subjektiviteta Bosne i Hercegovine i one nadležnosti za koje entiteti sporazumno prenesu na institucije Bosne i Hercegovine.²⁵

Entiteti u Bosni i Hercegovini imaju bitnu ulogu u formiranju i funkcionisanju institucija na nivou države jer se izbor organa vlasti vrši na temelju nacionalne i entitetske pripadnosti. Kompleksnost ustavnog i političkog sistema vidi se u tome što su se na različitim nivoima zakonodavne i izvršne vlasti, kao i različitim nivoima državne, entitetske, kantonalne i lokalne vlasti institucionalizirali veto mehanizmi. Ovi mehanizmi su poznati i u nekim drugim državama koje imaju složen politički sistem, kako bi spriječili dominaciju jedne etničke, religijske i jezičke skupine nad drugom. Može se reći da formiranje vlasti u Bosni i Hercegovini je rađeno po primjeru konsocijativne demokratije,²⁶ čije karakteristike imaju i države kao što su Švicarska, Belgija, Holandija, Južna Afrika, Libanon i Austrija. Ovakvo uređenje nametnuto je 1995. godine Dejtonskim mirovnim sporazumom. Osnov političkog sistema Bosne i Hercegovine je Ustav Bosne i Hercegovine koji predstavlja presedan u teoriji i praksi ustavnog prava.

Prema Ustavu Bosne i Hercegovine, nadležnosti entiteta (čl. III tačka 2) su: Pravo na uspostavljanje posebnih paralelnih odnosa sa susjednim državama u skladu sa suverenitetom i

²⁵ TRNKIĆ, Kasim, Ustavno pravo, Sarajevo, 2003., str. 274.

²⁶ "Politički režim u Bosni i Hercegovini je režim konsocijativne demokratije. U takvoj demokratiji je važna politička predstavljenost određenih kolektiviteta. Teorijski, to mogu biti nacije, vjerske grupe, jezičke zajednice i drugo. U slučaju Bosne i Hercegovine, u institucijama su predstavljene tri nacije, koje se još zovu konstitutivni narodi (državotvorne nacije). Konsocijativna demokratija počiva na nekoliko principa: paritetan sastav institucija (jednaka zastupljenost konstitutivnih naroda, kao što je slučaj sa Predsjedništvom Bosne i Hercegovine, Domom naroda Parlamentarne skupštine ili Savjetom ministara), srazmjerna zastupljenost konstitutivnih naroda u nekim institucijama, posebno na nižim nivoima (entiteti, kantoni, opštine), česta primjena prava veta i odlučivanje na principu konsenzusa, rotiranje predstavnika konstitutivnih naroda na čelnim funkcijama (npr. u Predsjedništvu Bosne i Hercegovine). Primjena ovog modela demokratije omogućava ravnopravnost tri naroda i sprečava da jedan ili dva naroda dominiraju u političkom životu. S te strane je model konsocijativne demokratije ne samo koristan nego i nužan u Bosni i Hercegovini." <https://pescanik.net/demokratija-na-bosanski-nacin/> (21.09.2020.)

teritorijalnim integritetom Bosne i Hercegovine, Pružanje pomoći Vladi Bosne i Hercegovine kako bi ispoštovala međunarodne obaveze; Ispunjavanje svih uslova za pravnu sigurnost i zaštitu lica pod svojom jurisdikcijom; Mogućnost sklapanja sporazuma sa državama, međunarodnim organizacijama uz saglasnost Parlamentarne skupštine.²⁷

Sistem vlasti unutar entiteta se značajno razlikuje. U Federaciji Bosne i Hercegovine je parlamentarni sistem (predsjednik Federacije i Vlada), dok je u RS predsjednički sistem (predsjednik RS i Vlada).

Zakonodavnu vlast na entitetskom nivou čine Parlament Federacije Bosne i Hercegovine i Narodna skupština Republike Srpske.

1.2.2.1. Federacija Bosne i Hercegovine

Zakonodavnu vlast na nivou Federacije Bosne i Hercegovine čini Parlament Federacije Bosne i Hercegovine, koji se sastoji od Predstavničkog/Zastupničkog doma i Doma naroda, svaki dom ima predsjednika i dopredsjednika. Zastupnički dom ima 140 članova, a Dom naroda 80 članova, u koje spada 30 Hrvata, 30 Bošnjaka i 20 ostalih. Članovi Parlamenta Federacije biraju se na četverogodišnji mandat. Izvršnu vlast vrše predsjednik i dva potpredsjednika Federacije Bosne i Hercegovine, kao i Vlada Federacije Bosne i Hercegovine. Postoje isključive nadležnosti Federacije Bosne i Hercegovine i zajedničke nadležnosti Federacije Bosne i Hercegovine – mogu ih obavljati odvojeno, zajedno ili da nadležnosti obavljaju kantoni uz koordinaciju Federacije Bosne i Hercegovine, i kantona i nadležnosti kantona. Neke nadležnosti Kantoni mogu prenijeti na općine, odnosno gradove ili da nadležnosti prenesu na Federaciju Bosne i Hercegovine.

Vladom Federacije Bosne i Hercegovine predsjedaju premijer i njegov zamjenik, a u sastavu su još dvanaest ministara i njihovi zamjenici, te dva ministra bez portfelja (lisnice). Vladu Federacije Bosne i Hercegovine čine Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo pravde, Ministarstvo finansija, Ministarstvo energije, rudarstva i industrije, Ministarstvo prometa i komunikacija, Ministarstvo rada i socijalne politike, Ministarstvo raseljenih osoba i izbjeglica, Ministarstvo za pitanje boraca i invalida odbrambeno-oslobodilačkog rata, Ministarstvo zdravstva, Ministarstvo obrazovanja i nauke, Ministarstvo kulture i sporta, Ministarstvo

²⁷ http://www.ccbh.ba/public/down/USTAV_BOSNE_I_HERCEGOVINE_bos.pdf (14.11.2020.)

trgovine, Ministarstvo prostornog uređenja, Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta i Ministarstvo okoliša i turizma.

1.2.2.2. Republika Srpska

Republika Srpska kao entitet u okviru Bosne i Hercegovine, uređena je na unitarnom principu. U Republici Srpskoj postoje općine i gradovi kao oblici lokalne samouprave. Ustavom je uspostavljena konstitutivnost Srba, Bošnjaka i Hrvata, kao i nediskriminacija i ravnopravnost ostalih naroda u Republici Srpskoj.

Izvršnu vlast na nivou Republike Srpske obavlja predsjednik i dva podpredsjednika Republike Srpske i Vlada Republike Srpske.²⁸ Zakonodavnu vlast vrši Narodna skupština Republike Srpske i savjetodavni organ Skupštine, Vijeće Naroda Republike Srpske, a sudsku vlast vrši Vrhovni sud Republike Srpske, kao i okružni i osnovni sudovi. Narodna skupština Republike Srpske je jednodomno tijelo s 83 člana, a bira se narodnim glasovanjem u Republici Srpskoj po načelu proporcionalne zastupljenosti.

Vladom Republike Srpske predsjedava premijer, a sastav popunjavaju njegova četiri zamjenika i 17 ministara. Organizaciju Vlade Republike Srpske čine Ministarstvo uprave i lokalne samouprave, Ministarstvo pravde, Ministarstvo finansija, Ministarstvo prosvjete i kulture, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite, Ministarstvo porodice, omladine i sporta, Ministarstvo energetike i rudarstva, Ministarstvo trgovine i turizma, Ministarstvo rada i boračko-invalidske zaštite, Ministarstvo saobraćaja i veza, Ministarstvo za naučno-tehnološki razvoj, visoko obrazovanje i informaciono društvo, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju, Ministarstvo privrede i poduzetništva i Ministarstvo za evropske integracije i međunarodnu saradnju.

²⁸ <https://www.bihambasada.se/drzavno-uredenje-bosne-i-hercegovine/> (14.11. 2020.)

1.2.2.3. Distrikt Brčko

Područje Distrikta Brčko obuhvaća i nekadašnji federacijski dio. Nakon što je Distrikt Brčko stvoren, oba entiteta su izgubila kontrolu nad njim i on je pao pod kontrolu države Bosne i Hercegovine.²⁹

Distrikt Brčko ima vlastitu multietničku vladu sa izabranom skupštinom, izvršnim odborom, sudstvom i policijskim snagama. Vladu Brčko distrikta čine Kancelarija gradonačelnika Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, Odjeljenje za stručne i administrativne poslove, Odjeljenje za javnu sigurnost, Odjeljenje za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu, Odjeljenje za privredni razvoj, sport i kulturu, Odjeljenje za raseljena lica, izbjeglice i stambena pitanja, Odjeljenje za prostorno planiranje i imovinsko-pravne poslove, Odjeljenje za obrazovanje, Odjeljenje za komunalne poslove, Odjeljenje za javne poslove, Odjeljenje za zdravstvo i ostale usluge, Odjeljenje za javni registar i Odjeljenje za evropske integracije i međunarodnu saradnju. Prema Statutu Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, član 8., stav 1. „Nadležnosti javnih organa vlasti u Distriktu su: Privreda Distrikta; Finansije Distrikta; Javna imovina; Javne usluge/infrastruktura; Kultura; Obrazovanje; Zdravstvena zaštita; Zaštita životne sredine; Socijalna zaštita; Pravosuđe i pravne usluge; Policija; Stambena pitanja; Urbanizam i prostorno planiranje i ostale nadležnosti neophodne za funkcioniranje Distrikta kao jedinstvene administrativne jedinice lokalne samouprave u skladu sa članom 1. ovog statuta.“³⁰ Brčko distrikt je oblast u Bosni i Hercegovini gdje niti jedna nacionalna ili politička grupacija nema prevlast, nego su upućene na zajednički rad i saradnju.

1.2.3. Političke stranke u Bosni i Hercegovini

Prve političke stranke u Bosni i Hercegovini formirane su početkom prošlog stoljeća u vrijeme Austrougarske vlasti u Bosni i Hercegovini. Prvo političko organiziranje u Bosni i Hercegovini odvijalo se na etničko-konfensionalnom principu. Ulaskom u Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca, nakon Prvog svjetskoga rata, prekida se politički subjektivitet Bosne i Hercegovine, te razvoj višestranačja u tom razdoblju na području naše zemlje nemoguće je promatrati izvan tadašnjeg opće-južnoslavenskog državnog konteksta. Nakon Drugog svjetskoga rata obnavlja

²⁹ https://www.ohr.int/ohr_archive/statut-brcko-distrikta-bosne-i-hercegovine-2/ (14.11.2020.)

³⁰ IBID (14.11.2020.)

se državnost Bosne i Hercegovine, ali se i uspostavlja diktatura komunističke partije uz zabranu osnivanja političkih stranaka. Nakon pada komunizma, 1990. godine, obnavlja se višestranačje u našoj zemlji, a zanimljivo je da su i tada baš kao i početkom XX. stoljeća najjače političke stranke formirane na etničkom principu. Razvoj višestranačja prekida rat koji je u Bosni i Hercegovini trajao od 1992. do 1995. godine. Nakon rata nastavlja se dominacija nacionalnih stranaka. Međutim, unutar sva tri nacionalna korpusa, odnosno sve tri nacionalne stranke pokreta, već od prvih poratnih godina započinje proces diferencijacije i demokratizacije. Rascjepima u SDA, SDS-u i HDZ-u Bosne i Hercegovine nastaje niz novih političkih stranaka. Istodobno jačaju i multietničke stranke kao i stranke umjerenije orijentacije. Jednom započeti proces demokratizacije bio je nezaustavljiv, a kao potporni stup tek rođenoj demokraciji u Bosni i Hercegovini, uspostavljeni su i zakonski mehanizmi za pravično odvijanje izbornoga procesa, nadzor finansiranja političkih stranaka te njihovu ovjeru za nastup na izborima. Svoj doprinos dao je i Ured visokog predstavnika (Office of the High Representative - OHR) kroz bonske ovlasti, kojima je direktnim intervencionizmom u strukturu pojedinih političkih stranaka udaljio osobe koje su djelovale destruktivno na političkoj sceni, i tako ovim strankama omogućio profiliranje u moderne političke opcije lišene nacionalističkih ekstremizama.³¹ Stranke i koalicije zastupljene u Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine od 2018. do 2022. godine su: Stranka demokratske akcije (SDA), Savez nezavisnih socijaldemokrata (SNSD), Hrvatska demokratska zajednica Bosne i Hercegovine (HDZ BiH), Hrvatska seljačka stranka (HSS), Hrvatska kršćanska demokratska unija Bosne i Hercegovine (HKDU BiH), Hrvatska stranka prava - Hrvatska narodna stranka (HSP-HNS), Hrvatska stranka prava (HSP), Socijaldemokratska partija Bosne i Hercegovine (SDP), Demokratska fronta (DF) - Građanski savez (GS), Srpska demokratska stranka (SDS), Naša stranka, Partija demokratskog progresa (PDP), Savez za bolju budućnost Bosne i Hercegovine (SBB), Stranka demokratske aktivnosti (A – SDA), Demokratski narodni savez (DNS), Pokret demokratske akcije i Socijalistička partija (PDA), Nezavisni blok (NB) i druge.

³¹ <https://www.ceeol.com/> (05.12.2020.)

2. SIGURNOSNA POLITIKA I ELEMENTI SIGURNOSNE POLITIKE BOSNE I HERCEGOVINE

“Sigurnost općenito podrazumijeva stepen zaštićenosti ljudi od različitih oblika ugrožavanja, zaštitu materijalnih i kulturnih dobara u ličnoj i državnoj/društvenoj svojini, zaštitu društva i njegovih vrijednosti, cjelovitu zaštitu naroda, nacije, države....svjetske zajednice, od svih vidova ugrožavanja, a naposljetku, sigurnost podrazumijeva stepon zaštićenosti od ugrožavanja na kozmičkom i planeratnom nivou života općenito, ljudskog roda u cijelini.”³²

Različita su teorijska promišljanja o pojmu “sigurnost”, i sva ta promišljanja ukazuju na složenost definisanja pojma “sigurnost”. Prema jednoj definiciji pojam “sigurnost” podrazumijeva: “općenito stepen zaštićenosti: ljudi različitih oblika njihova ugrožavanja, zaštitu materijalnih i kulturnih dobara u ličnoj i društvenoj svojini, zaštitu društva i njihovih vrijednosti, cjelokupnu zaštitu države od svih vidova njenog ugrožavanja a naposljetku sigurnost podrazumijeva stepen zaštite od ugrožavanja na planetarnom i kosmičkom nivou života općenito i ljudskog roda u cijelosti. Svi nivoi sigurnosti: planetarni, državni i sigurnost čovjeka pojedinca, te materijalnih i kulturnih dobara predstavljaju neraskidivu cjelinu...”³³

Sigurnost kao funkcija države se sastoji od nacionalne sigurnosti, nacionalne i vojne odbrane. Nacionalna sigurnost ima integralnu funkciju i odnosi se na stanje naroda i države. Nacionalna odbrana je funkcija države u vidu zaštite od agresije na njenu teritoriju, a vojna odbrana podrazumijeva vojne pripreme za odbranu od oružanih snaga druge države. Sigurnost može biti nacionalna i međunarodna.³⁴

Iz pojma sigurnosti proizlazi i pojam sigurnosne politike, koja podrazumijeva jedan sistem političkog, filozofskog, ideološkog i vojnog pogleda na pitanje rata i odbrane, te skup opredjeljenja i rješavanja o organizovanju i pripremi odbrane društva i države. Osnovi sigurnosne politike jesu sljedeći: snaga države na međunarodnom nivou, međunarodni odnosi na svjetskom nivou, geopolitički položaj države, komparativna sigurnosna praksa i studije i tradicionalna istorijska usmjerenost države ili regije.³⁵

³² BERIDAN, Izet, op. cit., str. 26.

³³ BERIDAN, Izet; TOMIĆ M., Ivo; KRESO, Muharem, op. cit., str. 348.

³⁴ ČEHULIĆ, Lidija, NATO i novi međunarodni odnosi, Politička kultura, Atlantsko vijeće Hrvatske, Zagreb, 2004., str. 45.

³⁵ ABAZOVIĆ, Mirsad., Državna bezbjednost: Uvod i temeljni pojmovi, Izmjenjeno i dopunjeno izdanje, Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije, Sarajevo, 2012., str. 57.

Nacionalni sistem sigurnosti predstavlja funkcije, organizaciju i mjere koje jedna država poduzima u cilju svoje sigurnosti. Elementi nacionalnog sistema sigurnosti su odbrana i sistem odbrane, čija je integralna funkcija odbrana jedne države, teritorijalna cjelovitost i suverenitet. Sistem nacionalne sigurnosti je iskaz sigurnosne politike države i dio je političkog sistema. Nacionalnu sigurnosnu politiku potrebno je analizirati na nivou države preko različitih empirijskih pokazatelja, koji omogućavaju saznavanje njezinog sadržaja i primjenljivosti u sigurnosnu sposobnost države, kao što su: političko-privredna organizovanost i uspješnost, geografski i demografski faktori, geostrategijski i vojnopolitički položaj, međunarodnim organizacijama, javno mnijenje, vojno-industrijski kompleks i njegov utjecaj na suštinu politike nacionalne sigurnosti, itd.³⁶

U okviru sigurnosnog sistema savremene države razlikujemo dva djela: funkcionalni (vrste i oblici aktivnosti) i institucionalni, odnosno strukturalni (organizacija, nosioci aktivnosti idr.). U sigurnosnoj strukturi savremene države, u funkcionalnom smislu, načelno možemo promatrati nacionalni odbrambeni sistem (national defense system) namijenjen za odbranu država od oružane agresije svana, i nacionalni sigurnosni sistem (national security system), koji je kompleksniji - podrazumijeva djelovanje cjelokupnog društva, države i svih uzajamno povezanih državnih institucija u cilju ostvarenja sigurnosti društva, države i pojedinca.³⁷

Savremeni sistem nacionalne sigurnosti u suštini predstavlja sintezu svih podsistema društva, jer osigurava uslove za opstanak i razvoj društva. U temeljne elemente sistema nacionalne sigurnosti spadaju sigurnosna politika, zakonska pravna regulativa, privatni sektor sigurnosti, sigurnosne strukture i sigurnosno samoorganiziranje civilnog društva.³⁸ Sigurnosna struktura je specifična za svaku državu i ostvaruje sigurnost na nivou cjelokupnog društva. Najveći broj država ima dva zajednička elementa ove strukture – odbranu i unutrašnju sigurnost. Oružane snage i civilna odbrana su temeljni elementi odbrambene strukture. Policija, obavještajne službe, inspeksijske službe, carina i drugi elementi državne kontrole ostvaruju funkciju unutrašnje sigurnosti. Država mora štiti svoje građane i poštivati demokratiju i ljudska prava.

Oblast vanjske i unutrašnje sigurnosne politike je jednako važna za državu kako bi se građanima omogućilo sigurno okruženje za razvoj i napredovanje. Iako neke zemlje izdvajaju veće resurse za sprečavanje vanjskih prijetnji, savremeni sigurnosni izazovi na unutrašnjem planu mogu biti

³⁶ <http://fpzg.hr/images/50016335/Komparativne-sigurnosne-politike.pdf> (17.10.2020.)

³⁷ GRIZOLD, Anton; TATALOVIĆ, Siniša; CVRTILA, Vlatko, Savremeni sistemi nacionalne sigurnosti, Fakultet političkih znanosti; Hrvatska udruga za međunarodne studije, Zagreb, 1999., str. 8.

³⁸ CIKOTIĆ, Selmo, Sigurnosne pretpostavke Bosne i Hercegovine, op. cit., str. 77.

destabilizirajući i sigurnosne snage se moraju osposobiti da mogu odgovoriti na prijetnje kao što su organizovani kriminal, korupcija, terorizam i ostale prijetnje novog doba. Na osnovu Zakona o odbrani Bosne i Hercegovine, Predsjedništvo Bosne i Hercegovine usvojilo je Sigurnosnu politiku Bosne i Hercegovine – dokument “koji definiše dugoročnu i koherentnu strategiju, koja daje okvir i smjernice za izgradnju sistema, strukture i svih mehanizama neophodnih za efikasno djelovanje sektora sigurnosti“. Sigurnosnu politiku razrađuje izvršna vlast Bosne i Hercegovine koja ima sposobnost da koordinira primjenu obavještajno sigurnosnih, vojnih, ekonomskih, diplomatskih, tehnoloških, informacijskih i ostalih resursa radi postizanja sigurnosnih ciljeva. Pored osnovnih vrijednosti, koje su zbog značaja za ukupnu sigurnost Bosne i Hercegovine posebno istaknute, dokument također procjenjuje sigurnost okruženja, rizike i prijetnje, te definiše principe, interese i ciljeve koje Bosna i Hercegovina želi ostvariti u oblasti sigurnosti.³⁹

Elementi sigurnosne politike Bosne i Hercegovine su: vanjska politika, unutrašnja politika, odbrambena politika, socijalna politika, finansijska politika, demokratizacija i ljudska prava i zaštita čovjekove okoline.⁴⁰

Svaka individua, država i društvena zajednica teže ka sigurnosti kao cilju opstanka odnosno uslov za razvoj cjelokupnog društva i kreiranje odgovarajućeg okruženja. Strukturu sigurnosnog sistema čine svi elementi moći koji su na raspolaganju Bosni i Hercegovini u cilju ostvarenja vitalnih strateških državnih ciljeva i interesa, u pogledu osiguranja mira, sigurnosti i prosperiteta svih građana Bosne i Hercegovine. Za provođenje i praćenje, očuvanje i unapređenje ostvarivanja sigurnosnih ciljeva u skladu sa ustavnim uređenjem Bosne i Hercegovine i funkcionalnim nadležnostima odgovorne su institucije zakonodavne i izvršne vlasti Bosne i Hercegovine.

2.1. Oružane snage Bosne i Hercegovine

Jedinstvene oružane snage Bosne i Hercegovine (OS BiH) su osnova državnog dimenzioniranja sistema sigurnosti i uspostavljene su 01.01.2006. godine, nakon provedene reforme odbrambenog sistema i prenosa nadležnosti u oblasti odbrane sa entitetskih na državni nivo. Zakon o odbrani Bosne i Hercegovine “regulira jedinstveni odbrambeni sistem Bosne i Hercegovine, uspostavlja i definira lanac komandovanja i uloga svih elemenata kako bi Bosna

³⁹ http://www.mod.gov.ba/slike2014/02.28.20_1_Sigurnosna%20politika%20BiH.pdf (17.10.2020.)

⁴⁰ IBID (17.10.2020.)

i Hercegovina imala pun kapacitet u civilnom nadzoru i zaštiti suvereniteta i teritorijalnog integriteta Bosne i Hercegovine. Zakon utvrđuje prava, dužnosti i postupke institucija Bosne i Hercegovine, Oružanih snaga Bosne i Hercegovine i entitetskih organa za odbranu suvereniteta i teritorijalnog integriteta Bosne i Hercegovine, političke nezavisnosti i međunarodnog subjektiviteta Bosne i Hercegovine kao i pružanje pomoći civilnim vlastima.”⁴¹

Zadaci Oružanih snaga su: ⁴²

- a) učešće u operacijama kolektivne sigurnosti, u operacijama za podršku miru i samoodbrani, uključujući i borbu protiv terorizma,
- b) pružanje vojne odbrane Bosni i Hercegovini i njenim državljanima u slučaju napada,
- c) pomoć civilnim organima u reagiranju na prirodne i druge katastrofe i nesreće,
- d) protuminsko djelovanje u Bosni i Hercegovini
- e) ispunjenje međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine.⁴³

NATO pomaže oružanim snagama Bosne i Hercegovine da izgradi sposobnost oružanih snaga da mogu odgovoriti na sigurnosne izazove rješavanja sukoba ali i u slučajevima prirodnih nepogoda. Jačajući vojsku, mora se jačati i sistem demokratske kontrole i nadzora nad njenim aktivnostima. NATO u Bosni i Hercegovini provodi i dio aktivnosti vezan za Partnerstvo za mir, tj. nastoje biti sigurni da Oružane snage djeluju pod demokratskom kontrolom i da su transparentne i odgovorne ljudima koje štite. Bosna i Hercegovina je napravila veliki uspjeh time što je napravila profesionalne, kohezivne oružane snage koje su dobar model integracije i saradnje. Oružane snage rade zajedno sa oružanim snagama zemalja Saveza i partnera u Afganistanu od 2009. godine i također dokazuju svoju veliku profesionalnost i igraju važnu ulogu u misiji „Odlučna podrška“⁴⁴, koju provodi NATO. One obučavaju, savjetuju i pružaju pomoć sigurnosnim snagama i institucijama Afganistana. Po povratku jedinica OSBiH iz sigurnosne misije u Bosni i Hercegovini, sa novim vještinama i stečenim znanjem i iskustvom, postaju još bolji lideri i vojnici, a time OSBiH postaju sposobnije i efikasnije.

⁴¹ Zakon o odbrani Bosne i Hercegovine, oktobar, 2005. član.1. (<http://www.mod.gov.ba/files/file/zakoni/Zakon-o-odbrani-bs.pdf>) (17.10.2020.)

⁴² OS BiH formirane su iz sastava entitetskih vojski – Vojska Republike Srpske i Vojske Federacije BiH koja je pak bila sastavljena od Hrvatskog vijeća odbrane i Armije BiH (https://hr.wikipedia.org/wiki/Oru%C5%BEane_snage_Bosne_i_Hercegovine) (17.10.2020.)

⁴³ http://www.mod.gov.ba/OS_BIH/nadleznosti/?id=21874 (20.10.2020.)

⁴⁴ Odlučna podrška je NATO-va misija potpore miru u Afganistanu, započeta 1. januara 2015. godine kao nastavak odnosno zamjena operacije ISAF koja je završila 28. decembra 2014.

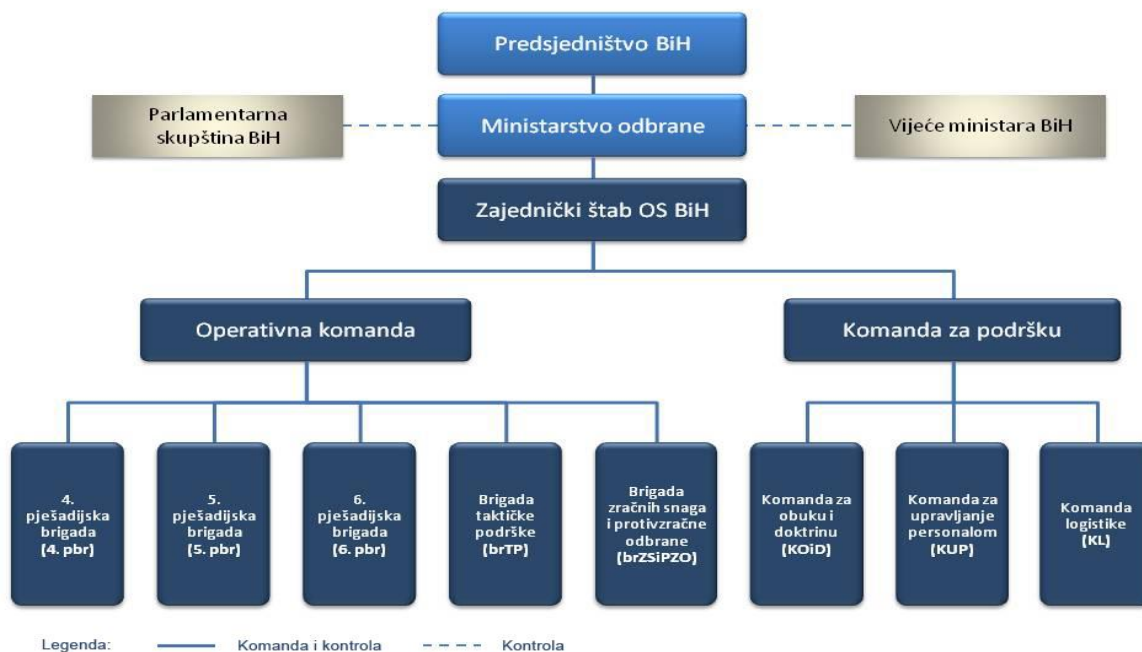
Broj pripadnika Oružanih snaga i Ministarstva odbrane je ograničen Zakonom o budžetu institucija Bosne i Hercegovine kao i međunarodnim obavezama Bosne i Hercegovine, na način da se popuna može vršiti do maksimalnih 10.011 pripadnika. Odlukama Predsjedništva Bosne i Hercegovine je, pored veličine, strukture i lokacija komandi i jedinica, utvrđena i nacionalna zastupljenost u Oružanim snagama Bosne i Hercegovine.⁴⁵

Oružane snage Bosne i Hercegovine imaju dvije komponente – aktivnu i rezervnu komponentu i prema Ustavu i zakonima Bosne i Hercegovine čine je pripadnici tri konstitutivna naroda kao i pripadnici iz reda ostalih. Predsjedništvo Bosne i Hercegovine ima nadzor i vrhovno zapovjedništvo nad Oružanim snagama Bosne i Hercegovine i odluke donosi konsenzusom.

Nadležnosti u lancu komandovanja i kontrole nad OS BiH su: Predsjedništvo Bosne i Hercegovine ima vrhovnu komandu i kontrolu Oružanih snaga Bosne i Hercegovine. Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine vrši civilnu kontrolu nad Oružanim snagama Bosne i Hercegovine. Ministarstvo odbrane Bosne i Hercegovine je zaduženo za cjelokupnu strategiju i politiku odbrambenog sistema Bosne i Hercegovine. Zajednički štab OS BiH odgovoran je za planiranje, organiziranje i provođenje direktiva i naredbi ministra odbrane Bosne i Hercegovine. Operativna komanda OS BiH provodi politike Zajedničkog štaba OS BiH. Komanda za podršku upravlja personalom, logistikom i obukom.

Operativna komanda učestvuje u operacijama pružanja vojne odbrane Bosne i Hercegovine i njenim državljanima u slučaju napada, protivminske aktivnosti i uništenje naoružanja, kao i pomoć civilnim organima u reagovanju na prirodne i druge katastrofe. Operativna komanda u svom sastavu ima tri pješadijske brigade (one u svom sastavu imaju po tri pješadijska bataljona, izviđačku četvu, jedan artiljerijski bataljon, vod veze i vod vojne policije), Brigadu taktičke podrške (u svom sastavu ima bataljon veze, inženjerski bataljon, deminerski bataljon, bataljon vojne policije, vojno-obavještajni bataljon, oklopni bataljoni vod veze). Brigadu zračnih snaga protivzračne odbrane čine bataljon podrške, bataljon protivzračne odbrane, bataljon zračnog osmatranja i javljanja, avijacijska eskadrila i dva helikopterska skvadrona. Pod komandom za podršku nalazi se Komanda za obuku, Komanda za upravljanje personalom i Komanda logističke podrške. Komanda za podršku planira i pruža podršku operacijama Oružanih snaga Bosne i Hercegovine pri realizaciji dodijeljenih zadataka oružanim snagama Bosne i Hercegovine.

⁴⁵ <http://os.mod.gov.ba/o-oruzanim-snagama-bih/misija/Default.aspx?id=41&langTag=bs>
BA&template_id=181&pageIndex=1 (13.11.2020.)

Slika 2: Odbrambena struktura⁴⁶

Zaštita suvereniteta i teritorijalnog integriteta Bosne i Hercegovine je neupitna vrijednost koja proizilazi iz međunarodnog prava i Ustava Bosne i Hercegovine, zasniva se na punoj ravnopravnosti tri konstitutivna naroda, građana i oba entiteta Bosne i Hercegovine, na izgradnji međusobnog povjerenja i razumijevanja kao osnove izgradnje unutrašnje stabilnosti i relevantnog međunarodnog položaja Bosne i Hercegovine. Elementi zaštite suvereniteta i integriteta su: subjekti, poslovi, mjere, snage i aktivnosti. Subjekti su: institucije na državnom nivou, entitetske institucije i oružane snage entiteta, institucije lokalne samouprave, organizacije civilne zaštite u entitetima, organizacije koje pružaju javne usluge i obavljaju javne djelatnosti, preduzeća i druga pravna lica i građani Bosne i Hercegovine. Poslovi zaštite suvereniteta i teritorijalnog integriteta su sve aktivnosti i radnje kojima se osiguravaju pretpostavke za uspješnu zaštitu suvereniteta i teritorijalnog integriteta Bosne i Hercegovine. Mjere zaštite su radnje koje se preduzimaju da se postigne potreban nivo pripremljenosti za zaštitu suvereniteta i teritorijalnog integriteta. Snage zaštite sačinjavaju Oružane snage Bosne i Hercegovine (oružane snage Federacije Bosne i Hercegovine i oružane snage RS). Oružane snage su ključni element i noseći stub zaštite suvereniteta i teritorijalnog integriteta Bosne i Hercegovine. Dimenzioniranje OS BiH bit će u skladu sa zahtjevima misija OS BiH. Restruktuiranje OS BiH u skladu sa NATO standardima ima za cilj postizanje

⁴⁶ http://www.mod.gov.ba/o_nama/Odbrambena_struktura/?id=21715 (14.11.2020.)

interoperabilnosti, kako unutar Bosne i Hercegovine tako i unutar kolektivnih sistema sigurnosti. Aktivnosti zaštite suvereniteta i teritorijalnog integriteta su oblici suprotstavljanja agresiji i obuhvataju oružanu borbu, neoružane oblike borbe i otpora i aktivnosti iz oblasti sigurnosti i zaštite.⁴⁷

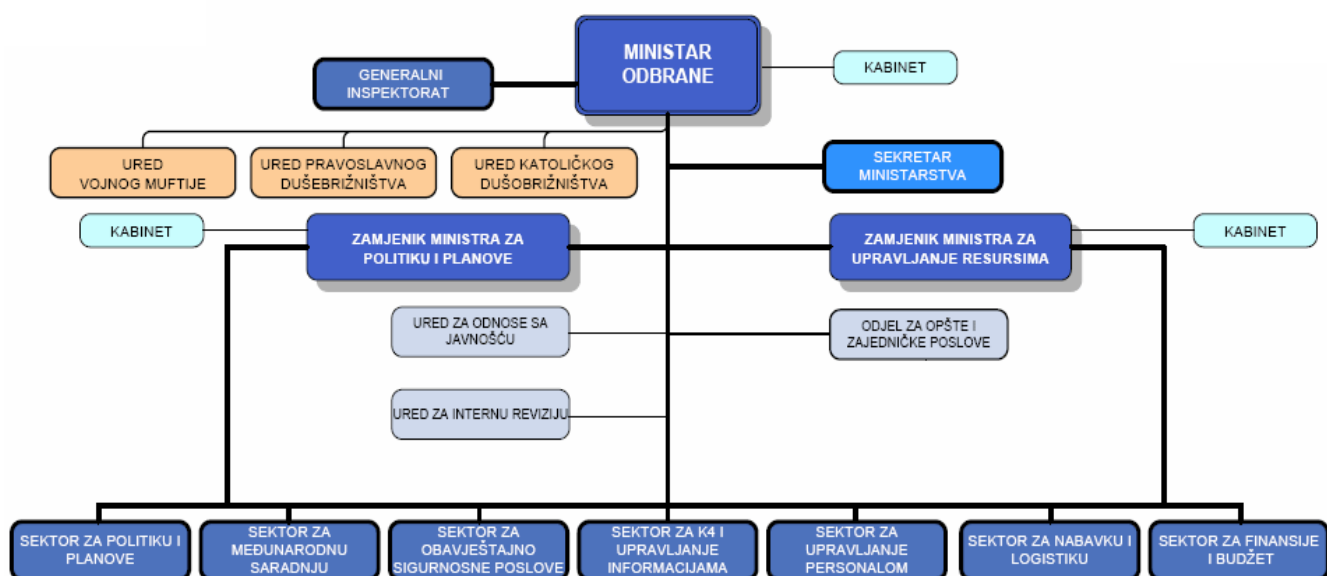
Kada je u pitanju saradnja Ministarstva odbrane Bosne i Hercegovine i Oružanih snaga Bosne i Hercegovine sa strukturama sigurnosnog sistema Bosne i Hercegovine, može se konstatovati da je ista intenzivna, sadržajna i uspješna. Najvidljivija, po značaju za ljudske živote i imovinu, i najvažnija je saradnja u oblasti reagiranja na prirodne i druge nesreće i u oblasti deminiranja, obzirom da su Oružane snage Bosne i Hercegovine najvažnija pomoć nadležnim strukturama civilne zaštite u Bosne i Hercegovine. Također, intenzivna saradnja sa strukturama sigurnosnog sektora ostvaruje se u oblasti učesća Oružanih snaga u operacijama podrške miru, podršci u obuci sigurnosnih struktura i davanju istima na korištenje imovine Oružanih snaga Bosne i Hercegovine. Navedene aktivnosti provode se u skladu sa zakonom, te zaključenim sporazumima i planovima saradnje.

U skladu sa odredbama Zakona, nadležnosti Ministarstva obrane Bosne i Hercegovine su sljedeća:

- a) stvaranje i održavanje obrambenog kapaciteta kako bi se osigurala zaštita suvereniteta, teritorijalnog integriteta, političke nezavisnosti i međunarodnog subjektiviteta Bosne i Hercegovine,
- b) zastupanje Bosne i Hercegovine u međunarodnim odnosima vezanim za pitanje obrane,
- c) nadzor nad svim subjektima Oružanih snaga Bosne i Hercegovine,
- d) izradbu, pregled i ažuriranje obrambene politike Bosne i Hercegovine koju odobrava Predsjedništvo Bosne i Hercegovine, a usvaja Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine,
- e) izradbu i odobravanje politika i propisa glede organizacije, administracije, poduke, opremanja i uporabe Oružanih snaga Bosne i Hercegovine,
- f) osiguravanje da Bosna i Hercegovina poštuje međunarodne obveze vezane za pitanja obrane,
- g) aktiviranje postrojba pričuvnoga sastava za sve operacije, osim planirane poduke,
- h) razmještaj ili uporabu bilo kojeg dijela Oružanih snaga izvan Bosne i Hercegovine za sve operacije ili aktivnosti poduke,

⁴⁷ <http://www.mod.gov.ba/files/file/dokumenti/vojnadoktrina/vojnadoktrina.pdf> (20.12.2021.)

- i) izdavanje instrukcija načelniku Zajedničkoga stožera Bosne i Hercegovine za uporabu ili razmještanje postrojna Oružanih snaga unutar Bosne i Hercegovine za potrebe koje nisu poduka,
- j) uspostavu postupka za odobravanje vojne pomoći civilnim vlastima u slučaju prirodnih katastrofa i nesreća, po ovlastima što ih daje Predsjedništvo Bosne i Hercegovine,
- k) ustanovljenje postupka koji osigurava javnost funkcija Ministarstva obrane Bosne i Hercegovine, i
- l) ostala nadležstva definirana u Zakonu.⁴⁸

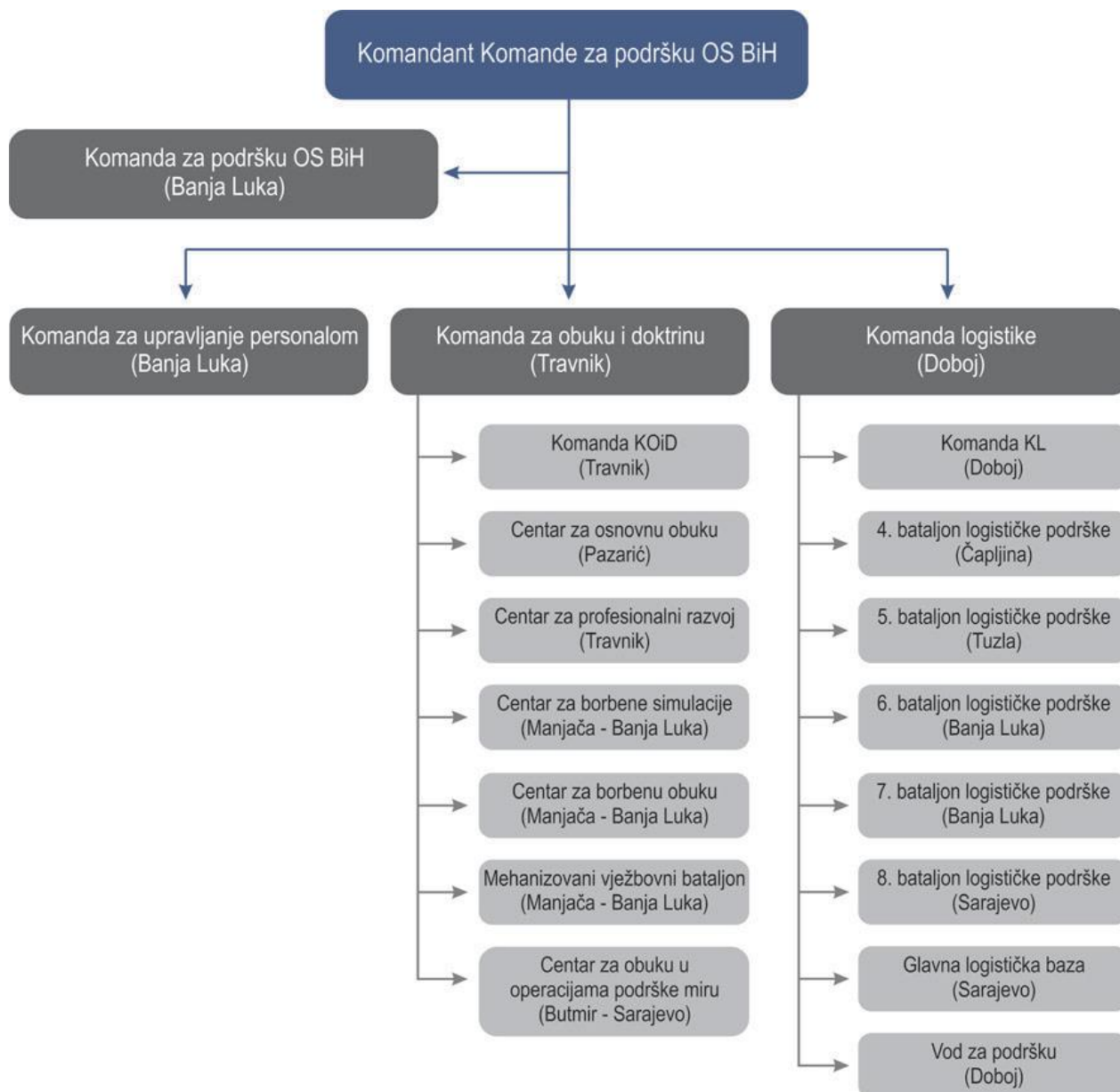

Slika 3: Struktura Ministarstva odbrane Bosne i Hercegovine ⁴⁹

Komande brigada se nalaze u Banja Luci, Čapljini i Tuzli koje u svom sastavu imaju po tri pješadijska bataljona, jedan artiljerijski bataljon, izviđačku četvu, vod vojne policije i vod veze. Brigadu taktičke podrške (Sarajevo) koja u svom sastavu ima vod veze, inženjerski bataljon, vojno-obavještajni bataljon, deminerski bataljon, bataljon vojne policije, oklopni bataljon, četvu za atomsko, biološko i hemijsku odbranu BHO. Brigadu zračnih snaga i protivzračne odbrane (Banja Luka) čine 2 helikopterska skvadrona, bataljon letačke podrške, bataljon protivzračne odbrane, bataljon zračnog osmatranja i javljanja i avijacijsku eskadrilu. Komanda za podršku u svom sastavu ima: Komandu za upravljanje personalom (Banja Luka), Komandu za obuku i doktrinu (Travnik) i Komandu logistike (Doboj).

⁴⁸ <https://www.vijeceministara.gov.ba/ministarstva/odbrana/default.aspx?id=124&langTag=hr-HR> (09.11.2021.)

⁴⁹ http://www.mod.gov.ba/MO_BiH/Struktura/?id=21752 (09.11.2020.)

Slika 4: Komanda za podršku OS BiH⁵⁰

Primarni ciljevi u oblasti odbrane, u čijoj će realizaciji učestvovati institucije odbrane i Oružane snage Bosne i Hercegovine u skladu sa svojim zakonskim nadležnostima, su kako slijedi:

- razvoj sistema odbrane i priuštivih oružanih snaga, pod civilnom komandom i parlamentarnim nadzorom, koji će biti sposobni da izvršavaju zakonom definirane zadatke,

⁵⁰ http://os.mod.gov.ba/o-oruzanim-snagama-bih/struktura/Default.aspx?id=49&langTag=bs-BA&template_id=181&pageIndex=1 (07.10.2020.)

- stvaranje pretpostavki i uključivanje u NATO, EU i druge evropske i evroatlantske integracione tokove i strukture,
- prihvatnje koncepta kolektivne sigurnosti kao temeljnog odbrambenog opredjeljenja,
- aktivan doprinos kolektivnoj sigurnosti putem učešća u NATO i UN vođenim te drugim međunarodno odobrenim operacijama podrške miru,
- ispunjavanje međunarodno preuzetih obaveza Bosne i Hercegovine u oblasti odbrane.⁵¹

Unapređenja funkcionalnosti odbrambenog sistema zahtijeva eliminiranja postojećih kolizija u zakonskim rješenjima koja zadiru u oblast odbrane na državnom i entitetskim nivoima.

“Državno dimenzioniranje sistema sigurnosti i odbrane ne može biti nametnuto sa strane. Ono treba predstavljati iskorak u načinu promišljanja i političkog djelovanja, te praktičan pomak u nivou i kvalitetu unutrašnje organizacije. U državnom dimenzioniranju sigurnosti i odbrane, građani i narodi Bosne i Hercegovine moraju prepoznati ličnu i kolektivnu šansu i mogućnost poboljšanja kvaliteta života i sigurnosti.”⁵²

Intenzivnu i sadržajnu saradnju sa EUFOR-om ostvaruju Oružane snage Bosne i Hercegovine, koje iz svoje nadležnosti pružaju podršku ispunjenju misije i mandata EUFOR. U okviru aktivnosti reforme odbrambenog sistema Bosne i Hercegovine, koje su rezultirale uspostavom jedinstvenog odbrambenog sistema Bosne i Hercegovine. Ministarstvo odbrane Bosne i Hercegovine i Oružane snage Bosne i Hercegovine su ostvarivale intezivnu saradnju sa EUROR-om u oblikovanju značajnih funkcija ovog sistema. Do uspostave jedinstvenog odbrambenog sistema Bosne i Hercegovine, izvršen je prenos nadležnosti sa EUFOR-a na institucije odbrane Bosne i Hercegovine u sljedećim oblastima:

- inspekcije lokacija za skladištenja naoružanja i vojne opreme Oružanih snaga Bosne i Hercegovine, uključujući upravljanje Bazom podataka sažetaka recenzija učinkovitosti (Database of Abstracts of Reviews of Effectiveness) DARE bazom podataka,
- upravljanje deminerskim aktivnostima Oružanih snaga Bosne i Hercegovine,
- kontrola kretanja naoružanja, opreme i aktivnosti Oružanih snaga Bosne i Hercegovine,
- organizacija rada sa municijom u Oružanim snagama Bosne i Hercegovine i uređenje oblasti skladištenja u skladu sa NATO standardima,

⁵¹ Smjernice za odbrambeno planiranje, Sarajevo, 2008., str. 2.

⁵² CIKOTIĆ, Selmo, op.cit., str. 156.

- uništavanje viškova naoružanja, municije i vojne opreme nastalih reformom odbrane i sredstava neevidentiranih u DARE bazi podataka,
- upravljanje vojnim lokacijama,
- korištenje dijela elektromagnetnog spektra za vojne potrebe i izvođenje operacija elektronskog ratovanja,
- kontrola zračnog prostora u oblasti vojnih potreba.

Trenutno je težište saradnje OS BiH i EUFOR usmjereno na razvoj samostalnih i samoodrživih kapaciteta obuke Oružanih snaga Bosne i Hercegovine. Ova saradnja usaglašena je između NATO Štaba u Sarajevu, EUFOR i Oružanih snaga Bosne i Hercegovine, te uključuje obuku i pomoć MTT EUFOR-a jedinicama OS BiH na taktičnom nivou. Saradnja se ogleda u razvijanju sposobnosti Oružanih snaga Bosne i Hercegovine prema standardima NATO i usmjerena je na ubrzanje evropskih i euroatlanskih integracija Bosne i Hercegovine. Saradnja se ostvaruje kroz zajedničke vježbe EUFOR i OS BiH, korištenje lokacija OS BiH za potrebe aktivnosti EUFOR, te u oblastima reagovanja na prirodne i druge nesreće u Bosni i Hercegovini i pružanja pomoći lokalnoj zajednici kroz razne humanitarne aktivnosti obnove i rekonstrukcije. OS BiH posjeduje dugogodišnje iskustvo u učešću vojnog personala u UN mirovnim misijama i NATO operacijama podrška miru. U tom smislu i skladu sa raspoloživim vojnim potencijalima, Bosna i Hercegovina može ponuditi doprinos održavanju međunarodnog mira i sigurnosti kroz učešće u EU operacijama upravljanja krizama. OS BiH raspolaže sa NATO certificiranim Centrom za obuku za operacije podrške miru u sastavu Oružanih snaga Bosne i Hercegovine, sa sjedištem u Sarajevu - Butmir. Uz postojeći obučeni kadar i saradnju sa partnerskim zemljama, u ovom Centru može se izvoditi obuka za upućivanje u EU operacije upravljanja krizama.

Vojna strategija Bosne i Hercegovine je usmerena na podršku i implementaciju zakonskih zadataka Oružanih snaga Bosne i Hercegovine,⁵³ te državnih općesigurnosnih i odbrambenih ciljeva definiranih dokumentima Sigurnosna politika Bosne i Hercegovine i Odbrambena politika Bosne i Hercegovine. Osnovna uloga Vojne strategije Bosne i Hercegovine je definiranje vojnih državnih ciljeva i načina njihovog ostvarivanja, te identificiranje ključnih sposobnosti i željenih osobina Oružanih snaga Bosne i Hercegovine kako bi iste u ostvarenju definiranih ciljeva izvršavale dodijeljene zadatke na efikasan i finansijski prihvatljiv način. Vojna strategija Bosne i Hercegovine uspostavlja tri državna vojna cilja čije ostvarivanje osiguravaju Oružane snage Bosne i Hercegovine: odbrana integriteta i suvereniteta Bosne i

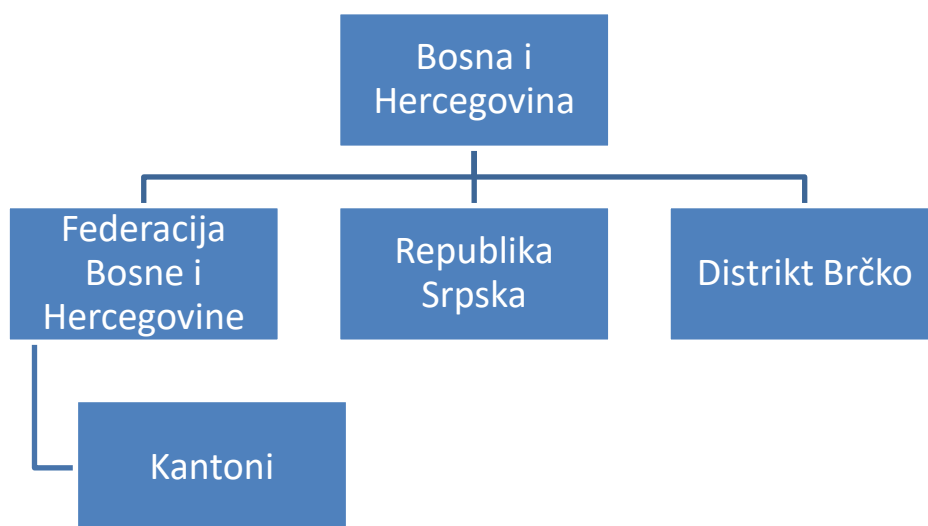
⁵³ Smjernice za odbrambeno planiranje, op. cit., str. 2.

Hercegovine, osposobljenost za učešće u operacijama podrške miru, osposobljenost i opremljenost za pružanje pomoći civilnim organima.

2.2. Policijske snage Bosne i Hercegovine

Policija, kao sastavni dio vlasti odgovorna je za javnu sigurnost i predstavlja ključnu strukturu u sigurnosnom sistemu.⁵⁴ U demokratskom društvu, policija ima zadatak održavanja zaštite i poštivanja prava i sloboda građana, održavanje javnog reda i mira, sprečavanja i borbe protiv kriminala, kao pružanje pomoći građanima.

Vrlo složena ustavna struktura države Bosne i Hercegovine odredila je složen organizacioni ustroj policijskih snaga u državi. U odnosu na takvu ustavnu hijerarhiju Bosne i Hercegovine treba predstaviti i policijsku strukturu.

Slika 5: Policijska struktura u Bosni i Hercegovini

Policijska tijela i ministarstva unutrašnjih poslova na entitetskom nivou su Federalni MUP i MUP Republike Srpske i policijska organizacija na nivou Brčko Distrikta – Policija Brčko distrikta.

2.2.1. Sigurnosne strukture na nivou Bosne i Hercegovine

Na državnom nivou policijski sistem čine organizacije, a to su Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine sa sedam upravnih organizacija u svom sastavu. Upravne organizacije su

⁵⁴ PUŠELJIĆ, Mato; MAGUŠIĆ, Franjo, Uprava i policija, Stručni članak, 2008., str. 1.

operativno samostalne i to su: Policijske agencije na državnom nivou a koje čine Granična policija Bosne i Hercegovine (GP), Državna agencija za istrage i zaštitu (SIPA), Direkcija za koordinaciju policijskih tijela - DKPT, Agencija za forenzička ispitivanja i vještačenja - AFIV, Agencija za školovanje i stručno usavršavanje kadrova - AEPTM i Agencija za policijsku podršku – APP i Služba za poslove sa strancima - SPS. Sve navedene policijske agencije potpadaju pod Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine. Odnosi između navedenih organizacija kao i njihovi odnosi sa drugim policijskim agencijama i nadležnim ministarstvima, zasnovani su na saradnji, zakonima, komunikaciji i koordinaciji aktivnosti na lokalnom i međunarodnom nivou. Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine radi u skladu sa Zakonom o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine i Zakonom o ministarstvima i drugim organima uprave Bosne i Hercegovine.

2.2.2. Federacija Bosne i Hercegovine

Na prostoru Federacije Bosne i Hercegovine postoji deset kantonalnih ministarstava unutrašnjih poslova, shodno ustavnom uređenju Federacije Bosne i Hercegovine. Kantonalna ministarstva nemaju hijerarhijsku podređenost MUP-u Federacije jer nisu sastavni dio njegove organizacione strukture, te djeluju potpuno samostalno u sprovođenju svojih poslova i zadataka. Stoga Federacija Bosne i Hercegovine ima decentralizovani policijski sistem sa elementima koordinacije.⁵⁵

Ministarstvo unutrašnjih poslova Federacije Bosne i Hercegovine je u sastavu Vlade Federacije Bosne i Hercegovine i nadležno je za unutrašnje poslove u entitetu Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno za međukantonalni kriminal i organiziranje zajedničkih akcija kantonalnih policija. Federalna uprava policije je u sastavu Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova. Na čelu Ministarstva unutrašnjih poslova je ministar, a u sastavu Ministarstva su Odsjek za odnose sa javnošću, Odsjek za međunarodnu saradnju, Odsjek za studijsko analitičke poslove.

U sastavu Federalnog ministarstva je Policijska akademija kao organizaciona jedinica koja osigurava osnovnu obuku kadeta i stručno usavršavanje policijskih službenika. Uprava policije je u sastavu Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova i obavlja operativne poslove policije iz nadležnosti Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova. U Ministarstvu su i Sektor za pravne poslove (čine ga Odsjek za normativno-pravne poslove, Odsjek za državljanstvo i

⁵⁵ HADŽOVIĆ, Denis; KRŽALIĆ, Armin; KOVAČEVIĆ, Alma, Pregled stanja u oblasti Ppolicije u Bosni i Hercegovini, Centar za sigurnosne studije- BiH, Sarajevo, 2013., str. 31.

matične knjige, Odsjek za upravno-nadzorne poslove), Sektor za materijalno-finansijske poslove i Sektor za opće i zajedničke poslove.

Unutrašnji poslovi iz nadležnosti Federalnog ministarstva su: sprečavanje i otkrivanje krivičnih djela terorizma, među-kantonalnog kriminala, stavljanja u promet opojnih droga i organiziranog kriminala, te pronalaženje i hvatanje počinitelja tih krivičnih djela i njihovo privođenje nadležnim organima; osiguranje određenih ličnosti i zgrada Federacije; školovanje, stručno osposobljavanje i usavršavanje; državljanstvo Federacije. Unutrašnji poslovi iz zajedničke nadležnosti Federacije i kantona su provođenje zakona i drugih propisa o državljanstvu i putnim ispravama državljanina Bosne i Hercegovine sa teritorije Federacije, o boravku i kretanju stranaca na teritoriji Federacije, o agencijama za zaštitu ljudi i imovine, kao i drugi poslovi određeni zakonima Federacije.⁵⁶

2.2.3. Republika Srpska

Nadležnost i zadaci Republike Srpske su propisani Zakonom o policiji i unutrašnjim poslovima Republike Srpske.⁵⁷ Policija Republike Srpske je operativni i istražni organ, kao i izvršna institucija Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske. MUP RS je organizovan tako da ima 22 policijske uprave, a oni se sastoje od stanica javne bezbjednosti i policijskih stanica na općinskom nivou. Policijske uprave su direktno podređeni Upravi policije i ministru MUP-u Republike Srpske. Zadaci policije u RS su isključivo u nadležnosti Ministarstva unutrašnjih poslova, a prema Zakonu o unutrašnjim poslovima RS, to su zadaci kojima se obezbjeđuje:

1. zaštita ustavnog poretka od nasilnog ugrožavanja i promjena, te bezbjednost Republike Srpske u skladu sa zakonom,
2. zaštita života i lična bezbjednost
3. ljudska prava i slobode
4. zaštita svih oblika svojine
5. sprečavanje vršenja krivičnih djela i prekršaja
6. otkrivanje krivičnih djela i prekršaja
7. pronalaženje, lišavanje slobode i predaja izvršilaca krivičnih djela i prekršaja nadležnim organima

⁵⁶ <http://www.fmup.gov.ba/v2/propisi.php?idkat=1> (07.11.2020.)

⁵⁷ Zakon o policiji i unutrašnjim poslovima, Službeni glasnik RS, broj 57/16, 110/16, 82/19, član 7.

8. održavanje javnog reda i mira
9. zaštita ličnosti i objekata koji se posebno obezbjeđuju
10. identifikacija lica, predmeta i tragova kriminalističko-tehničkim metodama
11. bezbjednost i kontrola saobraćaja na putevima i bezbjednost u drugim oblastima saobraćaja
12. pružanje pomoći radi otklanjanja posljedica kojima se ugrožava bezbjednost lica ili imovina u većem obimu
13. pružanje pomoći drugim organima
14. pravo na javno okupljanje građana u skladu sa zakonom
15. kontrola prometa eksplozivnih materijala i zapaljivih tečnosti i gasova
16. zaštita od požara
17. kontrola prevoza opasnih materija
18. kontrola kretanja naoružanja i vojne oprema.⁵⁸

Ostali unutrašnji poslovi u skladu sa Zakonom o policiji i unutrašnjim poslovima Republike Srpske su i izrada zakonskih i podzakonskih relevantnih akata, civilna zaštita, analitički, informatički i komunikacijski poslovi, materijalno-finansijski i imovinski poslovi, poslovi policijske obuke, stručno osposobljavanje i usavršavanje, poslovi obezbjeđenja lica i imovine, privatne detektivske djelatnosti, kao i poslovi iz zdravstvene djelatnosti u Ministarstvu u skladu sa Zakonom o zdravstvenoj zaštiti. Osnovne organizacione jedinice u sjedištu Ministarstva unutrašnjih poslova su: Kabinet, Služba, Policijski odbor, direktor policije, Uprava, Specijalna antiteroristička jedinica i Centar za obuku, a van sjedišta Ministarstva-centar javne bezbjednosti. Unutrašnje organizacione jedinice u sjedištu Ministarstva su: jedinica, odjeljenje, inspektorat, dežurni operativni centar, operativno dežurstvo, biro, odsjek, grupa, tim i policijska stanica. Unutrašnje organizacione jedinice van sjedišta Ministarstva su: stanica javne bezbjednosti, sektor, policijska stanica, odjeljenje, jedinica, operativno dežurstvo, odsjek, grupa, tim i stanično odjeljenje policije.⁵⁹ Prema istraživanju koje je Centar za sigurnosne studije uradio 2013. godine, u Ministarstvu unutrašnjih poslova Republike Srpske je zaposleno 6.858 osoba.

⁵⁸ Zakon o policiji i unutrašnjim poslovima, Službeni glasnik RS, broj 57/16, član 5.

⁵⁹ Zakon o policiji i unutrašnjim poslovima, Službeni glasnik RS, broj 57/16, član 10.

2.2.4. Distrikt Brčko

Brčko distrikt je administrativna jedinica lokalne samouprave koja je pod suverenitetom države Bosne i Hercegovine. Kao nasljednik bivše Stanice javne bezbjednosti Brčko, 2000. godine je osnovana policija Brčko distrikta, a njom rukovodi šef policije i ima jednog zamjenika. Policijsku strukturu Brčko distrikta čine: Kabinet šefa policije, zamjenik šefa policije, pomoćnik šefa policije, Jedinica za administrativnu podršku i logistiku, Odsjek za upravno-pravne poslove, Odsjek informatike i komunikacije, Operativno komunikacijski centar (direktna odgovornost prema šefu policije), Jedinica za podršku, Jedinica opšte policije (Odjeljenje policije Arizona), Jedinica kriminalističke policije (Odsjek za borbu protiv imovinskog kriminaliteta, Odsjek za borbu protiv opšteg kriminaliteta, Odsjek za borbu protiv privrednog kriminaliteta i korupcije, Odsjek za borbu protiv droga i organizovanog kriminala, Odsjek za kriminalističko obavještajnu podršku i sprečavanje i otkrivanje terorizma i Odsjek za forenziku i kontradiverzionu zaštitu), Jedinica saobraćajnu policiju i Jedinica za profesionalne standarde.⁶⁰

Poslovi policije u nadležnosti Distrikta su:

- a) zaštita života imovine;
- b) zaštita ljudskih prava i sloboda građana zagantovanih Ustavom Bosne i Hercegovine i Statutom Brčko distrikta Bosne i Hercegovine;
- c) sprečavanje, otkrivanje i istraživanje krivičnih djela i prekršaja koji nisu u isključivoj nadležnosti drugih policijskih organa Bosne i Hercegovine;
- d) poslovi i zadaci koj se odnose na održavanje javnog reda i mira; e) obezbjeđenje određenih ličnosti i objekata u Distriktu;
- e) poslovi i zadaci koj se odnose na održavanje javnih skupova;
- f) poslovi bezbjednosti saobraćaja na putevima Distrikta i drugih poslova u oblasti bezbjednosti saobraćaja na putevima Distrikta i drugih poslova u oblasti bezbjednosti saobraćaja utvrđeni zakonom;
- g) poslovi kontrole nabavke, držanja i nošenja oružja i municije i vođenja propisanih evidencija;
- h) drugi poslovi i zadaci koje Policiji povjeri tužilac Distrikta i druga tužilaštva u Bosni i Hercegovini;

⁶⁰ Zakon o policiji Brčko distrikta, Sl. Glasnik Brčko distrikta BiH, br. 18/2020- prečišćeni tekst, 41/2020 i 6/2021) član 12.

- i) poslovi koji se odnose na oblast proizvodnje, prometa i skladištenja eksplozivna materija, koji su u nadležnosti Distrikta;
- j) poslovi koji se odnose na rad agencija za zaštitu ljudi i imovine;
- k) provođenje propisa o oružju i municiji;
- l) inspeksijski nadzor u oblastima iz svoje nadležnosti;
- m) upravni i drugi stručni poslovi utvrđeni zakonom ili drugim propisima;
- n) drugi poslovi i zadaci stavljeni u njenu nadležnosti u skladu sa zakonom.⁶¹

Prema istraživanju Centra za sigurnosne studije Bosne i Hercegovine iz 2013 godine, Policija Brčko distrikta Bosne i Hercegovine ima 306 uposlenih policajaca, a u okviru Brčko Distrikta, MUP-a Republike Srpske i MUP-a Federacije Bosne i Hercegovine je oko 8091 uposlenik.

2.2.5. *Kantoni*

Federaciji Bosne i Hercegovine postoji deset kantona i svaki kanton ima Ministarstvo unutrašnjih poslova. U svakom kantonu ministarstvo unutrašnjih poslova podređeno je vladi i skupštini tog kantona, ali imaju svoju neovisnost. Kantonalna ministarstva unutrašnjih poslova sastoje se od civilne i policijsko operativne komponente, odnosno Uprave policije, a nadležna su za provođenje kantonalnih zakona o unutrašnjim poslovima i zakona Federacije Bosne i Hercegovine, ali i upravljaju budžetom i zakonski regulišu pripadajuća policijska tijela.⁶² Kantonalne uprave policije podređene su ministarstvima unutrašnjih poslova, dok kantonalne policijske agencije su nezavisne u svom radu. Kantonalna policija otkriva i istražuje krivična djela iz Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, osim djela u nadležnosti Federalne uprave policije (terorizam, međunarodni kriminal, organizovani kriminal i stavljanje u promet opojnih droga, kao i pronalaženje i hapšenje počinitelja tih krivičnih djela i privođenje nadležnim organima). Kantonalna ministarstva unutrašnjih poslova se finansiraju iz budžeta kantona. Nadležnosti kantonalnih MUP-ova propisane su kantonalnim zakonima o unutrašnjim poslovima i odnose se na zaštitu života, na praćenje poslova rada policije, a u složenijim slučajevima i otkrivanje krivičnih djela i pronalaženje njihovih počinitelja. U nadležnosti kantonalnih MUP-ova je javni red i mir, kao i slučajevi terorističkog i drugog nasilnog djelovanja, odnosno oružane pobune. Poslovima kriminalističko-tehničkog vještačenja za

⁶¹ Zakon o policiji Brčko distrikta, Sl. Glasnik Brčko distrikta BiH, br. 18/2020- prečišćeni tekst, 41/2020 i 6/2021) član 13.

⁶² HADŽOVIĆ, Denis; KRŽALIĆ, Armin; KOVAČEVIĆ, Alma, op. cit. str. 32.

potrebe policijskih uprava bave se kantonalni MUP-ovi, kao i poslovima nabavke naoružanja, opreme, te izradom programa stručnog osposobljavanja i usavršavanja policije i drugih ovlaštenih službenih lica. Vrijedi istaći da su zakoni propisani da ministarstva vrše naučno-istraživačke poslove neophodne za osiguranje djelatnosti policije, kao i da dostavljaju Federalnom ministarstvu operativne podatke i obavještenja, kao i statističke podatke iz zajedničke nadležnosti.⁶³

Postoji deset kantonalnih policijskih uprava koje djeluju u okviru kantonalnih ministarstava unutrašnjih poslova i bave se operativnim poslovima iz njene nadležnosti, odnosno obavljaju zadatke iz javne bezbjednosti u skladu sa kantonalnim zakonima o unutrašnjim poslovima. Ti zadaci su sprečavanje i otkrivanje krivičnih djela, lokacija i privođenje počinitelja nadležnim organima u predmetima koji nisu u nadležnosti sudske policije, održavanje javnog reda i mira, zaštita života i bezbjednosti građana, kriminalistički zadaci, regulisanje i kontrola saobraćaja, kao i zaštita pojedinih osoba. Svaku kantonalnu upravu policije čini jedne ili više policijskih stanica formiranih na općinskom nivou, a policijske uprave se sastoje od jedne ili više policijskih stanica. Prema istraživanju koje je Centar za sigurnosne studije uradio 2013. godine, u deset kantonalnih ministarstava unutrašnjih poslova uposlano je 10.392 osobe.

2.3. Ministarstvo sigurnosti

Ministarstvo sigurnosti, osnovano je 2003. godine i ima civilna policijska ovlaštenja. Ministarstvo sigurnosti ima ulogu da učestvuje u donošenju relevantnih zakona i podnosi zahtjev za budžet policijskih snaga na nivou države. Ministarstvom rukovode ministar i zamjenik ministra. U svojoj organizacionoj strukturi, Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine ima: Sektor za zaštitu i spašavanje, Sektor za pravne, kadrovske, opšte i finansijsko-materijalne poslove, Sektor za međunarodnu saradnju i evropske integracije, Sektor za imigracije, Sektor za azil, Sektor za borbu protiv terorizma, organizovanog kriminala, korupcije, ratnih zločina i zloupotrebe narkotika, Sektor za informatiku i telekomunikacione sisteme, Sektor za zaštitu tajnih podataka, Sektor za opću graničnu sigurnost i Inspektorat.⁶⁴

⁶³ HADŽOVIĆ, Denis; KRŽALIĆ, Armin; KOVAČEVIĆ, Alma, op. cit. str. 33.

⁶⁴ <http://www.msb.gov.ba> (06.12.2020.)

Ministarstvo sigurnosti nadležno je za:

- zaštitu međunarodnih granica, unutarnjih graničnih prijelaza i reguliranje prometa na graničnim prijelazima Bosne i Hercegovine;
- sprječavanje i otkrivanje počinitelja kaznenih djela terorizma, trgovine drogom,
- krivotvorenja domaće i strane valute i trgovine ljudima i drugih kaznenih djela sa međunarodnim ili međuentitetskim elementom;
- međunarodnu suradnju u svim oblastima iz nadležnosti ministarstva.
- za zaštitu osoba i objekata; prikupljanje i korištenje podataka od značaja za sigurnost Bosne i Hercegovine; organizaciju i usuglašavanje aktivnosti entitetskih ministarstava unutarnjih poslova i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine u ostvarivanju sigurnosnih zadataka u interesu Bosne i Hercegovine;
- provođenje međunarodnih obveza i suradnju u provođenju civilne zaštite, koordiniranje djelovanja entitetskih službi civilne zaštite u Bosni i Hercegovini, i usklađivanje njihovih planova za slučaj prirodne ili druge nesreće koje zahvataju teritorij Bosne i Hercegovine, i donošenje programa i planova zaštite i spašavanja.⁶⁵

Ministarstvo sigurnosti provodi politiku useljavanja i azila Bosne i Hercegovine i uređuje procedure vezano za kretanje i boravak stranaca u Bosni i Hercegovini.⁶⁶

U nastavku ćemo dati kratki osvrt na strukturu i nadležnost sedam upravnih organizacija koje se nalaze u sastavu ministarstva.

2.3.1. Granična policija Bosne i Hercegovine (GP)

Granična policija Bosne i Hercegovine je upravna organizacija osnovana radi obavljanja policijskih poslova kako bi se nadzirao i kontrolisao prelazak granice Bosne i Hercegovine, ali i obavljanja drugih poslova u skladu sa relevantnim zakonima. Granična policija Bosne i Hercegovine je formirana na osnovu Zakona o državnoj graničnoj službi Bosne i Hercegovine, i to prije Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine, a donošenjem novog Zakona o državnoj

⁶⁵ <http://msb.gov.ba/onama/default.aspx?id=3053&langTag=bs-BA> (09.11.2020.)

⁶⁶ <https://www.vijeceministara.gov.ba/ministarstva/sigurnosti/default.aspx?id=132&langTag=hr-HR> (09.11.2021.)

službi, 2004. godine, ova policijska agencija definirana je kao upravna organizacija koja je u sastavu Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine.

Nadležnosti Granične policije Bosne i Hercegovine propisane su Zakonom o Graničnoj policiji Bosne i Hercegovine i obuhvataju:⁶⁷ provođenje Zakona o graničnoj kontroli, Zakona o kretanju i boravku stranaca, azilu, sprečavanje, otkrivanje i istraživanje krivičnih djela propisanih krivičnim zakonima Bosne i Hercegovine kada su ta krivična djela usmjerena protiv bezbjednosti državne granice ili protiv izvršenja poslova i zadataka iz nadležnosti GP BiH. Ovdje spadaju krivična djela u skladu sa odredbama o zloupotrebi javnih isprava koje služe kao dokaz identiteta i obavezi posjedovanja vize, te odredbama o kretanju i boravku stranaca i azilu, ukoliko su počinjena prilikom prelaska granice ili su direktno vezana za prelazak granice; krivična djela koja se odnose na prevoz robe preko državne granice čiji promet nije dopušten, robe bez službenog odobrenja ili u slučaju kršenja važeće zabrane. Granična policija Bosne i Hercegovine kontrolira državnu granicu dugačku 1.551 km,⁶⁸ na kojoj je 89 graničnih prijelaza.⁶⁹ Pored navedenog, GP je nadležna za preduzimanje mjera zaštite civilnog zračnog saobraćaja i sigurnosti prostorija međunarodnih aerodroma u Bosni i Hercegovini.⁷⁰ Struktura Granične policije Bosne i Hercegovine urađena je sa ciljem osiguranja koordinacije aktivnosti na mjesnom, regionalnom i centralnom nivou. Na centralnom nivou su: Kabinet direktora, Uprava za operacije, Uprava za administraciju, Ured za profesionalne standarde i unutrašnju kontrolu, Ured za strateško planiranje i evropske integracije, Centralni istražni ured, Ured za obuku i usavršavanje i Ured za internu reviziju. U sklopu GP BiH djeluje Centralni istražni ured, čija je nadležnost sprečavanje i otkrivanje krivičnih djela iz oblasti organizovanog prekograničnog kriminala, a naročito u segmentu krijumčarenja ljudi, ilegalnih migracija i krijumčarenja roba. U ostvarivanju svojih poslova i zadataka GP saraduje s drugim policijskim i sigurnosnim organizacijama i organima u Bosni i Hercegovini kao i graničnim i sigurnosnim organizacijama u inostranstvu. Djeluje u okviru svojih šest regionalnih terenskih ureda, u čijem sastavu je 26 lokalnih organizacionih jedinica.⁷¹ Glavni ured se sastoji od: Uprave za operacije, Uprave za administraciju, Ureda za profesionalne standarde i unutrašnju kontrolu, Ureda za

⁶⁷ Službeni glasnik BiH, broj 50/04, 27/07 i 59/09.

⁶⁸ HADŽOVIĆ, Denis; KRŽALIĆ, Armin; KOVAČEVIĆ, Alma, op. cit. str. 35.

⁶⁹ Od 89 graničnih prijelaza 55 su međunarodni granični prijelazi, a 34 granična prijelaza su za pogranični saobraćaj.

⁷⁰ U BiH postoje 4 međunarodna aerodroma: Sarajevo, Mostar, Banja Luka i Tuzla

⁷¹ HADŽOVIĆ Denis, KRŽALIĆ Armin, KOVAČEVIĆ Alma, PREGLED STANJA U OBLASTI POLICIJE U BOSNI I HERCEGOVINI, op. cit. str. 35.

strateško planiranje i evropske integracije, Ureda za obuku i usavršavanje te Zajedničkog centra za analizu rizika (kao unutrašnja organizacijska jedinica).⁷²

2.3.2. Državna agencija za istrage i zaštitu (SIPA)

Državna agencija za istrage i zaštitu (State Investigation and Protection Agency) je bh državna policijska agencija i osnovana je 2002. godine. Ova Agencija je definisana kao samostalna institucija usvajanjem Zakona o Agenciji za informacije i zaštitu, i pod direktnom je upravom Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine. Agencija prikuplja i obrađuje podatke od interesa za provođenje međunarodnih krivičnih zakona Bosne i Hercegovine, zaštitu važnih ličnosti, diplomatsko-konzularnih predstavništva i objekata institucija u Bosni i Hercegovini i diplomatskih misija. SIPA je 2004. godine počela svoj pravi razvoj i jačanje operativne sposobnosti donošenjem Zakona o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu i tada je Agencija za informacije i zaštitu transformisana u Državnu agenciju za istrage i zaštitu i dobila policijska ovlaštenja i postala agencija koja svoju nadležnost obavlja na području cijele Bosne i Hercegovine.

Agencijom rukovodi direktor koji ima najviše policijsko zvanje, a koji za svoj rad i rad Agencije odgovara ministru sigurnosti i Vijeću ministara Bosne i Hercegovine.⁷³ Direktor ima zamjenika i pomoćnike koji za svoj rad odgovaraju direktoru. Nadležnosti Državne agencije za istrage i zaštitu su propisane Zakonom o državnoj agenciji za istrage i zaštitu i odnose se uglavnom na organizovani kriminal,⁷⁴ terorizam, ratne zločine, trgovinu ljudima, druga krivična djela protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom, te teški finansijski kriminal. SIPA obrađuje podatke i vodi evidencije u skladu sa Zakonom o policijskim službenicima Bosne i Hercegovine, Zakonom o zaštiti ličnih podataka Bosne i Hercegovine, Zakonom o zaštiti tajnih podataka i drugim propisima Bosne i Hercegovine. Vršenje poslova iz zakonom definiranih nadležnosti SIPA-e odvija se u okviru osnovnih organizacionih jedinica koje su osnovane zakonom i ostalih organizacionih jedinica koje su uspostavljene Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Državne agencije za istrage i zaštitu.⁷⁵

⁷² www.msb.gov.ba (06.12.2020.)

⁷³ HADŽOVIĆ, Denis; KRŽALIĆ, Armin; KOVAČEVIĆ, Alma, op. cit. str. 36.

⁷⁴ Službeni glasnik BiH, broj 27/04, 63/04 i 49/09.

⁷⁵ HADŽOVIĆ, Denis; KRŽALIĆ, Armin; KOVAČEVIĆ, Alma, op. cit. str. 36.

Sukladno promjenama u policijskoj strukturi u državi Bosni i Hercegovini i donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu, od 2011. godine, poslovi i zadaci zaštite ličnosti i objekata iz nadležnosti SIPA-e prebačeni su u Direkciji za koordinaciju policijskih tijela Bosne i Hercegovine u nadležnost. Sjedište SIPA-e je u Istočnom Sarajevu, a regionalni uredi se nalaze u Banja Luci, Mostaru i Tuzli.

2.3.3. Direkcija za koordinaciju policijskih tijela (DKPT)

Direkcija za koordinaciju policijskih tijela Bosne i Hercegovine osnovana je Zakonom o direkciji za koordinaciju policijskih tijela i o agencijama za podršku policijskoj strukturi Bosne i Hercegovine kao upravna organizacija u okviru Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine sa operativnom samostalnošću. Direkcijom rukovodi direktor koji za svoj rad i rad Direkcije odgovara ministru sigurnosti i Vijeću ministara Bosne i Hercegovine. Direktor ima dva zamjenika koji za svoj rad odgovaraju direktoru. Nadležnosti Direkcije se većinom odnose na komunikaciju, saradnju i koordinaciju između policijskih organizacija Bosne i Hercegovine, saradnju i komunikaciju s odgovarajućim stranim i međunarodnim organima u vezi s pitanjima policijskih poslova od međunarodnog značaja ili zajedničkog interesa, saradnju policijskih tijela Bosne i Hercegovine s odgovarajućim organima u Bosni i Hercegovini u vezi policijskih poslova ili u vezi pitanja nadležnosti suda Bosne i Hercegovine, standardizaciju rada u vezi s policijskim pitanjima u Bosni i Hercegovini, dnevno objedinjavanje sigurnosnih informacija od značaja za Bosnu i Hercegovinu, poslove fizičke i tehničke zaštite lica i objekata organa Bosne i Hercegovine, diplomatsko-konzularnih organa koji se štite u skladu sa odgovarajućim zakonima i međunarodnim obavezama, prikupljanje, praćenje, analiziranje i korištenje podataka od značaja za sigurnost Bosne i Hercegovine i provođenje međunarodnih ugovora o policijskoj saradnji iz nadležnosti Direkcije kao i ostale poslove propisane drugim propisima.

U okviru Direkcije djeluje i Ured za saradnju s Interpolom (NCB Interpol Sarajevo), kao služba čije se nadležnosti i obaveze uređuju posebnim propisima. Zadatak joj je osiguranje i unaprijeđenje saradnje sa policijskim snagama, pravosudnim tijelima u borbi protiv međunarodnog organizovanog kriminala i drugih oblika međunarodnog kriminala, a u duhu

„Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima“.⁷⁶ Direkcija ima 825 usposlenih od predviđenih 1.268. Sjedište Direkcije je u Sarajevu.⁷⁷

2.3.4. Agencija za forenzička ispitivanja i vještačenja (AFIV)

Agencija za forenzička ispitivanja i vještačenja je osnovana kao upravna organizacija a u okviru Ministarstva sigurnosti sa operativnom samostalnošću 2009. godine na osnovu Zakona o Direkciji za koordinaciju policijskih tijela i agencijama za podršku policijskoj strukturi Bosne i Hercegovine. Agencijom rukovodi direktor,⁷⁸ koji je i odgovoran za zakonitost rada Agencije i za raspodjelu dodijeljenih sredstava. Direktor ima zamjenika koji za svoj rad odgovara direktoru. Agencija je nadležna za: balistička i mehanoskopska vještačenja, hemijska i toksikološka ispitivanja, daktiloskopska vještačenja, grafološka vještačenja, biološka ispitivanja, biohemijska ispitivanja, analize DNK, specijalističke obuke, vođenje evidencije, statistika i baza podataka, vještačenje požara i eksplozija, pružanje stručne pomoći ostalim organizacijama obuhvaćenim navedenim Zakonom, standardizaciju rada na terenu, te ostale poslove propisane zakonom i drugim propisima. Sjedište Agencije je u Istočnom Sarajevu.

2.3.5. Agencija za školovanje i stručno usavršavanje kadrova (AEPTM)

Agencija za školovanje i stručno usavršavanje kadrova je osnovana Zakonom o Direkciji za koordinaciju policijskih tijela i o agencijama za podršku policijskoj strukturi Bosne i Hercegovine.⁷⁹ Ona je u sastavu Ministarstva sigurnosti, ali je operativno samostalno osnovana i neovisan je budžetski korisnik. Agencijom rukvodi direktor koji za svoj rad i rad Agencije odgovara ministru sigurnosti i Vijeću ministara Bosne i Hercegovine. Direktor ima zamjenika koji je podređen direktoru. Nadležnosti direkcije se odnose na školovanje i stručno usavršavanje kadrova u skladu sa potrebama policijskih tijela Bosne i Hercegovine i drugih službi tih agencija iz oblasti sigurnosti. Pored školovanja policijskih kadrova Bosne i Hercegovine,⁸⁰ Agenciji je ostavljena i mogućnost obuke pripadnika agencija za zaštitu osoba i imovine, kao i pripadnika

⁷⁶ Deklaracija koju je usvojila Generalna skupština Ujedinjenih nacija (A/RES/217, 10. decembra 1948. u palati Šalot u Parizu), čime je predstavljeno opće viđenje organizacije vezano za pitanja ljudskih prava garantovanih ljudima

⁷⁷ HADŽOVIĆ, Denis; KRŽALIĆ, Armin; KOVAČEVIĆ, Alma, op. cit. str. 37.

⁷⁸ IBID str. 38.

⁷⁹ Službeni glasnik BiH broj: 36/08

⁸⁰ nivo I- policajac i nivo II- mlađi inspektor

detektivskih agencija. Pored navedenih poslova Agencija ima nadležnost i za razvijanje, usklađivanje i predlaganje nastavnih planova i programa obuke u skladu sa potrebama policijskih tijela Bosne i Hercegovine i drugih službi i agencija iz područja sigurnosti, stručnu obuku (kursevi, seminari i sl.), razvijanje istraživačko-izdavačke djelatnosti, te doprinos ukupnom unapređenju i osavremenjavanju policijskog rada, bibliotekarskih poslova, kao i vođenje odgovarajuće evidencije i dokumentacije iz svoje nadležnosti. Sjedište Agencije je u Mostaru.

2.3.6. Agencija za policijsku podršku (APP)

Agencija za policijsku podršku je upravna organizacija u okviru Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine, sa operativnom samostalnošću. Osnovana je 2008. godine i obavlja logističke poslove za sigurnosni sistem Bosne i Hercegovine. Djelatnost organizacije je usmjerena na analiziranje i unapređenje uslova i okruženja u kojima rade policijska tijela – kao što su stvaranje pravnog okvira koji omogućava efikasno i blagovremeno djelovanje policije u datim uslovima, uvođenje IT tehnologija prema standardima najrazvijenijih država, podizanje stepena opremljenosti policijskih službenika nabavkom novog naoružanja i opreme, kao i stvaranje pravnog okvira koji omogućava efikasno i pravovremeno djelovanje policije o određenim situacijama. Agencija kroz svoj rad doprinosi boljem nivou opremljenosti policijskih institucija. Sjedište agencije je u Sarajevu.⁸¹

2.3.7. Služba za poslove sa strancima (SPS)

Služba za poslove sa strancima kao upravna organizacija sa operativnom samostalnošću, u sastavu Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine, uspostavljena je 2006. godine. Nadležnosti Službe za poslove sa strancima Bosne i Hercegovine su propisane Zakonom o službi za poslove sa strancima i odnose se na upravne poslove vezane za kretanje i boravak stranaca u Bosni i Hercegovini propisane Zakonom o kretanju i boravku stranaca,⁸² azilu (ponišćavanje viza strancima, izdavanje ličnih i putnih isprava strancima kao i oduzimanje izdatih isprava, prijave boravka ili promjene boravka stranih državljana, ovjera garantnih pisama i poziva, izdavanje potvrda o boravku stranaca, zahtjevi za azil), rješavanje u upravnim

⁸¹ HADŽOVIĆ, Denis; KRŽALIĆ, Armin; KOVAČEVIĆ, Alma, op. cit. str. 40.

⁸² Službeni glasnik BiH, broj:54/05 i 36/08

stvarima po zahtjevima za odobrenje privremenog ili stalnog boravka u Bosni i Hercegovini stavljanje stranaca pod nadzor i protjerivanje stranaca iz zemlje, vođenje predmeta kao i nadležnosti inspekcijskih poslova.⁸³ U cilju stvaranja doprinosa ukupnom bezbjednosnom sistemu Bosne i Hercegovine, Služba u okviru svojih operativno-inspekcijskih nadležnosti, operativnim radom inspektora za strance svakodnevno prikuplja podatke o svim vidovima neregularnih migracija i neregularnim migrantima, nadzire i kontroliše boravak stranaca kroz njihovu eventualnu zloupotrebu nezakonitost u korištenju boravka i eventualnom ugrožavanju javnog poretka ili nacionalne bezbjednosti zemlje od određenih kategorija stranaca.⁸⁴ Sjedište Službe je u Sarajevu.

2.4. Sjevernoatlantski savez (NATO) i Bosna i Hercegovina

Sjevernoatlantski savez (NATO – od engleskog naziva North Atlantic Treaty Organization) ili Organizacija Sjevernoatlantskog ugovora je najuspješnija i najefikasnija međunarodna organizacija političko vojnog karaktera koja se bavi praktičnim aspektima mira, stabilnosti i nošenja sa sigurnosnim prijetnjama.⁸⁵ Osnovan je 1949. godine potpisivanjem Sjevernoatlantskog ugovora između 12 država tadašnjeg zapadnog bloka. NATO je savez koji se danas sastoji od 30 neovisnih zemalja članica (31.08.2020). Danas se NATO savez suočava sa sigurnosnim okruženjem koje je raznovrsnije, složenije, brže, ali i nesigurnije u odnosu na prošlost. Danas je oko 20 000 vojnog osoblja angažirano u NATO operacijama i misijama širom svijeta. NATO nastoji projicirati stabilnost izvan svojih granica i boriti se protiv terorizma, radeći s partnerima kako bi im pomogao da osiguraju vlastitu sigurnost i izgrade otpornost na napade. NATO radi na promicanju sigurnosti i stabilnosti projekata s širokom mrežom od preko 40 zemalja nečlanica, koje se protežu od Srednje i Istočne Evrope do daleke Azije i Tihog okeana. Zemlje partneri grade pojedinačne odnose s NATO-om, pokrivajući različite aspekte praktične suradnje i dijaloga. Mnogi partneri aktivno doprinose operacijama i misijama pod vodstvom NATO-a. Savez također surađuje s drugim međunarodnim organizacijama, poput Evropske unije i Ujedinjenih naroda. NATO savez osnovan je sa ciljem da uzajamno razviju zajednički sistem odbrane od vojnih, političkih i ideoloških prijetnji nacionalnoj sigurnosti. Odluka NATO-a je izraz kolektivne volje svih 30 država članica pošto se sve odluke donose konsenzusom. Stotine službenika, civilnih i vojnih stručnjaka svakodnevno se sastaju u

⁸³ HADŽOVIĆ, Denis; KRŽALIĆ, Armin; KOVAČEVIĆ, Alma, op. cit. str. 37.

⁸⁴ <http://sps.gov.ba/nadleznost/> (10.12.2020.)

⁸⁵ <https://hr.wikipedia.org/wiki/NATO> (31.08.2020.)

glavnom štabu NATO-a, i u kooperaciji sa nacionalnim delegacijama i osobljem glavnog štaba NATO-a razmjenjuju informacije, dijele ideje i pomažu da se donese potrebna odluka. Nastavak provođenja aktivnosti u odnosu na NATO je prioritet Bosne i Hercegovine. Ulaskom Bosne i Hercegovine u NATO Program za mir (PfP) u 2006. godini, mnogo je urađeno na postizanju standarda potrebnih za ostvarenje određenih ciljeva kako bi Bosna i Hercegovina bila sigurna zemlja.

Bosna i Hercegovina je svoje opredjeljenje za punopravno članstvo u NATO konkretizovala donošenjem Zakona o odbrani 2005. godine, gdje je navedeno da će sva zakonodavna tijela i izvršni organi vlasti Bosne i Hercegovine u okviru svojih ustavnih i zakonskih nadležnosti provesti potrebne aktivnosti za prijem Bosne i Hercegovine u članstvo u NATO. Proces približavanja Bosne i Hercegovine NATO Savezu formalno je započet 14. decembra 2006. godine, potpisivanjem Okvirnog dokumenta sa NATO-om.⁸⁶

Potpisivanjem ovog dokumenta Bosna i Hercegovina je postala članicom NATO programa "PARTNERSTVO ZA MIR", i također, Euroatlanskog partnerskog vijeća. Bosna i Hercegovina je od aprila 2008. godine unaprijedila saradnju sa NATO-om na nivo intenziviranog dijaloga po pitanjima članstva. Bosna i Hercegovina je, do sada, uspješno okončala više ciklusa IPAP-a od 2008. do 2017. godine. NATO eksperti ocijenili su veoma uspješnim rad NATO koordinacijskog tima Vijeća ministara Bosne i Hercegovine (NKT) u pripremi dokumenta, te je evidentan napredak u implementaciji IPAP-a. Bosna i Hercegovina, u skladu sa mogućnostima i svojim kapacitetima, aktivno je učestvovala u operacijama podrške miru, u NATO vođenoj Resolute support misiji u IR Afganistanu. Bosna i Hercegovina je, kao zemlja aspirant i NATO partner, zainteresovana za dalje razvijanje odnosa sa NATO-om kroz učešće u zajedničkim vojnim vježbama i vježbama odgovora na krizne situacije, te operacijama podrške miru, odnosno aktivni doprinos sistemu kolektivne sigurnosti u Evropi. Predsjedništvo Bosne i Hercegovine je donijelo odluku o spremnosti da Bosna i Hercegovina učestvuje u NATO civilno vođenom privremenom prisustvu u IR Afganistanu nakon okončanja REZOLUT Support misije.

Nakon pripremnih aktivnosti, a zatim i obavljenih konsultacija, NATO je početkom decembra, 2017. odobrio IPAP za Bosnu i Hercegovinu za period od 2017-2019. godine.⁸⁷ U skladu sa strategijom vanjske politike Bosne i Hercegovine (mart 2018.) članstvo u EU jedan je od

⁸⁶ <https://hr.wikipedia.org/wiki/NATO> (31.08.2020.)

⁸⁷ Akcijski plan za članstvo godišnji nacionalni program period 2018 -2019, Bosna i Hercegovina, Sarajevo, 2018., str. 10.

glavnih strateških ciljeva vanjske politike Bosne i Hercegovine. Predanost ostvarenju postavljenog cilja Bosna i Hercegovina je potvrdila zaključivanjem sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (16. juna, 2008.), te nakon toga i podnošenjem zahtjeva za članstvo u Evropskoj uniji 15. februara, 2016. godine. Bosna i Hercegovina je dio procesa stabilizacije i pridruživanja dugoročnog pristupa zemljama Zapadnog Balkana kojim je Evropska unija otvorila Evropsku perspektivu državama regije (SAMIT u Kolnu, 1999.).⁸⁸ Evropska perspektiva Bosne i Hercegovine kao države procesa stabilizacije i pridruživanja potvrđena je u više navrata, uključujući SAMIT Evropska unija - Zapadni Balkan u Solunu (2003.), zaključke Evropskog vijeća o obnovljenom konsenzusu o proširenju (14.-15.12.2006.), zaključke Vijeća Evropske unije za vanjske poslove u Bosni i Hercegovini (15.12.2014.), zaključke vijeća Evropske unije za opće poslove za članstvo Bosne i Hercegovine (20.09.2016.) i SAMIT Evropska unija – Zapadni Balkan u Sofiji (16.-17.05. 2018.godine). Također evropska perspektiva je potvrđena i novom strategijom proširenja Evropske unije, koja je pod nazivom Vjerodostojna perspektiva proširenja za Zapadni Balkan i pojačano angažiranje Evropske unije na Zapadnom Balkanu objavljena 06. februara 2018. godine, te u kojoj je navedeno kako “uz trajne napore i angažovanje, Bosna i Hercegovina bi mogla postati kandidat za pristupanje”. Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju stupio je na snagu 01. juna 2015. godine (do stupanja na snagu Sporazuma u primjeni je bio Privremeni sporazum).

Bosna i Hercegovina je u skladu sa odredbama člana 18. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (član 3. Privremenog sporazuma) 2013. godine uspostavila zonu slobodne trgovine s Evropskom unijom te se provedba Sporazuma odvija nesmetano. Nakon podnošenja zahtjeva za članstvo i poziva Vijeća Evropske unije za opće poslove Evropskoj komisiji da izradi avis iz 2016. godine, Bosna i Hercegovina je uručila odgovore Evropskoj komisiji na Upitnik za pripremu mišljenja o zahtjevu za članstvo 28. februara, 2018. godine. Bosna i Hercegovina je dodatna pitanja Evropske komisije zaprimila 20. juna, 2018. godine, a Evropska komisija je u uvodnim napomenama konstatovala da odgovore očekuje u roku od tri mjeseca. Nakon dostave odgovora Bosna i Hercegovina očekuje odluku Evropske komisije o statusu kandidata te otvaranju pregovora o članstvu.

Članstvo Bosne i Hercegovine u NATO savezu nema drugu alternativu. Članstvo u NATO je najbolje rješenje za Bosnu i Hercegovinu. NATO je garancija za mir i svi drugi scenariji su opasni i mogu destabilizirati mir. Prema Zakonu o odbrani iz 2005. godine i Strateškim

⁸⁸ Akcijski plan za članstvo godišnji nacionalni program period 2018 -2019, Bosna i Hercegovina, Sarajevo, 2018., str. 10.

dokumentima - Sigurnosna politika Bosne i Hercegovine, Odbrambena politika Bosne i Hercegovine, 2008. i Strategija vanjske politike Bosne i Hercegovine, 2018., put Bosne i Hercegovine ka NATO-u je strateško vanjsko-političko opredjeljenje. NATO je danas od svih međunarodnih organizacija, ili aktera sigurnosti jedini koji ima konkretne i efikasne metode da se nosi sa mnoštvom savremenih međunarodnih sigurnosnih rizika.

Kako navodi prof. dr. Selmo Cikotić: “Izostanak Bosne i Hercegovine s puta napretka prema porodici stabilnih, sigurnih i naprednih država u okviru NATO-a je opasan za Bosnu i Hercegovinu, region i šire. Mi možemo kazati da naš punopravni prijem u Organizaciju sjeverno-atlantskog sporazuma ovisi od samog njenog vrha, ali moramo svi znati da to puno više ovisi od nas samih.”⁸⁹

Od izuzetnog je značaja, kao najveći politički izazov Bosne i Hercegovine, pristupanje Bosne i Hercegovine NATO savezu i EU. Bosna i Hercegovina se nalazi na putu ka EU, a prema NATO savezu se obavezala Zakonom o odbrani Bosne i Hercegovine, što stoji u članu 84. spomenutog Zakona, na sljedeći način obrazloženo: Parlamentarna skupština, Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, Predsjedništvo, kao svi subjekti odbrane, u okviru vlastite ustavne i zakonske nadležnosti, provest će potrebne aktivnosti za prijem Bosne i Hercegovine u članstvo NATO-a.

Ambasador Rusije, Petar Ivancov je početkom jula, 2020. godine rekao kako "integracija Bosne i Hercegovine u NATO dovodi u pitanje sigurnost i stabilnost", što je izazvalo žestoke reakcije. Od prve odbrambene politike iz 2001. godine, koja eksplicitno kaže da je cilj Bosne i Hercegovine da što prije postane punopravnom članicom NATO-a, i to konsenzusom. “Taj konsenzus znači mir, prosperitet države svih njenih građana i naroda. A oni koji rade protiv toga na neprincipijelan način, oni podrivaju stabilnost i sigurnost. Nama treba saradnja s Rusijom, ali na poštenim osnovama i međusobnom uvažavanju. Tako će Rusija pomoći Bosni i Hercegovini, ali bude li radila protiv postignutih sporazuma i dogovora, onda će činiti štetu – rekao je Cikotić”.⁹⁰

Aktuelna trka u naoružavanju je slična onoj u vrijeme Hladnog rata. Glavni rivali su, sa jedne strane Zapad, a s druge Rusija i Kina. Za Zapad Rusija i Kina su vojni i ekonomski problem. Rusija je direktnije nego Kina, vojno i na druge načine eksponirana u lokalnim krizama. Zapad

⁸⁹ <https://www.klix.ba/vijesti/bih/selmo-cikotic-izostanak-napretka-prema-nato-u-je-opasan-za-sve-u-bih/191224148> (31.08.2020.)

⁹⁰ <https://avaz.ba/vijesti/bih/579765/selmo-cikotic-za-avaz-nato-je-u-bih-donio-mir> (05. 07.2020)

smatra da je Rusija najveća opasnost za mir, sigurnost. Nepovjerenje je osnovna karakteristika odnosa između Zapada s jedne i Rusije sa Kinom, sa druge strane. Brojnost kriza u svijetu ograničava moć Međunarodne zajednice da dovoljno efikasno odgovori na svaku od njih. Svaka nova kriza, ako se odgovara na nju, iziskuje nove, razne kapacitete, od humanitarnih i diplomatskih do vojnih i obavještajnih.⁹¹ Evropa je dugo očekivala da mir i sigurnost u svijetu čuvaju SAD.

U odgovoru na krize, sve do početka 21. stoljeća, Evropa nije doprinosila miru i sigurnosti, u skladu sa mogućnostima i obavezama, što se pokazalo i tokom rata u Bosni i Hercegovini. Odnos Evrope prema krizama pozitivno se mijenja, što je bitno u vezi sa predviđanjima, Žaka Atalija, savjetnika svim posljednjim predsjednicima Francuske i kreatora Evropske banke za obnovu i razvoj, da će “Evropa za 30 godina biti prava ekonomska, politička i kulturna sila svijeta”, što će ojačati vojni i sigurnosni identitet Evrope. U tom procesu, vjerovatno je da će doći do pozitivnih promjena između EU i Rusije, u pravcu integracije, a ne u pravcu izolacije Rusije, jer je “izolovanje Rusije ogromna greška” koja izaziva sukobe i ratove, po čemu je greška i evropsko slijedenje američke politike zavođenja sankcija Rusiji u vezi sa ukrajinskom krizom. Brojni autoriteti smatraju da su evropske sankcije Rusiji greška, pored ostalog i zbog toga što putem ruskih kontramjera na evropske sankcije nisu ugrožene SAD jer je njihova ekonomska saradnja sa Rusijom mnogo manja od ekonomske saradnje evropskih zemalja sa Rusijom.”⁹²

⁹¹ CIKOTIĆ, Selmo; MUSLIMOVIĆ, Fikret, NATO i sigurnost Evrope, Izdavač: Asocijacija nezavisnih intelektualaca “KRUG 99”, Sarajevo 2018, str. 319. i 320.

⁹² CIKOTIĆ, Selmo; MUSLIMOVIĆ, Fikret, NATO i sigurnost Evrope, op.cit., str. 325. i 326.

3. ORGANIZACIJA I FUNKCIONISANJE SISTEMA SIGURNOSTI SAVEZNE REPUBLIKE NJEMAČKE

3.1. Međunarodni položaj Savezne Republike Njemačke i ustavno uređenje Savezne Republike Njemačke

Njemačka, ili službeno Savezna Republika Njemačka je moderna i slobodna država, smještena u centralnoj Evropi, i graniči sa Sjevernim morem, Baltičkim morem i Danskom na sjeveru, na jugu graniči sa Austrijom i Švicarskom, dok na istoku sa Poljskom i Češkom a na zapadu sa Francuskom, Luksemburgom, Belgijom i Nizozemskom. Njemačka je demokratska parlamentarna savezna država i sastoji se od 16 saveznih zemalja (na njemačkom jeziku: Bundesländer).⁹³ Glavni grad Njemačke je Berlin i u njemu se nalaze parlament (na njemačkom jeziku Bundestag) i vlada (na njemačkom jeziku Regierung). Njemačka ima oko 82 miliona stanovnika (228,8/km²) i predstavlja drugu zemlju po broju stanovnika u Evropi i ima najrazvijeniju privredu.

	<i>Pokrajine</i>	<i>Glavni grad</i>
1.	Baden - Württemberg	Stuttgart
2.	Bavarska	München
3.	Berlin	Berlin
4.	Bremen	Bremen
5.	Brandenburg	Potsdam
6.	Hamburg	Hamburg
7.	Hessen	Wiesbaden
8.	Mecklenburg-Zapadno Pomorje	Schwerin
9.	Donja Saksonija	Hannover
10.	Sjeverna Rajna-Vestfalija	Düsseldorf
11.	Porajnje-Falačka	Mainz
12.	Saarland	Saarbrücken
13.	Saksonija	Dresden
14.	Saksonija-Anhalt	Magdeburg
15.	Schleswig-Holstein	Kiel
16.	Tiringija	Erfurt

Slika 6: Njemačke savezne pokrajine

⁹³ https://bs.wikipedia.org/wiki/Njema%C4%8Dke_savezne_pokrajine (29.11.2020.)

Njemačka je članica Evropske unije. Njemačka održava mrežu sa diplomatskim predstavništvima u inozemstvu. Najveći je doprinositelj budžetu Evropske unije i treći najveći doprinositelj Ujedinjenim narodima.

Njemačka ima bitnu ulogu u Evropskoj uniji. Njemačka prednjači u evropskim državama koje žele unaprijediti stvaranje jedinstvenog evropskog političkog, obrambenog i sigurnosnog sistema.

SR Njemačka sudjeluje u međunarodnim organizacijama kao što su: Vijeće država Baltičkog mora (CBSS), Evropsko vijeće za nuklearna istraživanja (CERN), Evropsko udruženje za palijativnu brigu (EAPC), Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD), Evropska investicijska banka (EIB), Evropska svemirska agencija (ESA), Evropska Unija (EU), Organizacija za prehranu i poljoprivredu (FAO),⁹⁴ Grupa za finansijsku akciju protiv pranja novca (FATF), G-20, G-5, G-7, G-8, G-10, Inter-američka banka za razvoj (IADB), Međunarodna agencija za atomsku energiju (IAEA), Međunarodna banka za obnovu i razvoj (IBRD), Organizacija međunarodne civilne avijacije (ICAO), Međunarodna privredna komora (ICC), Međunarodno udruženje za razvoj (IDA), Međunarodna agencija za energiju (IEA), Međunarodni fond za poljoprivredni razvoj (IFAD), Međunarodna finansijska korporacija (IFC), Međunarodna federacija društava Crvenog križa i Crvenog polumjeseca (IFRC), Međunarodna hidrografska organizacija (IHO), Međunarodna organizacija rada (ILO), Međunarodni monetarni fond (IMF), Međunarodna pomorska organizacija (IMO), Međunarodna organizacija mobilnih satelita (IMSO), Međunarodna kriminalističko-policijska organizacija (Interpol), Međunarodni olimpijski komitet (IOC), Međunarodna organizacija za migracije (IOM), Inter-parlamentarna unija (IPU), Međunarodna organizacija za standardizaciju (ISO), Organizacija međunarodnih telekomunikacijskih satelita (ITSO), Međunarodna telekomunikaciona unija (ITU), Međunarodna konfederacija sindikata (ITUC), Multilateralna agencija za osiguranje investicija (MIGA), Organizacija Sjevernoatlantskog ugovora (NATO), Organizacija za nacionalnu edukaciju (NEA), Nacionalna sigurnosna garda (NSG), Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD), Organizacija za zabranu hemijskog oružja (OPCW), Organizacija za sigurnost i suradnju u Evropi (OSCE), Paris Club, Stalni arbitražni sud (PCA), Konvencija šengena, Korporacija solarne energije (SECI - posmatrač), Korporacija za regionalnu politiku i graničnu integraciju (SICA) (posmatrač), Ujedinjeni narodi (UN), Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda (UN Security Council), Misija Ujedinjenih naroda u Darfuru (UNAMID), Konferencija

⁹⁴ <http://www.komorabih.ba/republika-njemacka/> (15.10.2020.)

Ujedinjenih naroda o trgovini i razvoju (UNCTAD), Organizacija Ujedinjenih nacija za obrazovanje, nauku i kulturu (UNESCO), Ured Visokog povjerenika Ujedinjenih naroda za izbjeglice (UNHCR), Organizacija za industrijski razvoj Ujedinjenih nacija (UNIDO), Misija Ujedinjenih naroda u Libanonu (UNIFIL), Misija Ujedinjenih naroda u Liberiji (UNMIL), Misija Ujedinjenih naroda u Sudanu (UNMIS), Misija Ujedinjenih naroda u Palestini (UNRWA), Svjetska turistička organizacija (UNWTO), Svjetska poštanska unija (UPU), Svjetska organizacija potrošača (WCO), Svjetska zdravstvena organizacija (WHO), Institut za intelektualno vlasništvo (WIPO), Svjetska meteorološka organizacija (WMO), Svjetska trgovinska organizacija (WTO).⁹⁵

Politika inozemne pomoći važno je područje njemačke vanjske politike. Nju je formulisalo Federalno ministarstvo za ekonomsku suradnju i razvoj (BMZ), a provele različite organizacije zadužene za provedbu. Njemačka vlada razvojnu politiku vidi kao zajedničku odgovornost međunarodne zajednice. Četvrti je najveći donator pomoći na svijetu nakon Sjedinjenih Država, Ujedinjenog Kraljevstva i Francuske. Prema Temeljnem zakonu, savezni predsjednik zastupa Saveznu Republiku Njemačku u pitanjima međunarodnog prava, u njezino ime sklapa ugovore sa stranim državama i akreditira diplomate.

U Njemačkoj studiji iz 2018, "Germany in the Eyes of the world", po treći put, GIZ je intervjuisao ljude (oko 4200 osoba) širom svijeta kako bi vidjeli njihovu percepciju Njemačke, tj. kako se Njemačka doživljava u svijetu. Sve više je ratnih zona u svijetu i sve više je svijet u nemiru i patnji zbog sukoba, štetnih klimatski promjena ali svjedoci smo i globalnih pandemija uzrokovanih manje poznatim i neistraženim virusima. U ova nemirna vremena ispitanici Njemačku žele vidjeti kao zemlju koja će da preuzme veću odgovornost, djelomično ili posebno kao protutežu u SAD-u, Rusiji i Kini. Njemačka, u velikoj potražnji kao globalni igrač. S obzirom na globalnu političku situaciju, čini se da je za proaktivnu Saveznu Republiku Njemačku veća potražnja nego ikada ranije u cilju podržavanja vrijednosti zapadnog svijeta i za dobrobit što većeg broja ljudi. Nakon ocjene 154 intervju sa predstavnicima iz svijeta politike, biznisa, nauke i istraživanja i civilnog društva u 24 zemlje, došlo je do sljedećih rezultata: u sve turbulentnijem svijetu, stabilna struktura Njemačke, ekonomska snaga i snažan osjećaj vrijednosti čine zemlju popularnijom više nego ikad. Kao zagovornica Evrope i posrednica u međunarodnim sukobima, ispitanici bi željeli da Njemačka djeluje odlučnije i da preuzme vodeću ulogu, ali svakako ne djelujući samostalno ili agresivno. Ta očekivanja nisu

⁹⁵ <http://www.komorabih.ba/republika-njemacka/> (15.10.2020.)

bila novo otkriće, jer komentari iz prve faze njemačke studije iz 2012. godine su bili također pozitivni. Ispitanici su potvrdili da Njemačka ima snažno civilno društvo, snažnu ekološku svijest, jak obrazovni sistem, jake snage u svim oblastima života, ali postojale su i zabrinutosti da se Njemačka oslanja na svoju tehnološku snagu i da ne iskorištava potencijal digitalizacije.

3.2. Političko-historijske odrednice, nastanak nacionalsocijalizma i organizacija države

U vrijeme formiranja Carstva kancelar Otto von Bismarck započinje s reformama javne uprave, posebno s uvođenjem socijalnog osiguranja.⁹⁶ Naime, Njemačka je krajem 19. stoljeća doživjela period intenzivne industrijalizacije i urbanizacije. U periodu 1870.–1910. postotak gradskog stanovništva povećao se sa 36% na 60% (Puljiz, 1995). Takvi procesi, koji su u iznimno kratkom periodu promijenili njemačko društvo, povukli su sa sobom i niz socijalnih problema koje je Bismarck odlučio riješiti skupom zakona. Tako je 1883. donesen Zakon o obveznom osiguranju, u slučaju bolesti, 1884. Zakon o nesreći na radu, a 1889. Zakon o mirovinskom osiguranju, čijim je donošenjem Njemačka postala prva zemlja na svijetu koja je imala obvezno mirovinsko osiguranje. Te reforme postavile su temelj razvoja socijalne politike, socijalnih javnih službi, socijalnog osiguranja i općenito socijalne države, što su slijedile mnoge zemlje.⁹⁷

Drugo Njemačko Carstvo prestalo je postojati 1918. gubitkom Prvog svjetskog rata, abdikacijom cara i donošenjem novog ustava koji je ujedno označio stvaranje demokratske republike na čelu s neposredno izabranim predsjednikom koji ima pravo imenovanja i opozivanja državnog kancelara. Dvodomni Savezni parlament imao je pravo izglasati nepovjerenje Vladi. Karakteristično za ovaj period razvoja njemačke države jest velika nestabilnost vlada i njihovo konstantno smjenjivanje. To može biti i jedan od razloga koji su potaknuli razvoj nacionalsocijalizma i nacističke diktature. Period od 1918. do 1945. mračno je razdoblje u njemačkoj povijesti. Nacionalsocijalistička njemačka radnička stranka Adolfa Hitlera 1933. postaje najbrojnija stranka u Parlamentu, a posljednji predsjednik Weimarske Republike postavlja Hitlera za kancelara.⁹⁸ Od tog trenutka, u manje od godine dana, Njemačka je transformirana u jednostranačku diktaturu. Nakon što je postao kancelar, Hitler je raspisao nove izbore, osvojio apsolutnu većinu u Parlamentu, isključio i zabranio postojanje

⁹⁶ MANOJLOVIĆ, Romea, Javna uprava i politički sustav Savezne Republike Njemačke: modernizacija kroz očuvanje tradicije, znanstveni rad, 2015., str. 3.

⁹⁷ MANOJLOVIĆ, Romea, op.cit., str. 3.

⁹⁸ Zbog mjesta u kojem je ustav donesen, period od 1918. do 1933. godine naziva se Weimarskom Republikom

Komunističke partije, zabranio postojanje parlamenata saveznih zemalja te napokon zabranio i sve druge političke stranke.⁹⁹ U ovom periodu uprava je imala sva obilježja birokratske vlasti: građani su u cijelosti izolirani i otuđeni od političkog utjecaja na vlast, mjesta u upravi, posebno vodeća, popunjavali su samo ljudi iz stranke, a vlast se održavala zahvaljujući vojsci i stranačkoj policiji (zloglasni SS odredi). Posebnu važnost imali su resori obrane i unutarnjih poslova (npr. koncentracijski logori bili su uredno registrirani kao državne ustanove u okviru ministarstva unutarnjih poslova), ali i ministarstvo propagande koje je imalo dužnost nacističku diktaturu prikazati u najboljem svjetlu (V. Pusić, 2007).

Ne smije se zaboraviti ni Konrad Adenauer, koji je bio prvi kancelar Savezne republike Njemačke. Osnovni smjerovi politike koje je zacrtalo njegovo kancelarstvo (1949-1963) sve do današnjih dana određuje unutrašnju strukturu i vanjskopolitičku orijentaciju Savezne republike Njemačke.¹⁰⁰ Ulazak Savezne republike Njemačke u krug zapadnih demokracija, europsko ujedinjenje te njemačko-francusko pomirenje najuže su povezani sa imenom Konrada Adenauera.

Kraj Drugog svjetskog rata i donošenje novog njemačkog Ustava 1949., zvanog Temeljni zakon, obilježava i pretvaranje Njemačke u modernu demokratsku državu. Najveća promjena u novijoj povijesti dogodila se 1990. kada je Istočna Njemačka ponovo pripojena Zapadnoj. Ta je reintegracija dovela do značajnih upravnih reformi budući da se od novopripojenih istočnonjemačkih zemalja, koje su 50 godina provele pod okriljem socijalizma, tražilo da u cijelosti reformiraju javnu upravu i prilagode je standardima koje je Zapadna Njemačka odavno usvojila.¹⁰¹

3.3. Politički sistem SR Njemačke

Njemački politički sistem djeluje pod okvirom navedenim u ustavnom dokumentu iz 1949. godine poznat kao Grundgesetz - Osnovni ili Temeljni zakon.

Ustav kao najviši pravni akt jedne države reguliše osnovne i najvažnije odnose na kojima počiva funkcionisanje državne zajednice. Organizacija vlasti može se odrediti kao skup državnih institucija, način njihovog izbora, organizacija i nadležnosti, kao i međusobni odnosi tih

⁹⁹ MANOJLOVIĆ, Romea, op.cit. str.3

¹⁰⁰ <https://www.kaş.de/bs/web/bosnien-herzegowina/konrad-adenauer> (12.12.2021.)

¹⁰¹ MANOJLOVIĆ, Romea, op.cit. str. 4.

institucija. Najvažnija funkcija države je stvaranje prava, oblikovanje zakona i donošenje pravnih propisa. To je zakonodavna vlast države i ona se povjerava zakonodavnom tijelu kao predstavništvu građana. Druga važna funkcija je izvršavanje pravnih propisa koje donosi zakonodavno tijelo i to je izvršna funkcija vlasti. Implementacija i primjena zakona povjerava se organima izvršne vlasti, a to su vlada, šef države, i oni donose izvršne propise u cilju primjene zakona. Zakonodavna vlast oblikuje pravo, a izvršna ga primjenjuje. Prema sadržaju i načinu raspodjele nadležnosti među organima državne vlasti razlikuje se vertikalna i horizontalna podjela vlasti. Horizontalna podjela vlasti predstavlja raspodjelu funkcija državne vlasti između različitih organa vlasti koji se obrazuju na istom nivou, a to je podjela na zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast. Vertikalna podjela vlasti je raspodjela nadležnosti između centralnih i necentralnih organa vlasti. U složenim državama (federacije, konfederacije) to je raspodjela nadležnosti između federacije i federalnih jedinica.

”U svakoj su državi tri vrste vlasti: zakonodavna vlast, izvršna vlast u stvarima koje spadaju u međunarodno pravo, i izvršna vlast u stvarima koje spadaju u pravo građana. S pomoću prve vlasti vladar donosi zakone. S pomoću druge on sklapa mir ili vodi rat, odašilje ili prima poslanstva, uspostavlja sigurnost. Trećom kažnjava zločine ili sudi u sporovima pojedinaca. Ova će se posljednja zvati sudskom, a ona druga izvršnom vlašću države.” (Charles-Louis de Secondat Montesquieu (1689-1755), Francuska, O duhu zakona, XI/6).¹⁰² Državna vlast je najviša vlast i odgovorna je za stanovništvo zemlje na određenom teritorijalnom području. Vršenje vlasti je obavljanje raznih poslova u različitim oblastima života, i time je potrebna složena i razgranata organizacija države koja se sastoji od većeg broja državnih organa i institucija. Njemački kabinet (Bundeskabinett ili Bundesregierung) glavno je izvršno tijelo Savezne Republike Njemačke. Sastoji se od kancelara i ministara vlade. Osnove organizacije kabineta utvrđene su Temeljnim zakonom.

Savezna vlada vrši funkciju regulacije cjelokupnog sistema javne uprave. Stoga Ured saveznog kancelara ima funkciju vladine samostalne agencije. Državni sekretar je na čelu tog tijela, a on ima i formalni status ministra posebnih poslova. Njegov zadatak je da kao centralni organ upravne vlasti povezuje parlament, vladu, federalne jedinice i druge zainteresirane subjekte.¹⁰³ Ured saveznog kancelara ima specijalizovane agencije koje se direktno bave resornom koordinacijom po funkcionalnom principu i priprema sjednice Vlade putem svog Ureda i

¹⁰² https://www.pravo.unizg.hr/_download/repository/Drzava_i_drzavne_vlasti.pdf (30.10.2020.)

¹⁰³ <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1467-9299.00350> (04.11.2020.)

učestvuje u njima. Ured saveznog kancelara je organizovan po podjeli po ministarstvima, i ima po jednu sekciju za praćenje rada svakog ministarstva.

3.3.1. Zakonodavna vlast SR Njemačke

Zakonodavnu vlast na saveznom nivou predstavljaju prvi dom Parlamenta (Bundestag) i predstavništvo saveznih zemalja (Bundesrat) koje ima funkciju drugog, gornjeg doma Parlamenta. Bundestag je glavno zakonodavno tijelo, zaduženo za donošenje saveznih zakona. Ima minimalno 598 zastupnika koji se biraju svake četiri godine. Polovina zastupnika (299) bira se primjenom većinskog izbornog sistema, dok se drugih najmanje 299 zastupnika bira primjenom razmjernog sistema.

Bundesrat predstavlja predstavništvo saveznih zemalja. Sastoji se od predstavnika saveznih zemalja, a broj zastupnika na koje ima pravo pojedina zemlja zavisi od broja njezinih stanovnika. Ukupan broj zastupnika je 69, no oni nisu neposredno birani, već ih delegira vlada svake zemlje. Uloga Bundesrata je velika jer mora odobriti zakone koje zatim donosi Bundestag. Ako Bundesrat ne odobri pojedini zakon, Bundestag ga može donijeti samo uz propisanu veću većinu glasova (npr. mora ga donijeti apsolutnom većinom). Ako svi članovi Bundesrata glasaju protiv zakona, on se u tom obliku ne može donijeti. Uloga Bundesrata posebno je značajna u kontekstu odnosa s EU. Naime, ratifikacije i izmjene osnivačkih ugovora moguće su samo uz dvotrećinsku suglasnost Bundesrata i Bundestaga, a kada je riječ o prijedlozima europskih akta koji utječu na kompetencije saveznih zemalja, savezna vlada mora tražiti mišljenje Bundesrata te on određuju poziciju i stajalište koje će Njemačka zauzeti prema određenom prijedlogu EU (Börzel, 1999).¹⁰⁴ Njemački savezni Parlament Bundestag donosi sve zakone koji su u području nadležnosti saveznog nivoa vlasti. U Bundestagu se raspravlja i glasa o prijedlogu zakona prema tačno propisanom postupku. U Bundestagu se rasprava o prijedlogu zakona po pravilu provodi u tri čitanja. Prvenstveni cilj prvog čitanja je određivanje jednog ili više odbora koji će voditi stručnu raspravu o prijedlogu zakona i pripremiti ga za drugo čitanje. Detaljniji zakonodavni rad odvija se u stalnim odborima koga čine zastupnici svih zastupničkih klubova.

Paralelno uz rad u odborima zastupnički klubovi osnivaju radne skupine u kojima razrađuju i utvrđuju svoja stajališta. Nakon toga vodeći odbor na plenarnoj sjednici podnosi izvještaj o toku

¹⁰⁴ MANOJLOVIĆ, Romea, op.cit. str. 6.

i rezultatima savjetovanja. Njegove preporuke su osnova za drugo čitanje na plenarnoj sjednici, na kojoj svaki član parlamenta može podnositi amandmane na prijedlog zakona, o kojima se onda glasa. Na trećem čitanju provodi se nova rasprava, ali samo ako to zahtijeva jedan od zastupničkih klubova ili najmanje 5 % zastupnika. U ovoj fazi podnošenje amandmana je dozvoljeno samo za zastupničke klubove ili za 5 % zastupnika Bundestaga, i to samo u vezi sa izmjenama prijedloga zakona iz drugog čitanja. Ako se na završnom glasanju potrebnom većinom prihvati konačni prijedlog zakona, isti se zakon upućuje Bundesratu. Ako Bundesrat ne prihvati zakon, može se obratiti Odboru za posredovanje.

Odbor za posredovanje je radno tijelo koje se sastoji od 16 članova Bundestaga i 16 članova Bundesrata. Obavezna je saglasnost Bundesrata za promjene Temeljnog zakona kao i za zakone koji se tiču finansija i administrativnih nadležnosti saveznih pokrajina. Ako se postigne dogovor u Odboru za posredovanje koji se razlikuje od izvornog zakona, onda se s tim moraju saglasiti Bundestag i Bundesrat. Ako se ne postigne dogovor, Bundestag i Savezna vlada mogu se sami obratiti Odboru za posredovanje i na taj način ponovno pokrenuti postupak posredovanja. Drugi zakoni za koje nije obavezna saglasnost Bundesrata mogu stupiti na snagu i ako u Odboru za posredovanje nije postignut dogovor. Za to je u okviru ponovnog glasanja u Bundestagu potrebna apsolutna većina. Nakon toga, zakon se objavljuje u njemačkom Službenom listu "Bundesgesetzblatt". Time je zakon objavljen. Ako u zakonu nije naveden poseban datum stupanja na snagu, zakon automatski stupa na snagu od 14. dana nakon objavljivanja u Službenom listu "Bundesgesetzblatt".

Bundestag pored zakonodavne funkcije ima veoma važan zadatak: kontrola savezne vlade. Kako bi ispunili ovu funkciju, zastupnici se moraju informisati o radu i namjerama vlade. U tu im svrhu na raspolaganju stoji niz prava i instrumenata – kao što su npr. interpelacije ili debate o aktuelnim temama i događanjima. Stalni odbori čiji je osnovni zadatak sudjelovanje u zakonodavnom procesu glavni su primjer takvih radnih tijela. Bundestag utvrđuje budžet u kojem se moraju navesti svi rashodi na saveznom nivou.¹⁰⁵ Ministarstvo finansija izrađuje, a Savezna vlada razmatra i usvaja nacrt budžeta i Zakona o budžetu. Nacrt budžeta mora biti odobren u Bundestagu i Bundesratu kako bi stupio na snagu. Temeljni zakon propisuje obavezno osnivanje Odbora za odbranu, Odbora za vanjske poslove, Odbora za evropske poslove i Odbora za peticije. Odbor za odbranu nadzire oružane snage. Odbor za vanjske poslove nadzire vanjsku politiku Savezne vlade. Odbor za evropske poslove može u ime

¹⁰⁵ MANOJLOVIĆ, Romea, op.cit., str.7.

Bundestaga davati mišljenja o nacrtima propisa Evropske unije. Odbor za peticije obrađuje molbe ili žalbe koje građani upućuju parlamentu. Važnim odborom smatra se Odbor za državni budžet, jer on priprema odobravanje budžetskih sredstava. Odbori mogu također osnovati pododbore. U stalne institucije Bundestaga spadaju i nadzorna tijela koja nadziru posebna područja rada vlade. Od 2004. godine u Bundestagu djeluje Parlamentarno savjetodavno tijelo za održivi razvoj, čiji je cilj politika usmjerena na održivi razvoj koja preuzima odgovornost ne samo za ljude koji danas žive, nego i za buduće generacije.¹⁰⁶

Njemačka kao savezna demokratija, ima jak politički sistem, neovisno pravosuđe i moćne regionalne i lokalne vlasti. U državi poput Njemačke, naglašena je decentralizacija jer je vlast u Njemačkoj podijeljena između 16 saveznih pokrajina i jedne središnje vlasti. Svaka pokrajina Njemačke ima pokrajinski parlament ili Landtag i pokrajinsku vladu ili Landesregierung. Parlament predstavlja ujedno i mehanizam političkog nadzora nad radom uprave. Osim što utječu na rad uprave putem zakona koje donose te koji određuju mogućnosti i granice rada uprave, važan mehanizam političkog nadzora su i razna istražna povjerenstava koja Bundestag može osnovati kada smatra da je potrebno detaljnije istražiti pojedina pitanja. Osim toga, Parlament nadzire i ispituje rad uprave putem zastupničkih pitanja koja zastupnici postavljaju članovima Vlade.¹⁰⁷

3.3.2. Izvršna vlast SR Njemačke

Izvršnu vlast čine savezni predsjednik i Savezna vlada. Savezni predsjednik bira se posredno na petogodišnji mandat, a bira ga Federalna konvencija koju čine svi članovi Bundestaga i jednak broj predstavnika parlamenata saveznih zemalja (svaka zemlja šalje onoliko predstavnika na koliko ima pravo ovisno o svojoj veličini). Predsjednik ima ovlasti u resoru vanjskih poslova (potpisuje međunarodne ugovore, prima vjerodajnice i opozivna pisma) i nekim imenovanjima, no stvarnu funkciju izvršne vlasti vrši savezna vlada budući da svi predsjednikovi akti (osim onog koji se odnosi na imenovanje kancelara i raspuštanje Bundestaga) moraju biti supotpisani od kancelara ili nadležnog ministra.

¹⁰⁶ MANOJLOVIĆ, Romea, op.cit., str.7.

¹⁰⁷ ŠARČEVIĆ, Edin, Ustavno uređenje Savezne Republike Njemačke, Osnove Njemačkog Državnog prava (sa izvornim tekstom Ustava i prijevodom na bosanski jezik), Kult/B, Sarajevo, 2005., str. 75.

Savezna vlada sastoji se od kancelara i saveznih ministara. Kancelara bira Bundestag na prijedlog predsjednika.¹⁰⁸ Kancelar je šef vlade i izvršilac izvršne vlasti, slično ulozi premijera u ostalim parlamentarnim demokratijama. Budući da se kancelar bira u Bundestagu, upravo je Bundestag taj koji mu može izglasati nepovjerenje. Izglašavanje nepovjerenja kancelaru dovodi automatski i do raspuštanja njegove vlade. Članovi Bundestaga biraju parlamentarnog povjerenika za oružane snage tajnim glasanjem na pet godina mandata. Povjerenik nije član Bundestaga niti je državni službenik, on zauzima posebno mjesto. Povjerenik radi na zaštiti osnovnih prava i pomoći Bundestagu u izvršavanju parlamentarnog nadzora nad oružanim snagama, čiji je zadatak sadržan u Temeljnem zakonu. Povjerenik ima i drugu važnu funkciju, osim što pomaže Parlamentu u nadzoru oružanih snaga. On je ombudsman oružanih snaga i s njim može direktno kontaktirati svaki pripadnik oružanih snaga. Za izvršavanje svojih ustavnih zadataka, parlamentarni povjerenik za oružane snage ima ovlast tražiti davanje informacija i davanje prijedloga.

Potreba za institucijom koja će osigurati da javna vlast poštuje individualna prava, te koja će parlamentu, vladi i pravosuđu ukazati na ustavne granice, postala je očitom. U skladu s tim Parlamentarni savjet (Parlamentarischer Rat) je u Temeljnem zakonu (Grundgesetz) tj. Ustavu Savezne Republike Njemačke, predvidjelo jako ustavno sudstvo, koje institucionalno garantira njemački Savezni ustavni sud (Bundesverfassungsgericht). Savezni ustavni sud se u gotovo 60 godina svoga postojanja zbog svoje izrazite sudske prakse - prije svega u oblasti državne organizacije, a posebno praksom u vezi sa osnovnim pravima - razvio u uglednog aktera u državnoj konstrukciji Savezne Republike Njemačke. On je obilježio i oblikovao društveni život u ovoj zemlji kao malo koja druga institucija. Među građanima Njemačke Ustavni sud uživa visoki ugled i poštovanje.¹⁰⁹ Razlog je u velikoj mjeri i instrument ustavne tužbe, koji je kao takav u različitim oblicima i dio nadležnosti ustavnih sudova zapadnobalkanskih zemalja.

Savezni ustavni sud (Bundesverfassungsgericht) je organ pravosuđa i odlučuje samostalno i nezavisno. Savezni ustavni sud na osnovu Ustava odlučuje o postupcima svih državnih organa kao i o postupcima upravnih službi i stručnih sudova. O aktima koje državne vlasti donose u saveznim zemljama odlučuje na osnovu saveznih zakona, koji prema Ustavu uživaju primat. Za Savezni ustavni sud važe ista načela koja važe i za ostale sudove: on može odlučivati samo

¹⁰⁸ MANOJLOVIĆ, Romea, op.cit., str. 6.

¹⁰⁹ Funkcionalno ustavno sudstvo je neophodan uslov za funkcionisanje pravne države.

na osnovu zahtjeva i vezan je isključivo za Ustav i za zakon i odlučuje po pravilu sudske neovisnosti koja podrazumijeva neutralnost u odnosu na učesnike postupka.

Nadležnost Ustavnog suda se razlikuje od od upravnih i civilnih sudova. Nadležnost upravnih i civilnih sudova je određena opštim klauzulama – oni, naime, odlučuju ili o svim javnopravnim sporovima koji nisu ustavnopravnog karaktera ili, o svim građanskopravnim sporovima. Zakon o Saveznom Ustavnom sudu sadrži najbitnije propise o postupcima, ali ne i zaokruženu kodifikaciju postupaka pred Saveznim Ustavnim sudom.¹¹⁰ Zakonodavac je Ustavnom sudu ostavio širok prostor odlučivanja o pojedinačnim procesnopravnim pretpostavkama.

Najviši sud u zemlji je Savezni sud pravde, koji čine predsjednik suda, potpredsjednik suda i drugi suci. Strukturirani su u 25 senata koji su dalje organizirani u 12 građanskih vijeća, 8 posebnih vijeća i pet kaznenih vijeća. Savezni ustavni sud sastoji se od 2 senata. Svaki je podijeljen u 3 vijeća od kojih svaki ima osam članova i predsjednika. U Njemačkoj postoje drugi podređeni sudovi koji uključuju Savezni upravni sud,¹¹¹ Savezni socijalni sud i Federalni sud za finansije. Svaka od 16 država ima svoje Ustavne sudove i hijerarhiju i specijalizirane sudove.

3.3.3. Političke stranke

Glasanje u Njemačkoj funkcioniše kao i u svakoj demokratiji i glasanje je najvažnije njemačko političko pravo. Državljeni EU mogu glasati na lokalnim i evropskim izborima. Međutim, izbori za savezne pokrajine ograničeni su na njemačke državljane. Dobna granica za glasanje u Njemačkoj je 18 godina (16 za lokalne izbore). Najvažniji izbori održavaju se svake četiri godine i biraju predstavnike u Bundestagu. Na ovim izborima birači daju dva glasa. Prvi je za određenog kandidata, koji treba imati najviše glasova u svakom izbornom okrugu da bi bio izabran. Drugi glas je za "stranačku listu". Njemački izborni sistem omogućuje opstanak i manjih političkih stranka, zbog čega je Vlada redovito sastavljena od koalicije jedne od dviju velikih stranaka i jedne ili više manjih stranaka.¹¹² Do sada je svaki kancelar bio član jedne od

¹¹⁰ IZABRANE ODLUKE NJEMAČKOG SAVEZNOG USTAVNOG SUDA, Originalna zbirka: profesor dr. Jürgen Schwabe, Originalnu zbirku obradio i dopunio: prof. dr. Edin Šarčević, dr. iur. Stefanie Ricarda Roos, M.A.L.D., Koordinatorice: Nina Catherine Schneider, Ass.iur., Univerzitet Leipzig, Program pravna država/Jugoistočna Evropa, Fondacija Konrad Adenauer, Makedonija, 2009., str. 80.

¹¹¹ Savezni ustavni sud godišnje rješava više od 6.000 ustavnih tužbi i kroz te tužbe Ustavni sud se redovno bavi i temama iz svakodnevnice njemačkih građana.

¹¹² Kada se govori o njemačkim političkim strankama, prije svega treba reći da riječ „stranka“ potiče od latinske riječi „pars“ što znači „dio ili pravac“. Pod političkom strankom smatra se udruženje ljudi koji imaju iste ili slične

ove dvije partije. Postoje dvije narodne stranke u Njemačkoj, a to su konzervativna politička stranka ili Kršćansko-demokratska unija (Christlich-Demokratische Union-CDU) i Socijaldemokratska stranka (Sozialdemokratische Partei Deutschlands-SPD). Međutim, postoje i interesne grupacije koje zastupaju partitivne društvene interese određenih struktura i grupacija a to su liberalne, zelene, ljevičari, kao i nepolitički subjekti kroz sindikate, udruženja građana, društva, itd. Zajedno sa temeljnim pravima, načela demokratske, savezne i socijalne ustavne države čine nepovredljivu jezgru njemačkog Ustava. Sjedište njemačkog parlamenta je zgrada Reichstaga u centru Berlina i predstavlja najveću znamenitost glavnog grada. Bundestag ima svoju policijsku snagu (Bundestagspolizei).

*Slika 7: Parlament Savezne Republike Njemačke u Berlinu*¹¹³

Ustavni sud je posebno državno tijelo čija je glavna zadaća nadzor nad ustavnošću zakona te zaštita ljudskih prava i sloboda građana zajamčenih ustavom. Nadležnost je podijeljena između saveznog nivoa i federalnih država (pokrajina), a određen nivo nadležnosti imaju lokalne vlasti kao što su gradovi, odnosno općine.

pogleda na svijet sa ciljem da u državi dobiju više uticaja, kao i iste ili slične stavove – političke, socijalne, .privredne i slično. (https://hr.wikipedia.org/wiki/Politi%C4%8Dka_stranka , 17.10.2020.)

¹¹³ <https://www.bundestag.de> (17.10.2020.)

4. SIGURNOSNA POLITIKA I ELEMENTI SIGURNOSNE POLITIKE SAVEZNE REPUBLIKE NJEMAČKE

Njemačka, kao dio Evropske unije i članica NATO-a, u području slobode, sigurnosti i pravde, jedna je od sigurnijih zemalja na svijetu. Ipak, postoje mnoge prijetnje i rizici za sigurnost poput terorizma, organiziranog kriminala, ovisnosti o energiji i sirovinama, širenju oružja za masovno uništenje i nagomilavanje oružja, regionalni sukobi, migracije, pandemije i bolesti, kao i uticaj klimatskih promjena koji može još više pogoršati ove sigurnosne rizike. Globalizacija i sve veća međusobna povezanost zemalja podstiče razvoj ovih rizika. Naše okruženje se mijenja pojavom novih aktera, usponom novih sila poput Indije i Kine, te rastućim značajem nevladinih organizacija. Ove promjene stvaraju nove potrebe i mogućnosti u pogledu zajedničkog rada na rješavanju globalnih i regionalnih sigurnosnih problema. Sve ovo ima direktan ili indirektan uticaj na sigurnosnu situaciju Njemačke. Njemačka može efikasno odgovoriti na ove sigurnosne rizike u svijetu globalizacije samo ako djeluje u savezu sa drugim zemljama. Rješavanje ovih izazova zahtijeva sigurnosnu strategiju široko zasnovanog pristupa. Cilj je raditi preventivno kako bi se umanjili sigurnosni rizici i brzo i efikasno djelovalo tamo gdje krize koje imaju uticaja na sigurnost prijete da prerastu u sukobe.¹¹⁴

U SR Njemačkoj, 2006. godine urađena je Sigurnosna strategija, kao i Strategija nacionalne sigurnosti Njemačke u 2016. godini, odnosno Bijela Knjiga o njemačkoj sigurnosnoj politici i budućnosti Bundewhera.¹¹⁵ Evropsku sigurnosnu strategiju usvojilo je Evropsko vijeće, u decembru 2003. godine. U njoj su jasno utvrđena načela i postavljeni ciljevi realizacije sigurnosnih interesa Evropske Unije. Cilj strategije je sigurna Evropa u boljem svijetu.

Njemačka svakodnevno surađuje na produbljivanju odnosa sa državama koje imaju iste ciljeve i vrijednosti i stvara strateška partnerstva sa njima. Bosna i Hercegovina je potpisala Plan bilateralne vojne saradnje sa SR Njemačkom.

Nacionalni sigurnosni sistem Njemačke čine: vojni sistem, sistem policijske službe, i obavještajno-bezbjednosne agencije. Ustavno federalno uređenje Savezne Republike Njemačke je okvir u kome su precizno razgraničene nadležnosti između saveznog nivoa i nivoa nižih političko-teritorijalnih jedinica. Njemački sigurnosni sistem je djelotvoran i efikasan, te

¹¹⁴ https://theodora.com/wfbcurent/germany/germany_military.html (20.12.2020.)

¹¹⁵ Naziv je ovaj dokument dobio po boji svojih korica: u takozvanoj "Bijeloj knjizi" njemačka vlada određuje smjernice svoje sigurnosne politike. Posljednji put je ona pisana 2006., a prije toga 1994.godine.

egzistira kako je već navedeno u radu kao konglomerat različitih 16 saveznih država ili federalnih jedinica.

Njemačka je država sa jakim lokalnom samoupravom. Savezni zakoni, pak imaju prednost kada se gledaju u odnosu na zakone nižih političko-teritorijalnih jedinica u principu federalizma u odnosu na bezbjednosna pitanja. Na saveznom nivou egzistira Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova koje je nadležno za poslove koji se tiču saveznih nadležnosti propisanih Temeljnim zakonom.

4.1. Oružane snage SR Njemačke

Službeni naziv za Oružane snage Njemačke je Bundeswehr (Savezna odbrana). Bundeswehr je osnovan samo deset godina nakon završetka Drugog svjetskog rata i njemačke predaje. Pojačano sučeljavanje zapadnog svijeta i Sovjetskog Saveza otvorilo je put uspostavi Bundeswehra. Oružane snage Njemačke su osnovane 12. novembra 1955. godine i te godine je Savezna Republika Njemačka postala članica NATO-a. Današnje ustrojstvo Bundeswehr ima od rušenja Berlinskog zida i spajanja Demokratske republike i Savezne Republike Njemačke u jedinstvenu državu. Sistem odbrane SR Njemačke je glavni subjekt očuvanja nacionalne bezbjednosti. Ministar odbrane predstavlja centralnu rukovodeću funkcionersku ličnost koja rukovodi vojskom u periodu mira. U ratnom periodu upravnu kontrolu i komandovanje preuzima kancelar, a svakako veliku ulogu ima i NATO Savez. Operativnim stručnim dijelom oružanih snaga komanduje načelnik vojnog štaba koji je redovno savjetnik ministra odbrane u federalnoj vladi. Civilna i demokratska kontrola oružanih snaga Njemačke postoji i putem različitih parlamentarnih i vladinih odbora i komisija. Bundeswehr trenutno zapošljava oko 265.000 muškaraca i žena - u uniformi, ali i u civilu i zajedno često obavljaju opasne zadatke u zemlji i inozemstvu.¹¹⁶ U sastavu Ministarstva odbrane postoji i Centar za inormisanje ANBW koji prikuplja podatke od Vojnog štaba i vojnih izlaskanstava u inozemstvu. Ukupno 183.777 vojnika služi svoju službu u Bundeswehru-profesionalni vojnici (53.316), redovni vojnici (122.210) i dobrovoljni vojne snage (8.251).¹¹⁷

Bundeswehr je podijeljen na vojni i civilni dio s upravom oružanih snaga. Savezne oružane snage (Bundeswehr) čine: Vojska (Heer), mornarica (Deutsche Marine), uključuje pomorsko

¹¹⁶ BMVg, Federalno ministarstvo odbrane, podatak od decembra 2020. godine

¹¹⁷ <https://www.bundeswehr.de/de/ueber-die-bundeswehr/zahlen-daten-fakten/personalzahlen-bundeswehr> (20.12.2020.)

zračno oružje, zračne snage (Luftwaffe, uključuje protuzračnu obranu), Zajednička služba za podršku, Središnja medicinska služba, Zapovjedništvo kibernetičkog i informacijskog prostora.¹¹⁸ Federalni ured za vojnu kontra-obavještajnu službu kao državna služba je direktno podređen saveznom Ministarstvu odbrane. Svi imaju svoje posebne zadatke i zajedničkim radom ispunjavaju Bundeswehroveu misiju. Unutar organizacije Bundeswhera, oružane snage čine vojnu jezgru. Vojnici pripadaju ili ogranku oružanih snaga-vojsci, zračnim snagama ili mornarici, ili organizacijskom području, a to su baza oružanih snaga, središnja medicinska služba i cyber-informacijski sistem. Dob i obveza služenja vojnog roka su 17-23 godine starosti - dobrovoljno služenje vojnog roka za muškarce i žene (žene imaju pravo na volontersku službu u svim vojnim granama i na svim položajima od 2001).¹¹⁹ Na čelu Saveznog ministarstva obrane je ministar odbrane kao član njemačkog kabineta. Sjedište ministarstva je u okrugu Hardthöhe u Bonnu, a drugi je ured u zgradi Bendlerblock u Berlinu. U organizaciji Bundeswehra postoji i određeni broj odjela koji direktno izvještavaju vojnika najvišeg ranga u vojnim jedinicama, generalnog inspektora Bundeswehra. To uključuje Ured za zrakoplovstvo, Ured za planiranje i Savezni ured za vojnu kontraobavještajnu službu. Neke službe direktno su podređene generalnom inspektoru Bundeswehra. Pored zrakoplovnog ureda, ureda za planiranje, zapovjedne akademije, saveznog ureda za vojno kontraobavještajnu službu i unutarnjeg zapovjednog centra, to uključuje i operativno zapovjedništvo. Operativno zapovjedništvo Bundeswehra sa sjedištem u Geltowu kod Potsdama u Brandenburgu odgovorno je za planiranje i provedbu svih stranih misija njemačkih oružanih snaga. Zrakoplovni ured Bundeswehr, sa sjedištem u Kölnu-Wahnu, u uskoj suradnji s civilnim vlastima obavlja sve nadležnosti i zadatke za vojne letove u Njemačkoj.

4.2. Policijske snage SR Njemačke

Policija je uvijek bila nadležnost njemačkih saveznih republika.

Policijske agencije na saveznom nivou bile su paravojna Savezna granična straža (njemački: Bundesgrenzschutz), odgovorne za nadležnosti obalne straže i Savezna kriminalistička policija, pod nadzorom Saveznog ministarstva unutrašnjih poslova.

¹¹⁸ <https://upwikihir.top/wiki/Bundeswehr> (20.12.2020.)

¹¹⁹ https://theodora.com/wfbcurrent/germany/germany_military.html (20.12.2020.)

Budući da su njemačke granice postale uglavnom otvorene od 2005. godine, zbog razvoja Evropske unije i Šengenskog sporazuma za sve susjedne zemlje, Bundesgrenzschutz je preimenovan u Federalnu policiju (njemački: Bundespolizei). Dužnosti Federalne policije su ograničene na sigurnost željezničkih linija, glavnih željezničkih stanica, aerodroma, morskih luka i nekoliko drugih posebnih dužnosti. Istočna Njemačka stvorila je centralizirane policijske snage u Ministarstvu unutaršnjih poslova, paravojnu Volkspolizei (doslovno "Narodna policija"). Također je uspostavila granične policijske snage (njemački: Grenztruppen der DDR), u početku neovisne snage, kasnije integrirane u vojsku, a zatim reorganizirane u neovisnu vojnu organizaciju.

Provođenje zakona u SR Njemačkoj ostvaruju Federalne – savezne policijske agencije i to:¹²⁰

- Savezni ured za kriminalističku policiju (njemački: Bundeskriminalamt - BKA) koji je osnovan 1950. godine radi koordinacije federalnih i saveznih organa u borbi protiv kriminaliteta. Pruža pomoć republičkim uredima kriminalističke policije (njemački: Landeskriminalamt / LKA) u forenzičkim pitanjima, potragama i krivičnim istragama. Također je nacionalna kontakt tačka Međunarodne organizacije kriminalističke policije (Interpol). BKA provodi vlastite krivične istrage ili uvodi postojeće slučajeve samo na zahtjev republičkih vlasti ili u slučajevima koji uključuju dvije ili više država. BKA je uključena u istrage protiv različitih terorističkih grupa, trgovine oružjem i ljudima, finansijski kriminal, krijumčarenje opasnih elemenata, trgovina bijelim robljem, ilegalne imigracije i prisustvo stranih kriminalnih društava na području Njemačke. Ova agencija saraduje sa graničnim službama i drugim policijskim sistemima a u oblast upravnog nadzora spada i organizacija javnih događaja i izdavanje oružanih dozvola i drugo.
- Savezna carinska služba (njemački: Bundeszollverwaltung) - izvršna je i fiskalna administrativna agencija saveznog Ministarstva finansija. Osnovana je 1949. godine u Zapadnoj Njemačkoj.¹²¹ Svrha Carinske službe je administriranje saveznih poreza, izvršavanje zahtjeva za plaćanje u ime savezne vlade i saveznih statutarnih korporacija, nadgledanje prekograničnog kretanja robe s obzirom na poštivanje zabrana i ograničenja i sprečavanje nezakonitog rada. Uniformisani savezni agenti koriste se za izvršavanje finansijskog zakonodavstva. Podređen saveznoj carinskoj službi, Carinski

¹²⁰ https://hr2.wiki/wiki/Law_enforcement_in_Germany (22.12.2020.)

¹²¹ IBID (22.12.2020.)

istražni ured u Kelnu koordinira carinske istrage širom zemlje, posebno nadgledajući spoljnu trgovinu, otkrivajući kršenja propisa tržišta EU, ilegalni izvoz tehnologije, prevare sa subvencijama u poljoprivrednom sektoru, trgovinu drogom i pranje novca.

- Savezna obavještajna služba (njemački: Bundesnachrichtendienst / BND) - imala je sjedište u Minhenu. Od februara 2019. godine služba je smještena u Berlinu. BND je ograničen na istragu prijetnji izvan Njemačke, i to u velikoj mjeri ovisi o prisluškivanju i drugim tehnikama nadzora koje se primjenjuju na međunarodne komunikacije.¹²² Savezni ured za zaštitu ustava prvenstveno je domaća obavještajna služba Njemačke, koja se bavi špijunažom, izdajama i pobunom. Ona nema ovlasti za lišavanje slobode i ne može upotrijebiti silu, ali nosi vrši nadzor i snabdijeva BKA i druge policijske agencije informacijama o međunarodnom kriminalu, trgovini drogom, terorizmu i drugim ilegalnim aktivnostima. Slični i neovisni uredi postoje u svakoj republici, iako blisko sarađuju sa saveznim uredom, djeluju pod kontrolom državnih vlasti. Zaštita visoko rangiranih dužnosnika ili javnih ličnosti je u nadležnosti posebne kriminalističke policije saglasno političko teritorijalnoj podjeli Njemačke u vidu organizacione podjele uprave.
- Federalna policija - Osnovana 1951. godine, Bundespolizei (BPOL) je uniformirana savezna policija. Podređena je Saveznom ministarstvu unutrašnjih poslova. Bundespolizei je ranije bio poznat kao Bundesgrenzschutz (BGS) ("Savezna granična straža") i imao je ograničenu ulogu do 1. jula 2005. godine kada je usvojen zakon o preimenovanju BGS u BPOL. Njena misija je i zaštita državnih granica SR Njemačke. Graničnom policijom rukovodi savezni ministar unutrašnjih poslova a strukturu upravne organizacije čine direktorat granične službe, škola granične zaštite, direktorat koji upravlja nižim hijerarhijskim graničnim jedinicama. Osim što kontrolira njemačku granicu, BPOL služi kao federalna rezervna snaga za rješavanje većih nemira i drugih hitnih slučajeva izvan djelokruga kopnene policije. BPOL čuva aerodrome i strane ambasade, a nekoliko visoko obučениh odreda dostupno je za posebne krizne situacije koje zahtijevaju opremu za rušenje, helikoptere ili borbena vozila.

¹²² https://hr2.wiki/wiki/Law_enforcement_in_Germany (22.12.2020)

Provođenje zakona u SR Njemačkoj provode i državne agencije i to:¹²³

- Državni ured kriminalističke policije (njemački: Landeskriminalamt / LKA) - neovisna je agencija za provođenje zakona u većini njemačkih republika, koja je direktno podređena odgovarajućem državnom ministarstvu unutrašnjih poslova. LKA nadgleda policijske operacije usmjerene na sprečavanje i istraživanje krivičnih djela i koordinira istrage teških krivičnih djela npr. trgovina drogom, organizirani kriminal i teroristička djela. Svaka Landeskriminalamt je također moderna centralna kancelarija za informacije, koja analizira policijske podatke iz zemlje i inostranstva i prenosi ih policijskim stanicama.
- Državni ured za zaštitu ustava (njemački: Landesamt für Verfassungsschutz / LfV) - u svakoj pojedinoj državi je domaća obavještajna služba koja se bavi špijunažom, izdajama i pobunom. Zbog negativnih iskustava zloupotrebe moći u nacističkoj Njemačkoj, domaće obavještajne dužnosti nisu centralizirane i stoga ih države održavaju. Kao BfV, LfV nema ovlasti za hapšenje i ne može koristiti silu, ali vrši nadzor i policijskim agencijama pruža informacije o opozicionim strankama, međunarodnom kriminalu, trgovini drogom, terorizmu i drugim ilegalnim aktivnostima.
- Državne policijske snage - odgovorne su za upravljanje njemačkih policijskih snaga. Svaka država ima svoje policijske snage poznate kao Republička policija (njemački: Landespolizei). Svaka država donosi zakon koji utvrđuje organizaciju i dužnosti svoje policije (Landespolizeigesetz ili Sicherheits- und Ordnungsgesetz).¹²⁴ Iako su republičke policijske snage regulisane sa šesnaest različitih zakonodavnih tijela i zapravo su različite policijske snage, postoji sve veća tendencija ka standardizaciji policijskih aktivnosti širom zemlje. Zabrinutost zbog terorizma i rasta organiziranog kriminala ojačala je pokret za centraliziranje policijskih postupaka i operacija. Republički ministar unutrašnjih poslova nadgleda policijske aktivnosti u svojoj nadležnosti. Sva državna policija podijeljena je na Zaštitnu policiju (njemački: Schutzpolizei / SchuPo), uniformiranu službu koja obavlja rutinske zadatke u čuvanju reda i mira i sprovođenje zakona, i Ured kriminalističke policije koji provode kriminalističke istrage. Odvojena upravna policija ranije je imala dužnosti koje su uključivale registraciju stanovnika i izdavanje pasoša, ličnih karata i raznih dozvola. Te

¹²³ https://hr2.wiki/wiki/Law_enforcement_in_Germany (22.12.2020.)

¹²⁴ IBID (22.12.2020.)

su funkcije prenesene na odjele civilne državne vlade (Einwohnermeldeamt - ured za registraciju rezidenta) u svim državama.¹²⁵

- Pomoćne državne policijske snage-neke Njemačke države održavaju pomoćne policijske snage pod različitim denominacijama,¹²⁶ ovisno o državnom zakonodavstvu. Njihova glavna dužnost je prevencija kriminala: provođenjem pješачkih ophodnji radi odvrćanja od uličnog kriminala, patroliranjem u blizini škola i vrtića, održavanjem kontakta s potencijalnim žrtvama zločina i maloljetnicima delinkventi.

Lokalne agencije zadužene za provođenje zakona u Njemačkoj su organizovane vrlo heterogeno, ovisno o državnim, gradskim i općinskim propisima.¹²⁷ Trenutno mnogi gradovi u Njemačkoj imaju lokalne agencije za provođenje reda s ograničenim policijskim zadaćama. Što se tiće općinskih policijskih snaga- u Baden-Württembergu općinski policajci imaju ista prava, ovlasti i obveze kao i kolege državne policije. Zadaci komunalnog redarstva ovise o veličini teritorija općine i broju stanovnika na kojima djeluje. „Policijska vlast“ (njemački: Polizeibehörde) grada ili grada može prenijeti više zadataka i odgovornosti na svoje policijske snage, samo ako to odobri regionalna vlada države (njemački: Regierungspräsidium).

¹²⁵ https://hr2.wiki/wiki/Law_enforcement_in_Germany (22.12.2020.)

¹²⁶ Pomoćna policija, koja se naziva i specijalna policija, obično je privremene rezerve redovnih policijskih snaga. Mogu biti naoružani ili nenaoružani. Mogu biti neplaćeni dobrovoljci ili plaćeni pripadnici policijske službe kojoj su pridruženi.

¹²⁷ https://hr2.wiki/wiki/Law_enforcement_in_Germany (22.12.2020.)

5. KOMPARATIVNA ANALIZA SIGURNOSNOG SISTEMA BOSNE I HERCEGOVINE I SR NJEMAČKE

Savezna Republika Njemačka priznala je Bosnu i Hercegovinu 6. aprila 1992. godine i uspostavila diplomatske odnose s našom zemljom 13. novembra 1992. godine.

Bosna i Hercegovina i Njemačka imaju dugu historiju dobrih političkih, ekonomskih i odnosa u oblasti kulture. Njemačka je jedan od najvažnijih stranih partnera Bosne i Hercegovine i jedan od najvažnijih bilateralnih donatora, koji godinama pruža značajnu podršku Bosni i Hercegovini putem razvojne saradnje (tehničke i finansijske) čiji je osnovni cilj podrška Bosni i Hercegovini u procesu evrointegracija. Rezultati te saradnje, doprinose provođenju potrebnih reformi u društvu, unapređenju infrastrukture, poslovnog okruženja i jačanju demokratije i pravne države u Bosni i Hercegovini. SR Njemačka je jedan od glavnih zagovornika evropskog puta Bosne i Hercegovine.¹²⁸ Bilateralna suradnja Njemačke i Bosne i Hercegovine bila je i ostala dobra, s velikim prostorom za poboljšanje. Bosna i Hercegovina pored Ambasade u Njemačkoj ima i tri generalna konzulata i to: u Minhenu, Frankfurtu i Štuttgartu. Pored Ambasade u Sarajevu, SR Njemačka ima konzularna predstavništva u Banja Luci i Mostaru.

Ustavno uređenje svake države je rezultat specifičnih uslova njenog materijalnog i kulturnog razvoja, strukture stanovništva, geografskih i drugih prirodnih uslova, međunarodnog položaja, njenog okruženja i brojnih drugih faktora. Zbog toga se ne može reći da je u bilo kojoj državi primjenjen čisti teorijski model državnog uređenja.

Federacija, po definiciji, predstavlja postojanje dvije kategorije političko-teritorijalnih jedinica: s jedne strane, same federacije kao takve i, s druge strane, izvjesnog broja federalnih jedinica koje je sačinjavaju. Obe ove kategorije jedinica predstavljaju obavljanje izvjesnih funkcija; dakle, i federacija i federalne jedinice moraju - da bi federalno uređenje uopšte funkcionisalo – da obavljaju određene funkcije.¹²⁹

Tako je u SR Njemačkoj postojanje konkurentne nadležnosti predviđeno u čl. 72. Osnovnog zakona, i to tako što su navedene materije koje mogu da regulišu ili federacija ili federalne jedinice, ali ove druge samo ukoliko i dok federacija ne iskoristi svoje pravo. Tu dakle zakon federalne jedinice važi jedino dok ne bude donijet zakon federacije.¹³⁰ U SR Njemačkoj paralelna nadležnost postoji po čl.75. Osnovnog zakona kojim je utvrđeno da federacija u

¹²⁸ <http://gkbih-muenchen.de/bilateralni-odnosi/> (12.10.2021.)

¹²⁹ JOVIČIĆ, Miodrag, „Savremeni federalizam“, Beograd, 1973., str. 149.

¹³⁰ JOVIČIĆ, Miodrag, op. cit., str. 11.

materijama navedenim u ovom članu donosi okvirne zakone, na osnovu kojih onda federalne jedinice donose svoje dopunske zakone. U SR Njemačkoj, pored zakona, odnosno saveznog zakona, javlja se i okvirni zakon. Prvu kategoriju zakona savezni parlament donosi u materijama koje spadaju u oblast isključive i konkurentne nadležnosti, navedene u čl.73. i 74. Osnovnog zakona. Okvirne zakone pak savezni parlament donosi u materijama, pobrojanim u čl.75. Osnovnog zakona, koji je po našoj klasifikaciji spadaju u paralelnu nadležnost; to su sljedeće materije: 1. „pravni status lica koja se nalaze u službi zemalja, opština drugih javnopravnih korporacija; 1a.) osnovna načela visokog školstva; 2. Opšti pravni status štampe i filma; 3. Lov, zaštita prirode i očuvanje pejzaža; 4. Djeljenje zemljišta, uređivanje prostora, režim voda; 5. Prijava boravka i lične karte.“¹³¹ Na osnovu okvirnih zakona, federalne jedinice donose svoje, dopunske zakone. U SR Njemačkoj je Osnovnim zakonom (čl.32, stav 3) zemljama dato pravo da sa stranim državama, uz saglasnost savezne vlade, zaključuju ugovore u materijama čije zakonodavno regulisanje im je provjereno u okviru raspodjele funkcija, izvršene ovim Zakonom¹³². S druge strane, shodno čl.32. stav 2, kada savezni posrednik želi da zaključi međunarodni ugovor koji se tiče posrednih interesa neke zemlje, on je dužan da ovu blagovremeno predhodno konsultuje. Iskustva njemačkoga kooperativnog federalizma, njemačke političke konsocijacije mogu biti itekako vrijedna za postizanje bosanskohercegovačke samoodrživosti.

Bosna i Hercegovina je suočena sa brojnim sigurnosnim izazovima i rizicima koji mogu indirektno ili direktno uticati na stabilnost zemlje ili se reflektirati u oblasti odbrane. Izazovi i rizici sa kojima se Bosna i Hercegovina suočava u oblasti sigurnosti i odbrane moraju se razmatrati u kontekstu globalnih, regionalnih i unutrašnjih zbivanja.

U SR Njemačkoj sistem sigurnosti je podijeljen na “Bundelander” i svaka Savezna država ili pokrajina je nadležna za unutrašnju sigurnost, dok vanjska granica je u nadležnosti Granične policije ili “Grenzschutz”. S obzirom na ukidanje granica unutar Šengenskog prostora određene zadatke policije prenesene su na policiju koja ima mandat kontrole prometa stranih državljana i vozila koja prometuju unutar SR Njemačke. Prema različitim anketama stanovništva u Njemačkoj, policija kao institucija uživa visok ugled i povjerenje. U istraživanju provedenom u Bosni i Hercegovini, najveći broj ispitanika je u skali od 1 (najlošija ocjena) do 5 (najbolja ocjena), rad policijskih snaga ocijenilo sa ocjenom 2. Političari u Bosni i Hercegovini u

¹³¹ JOVIČIĆ, Miodrag, op. cit., str. 64.

¹³² Tako je npr. Donja Sksonija 1965. zaključila konkordat s Vatikanom. (Savremeni federalizam, str. 171.)

prijedlozima za reformu policije često kao primjer mogućeg rješenja pominju njemačku policiju.

Njemačka je danas jedna od najvažnijih članica NATO-saveza. Njemačka pored toga podnosi približno 18 posto svih financijskih troškova NATO-a (Germany Defence Report, 2009.: 32-33), čije su članice gotovo sve veće i razvijenije europske zemlje. Oružane snage tih zemalja ustrojene su prema precizno definiranim NATO-standardima, jedan od kojih je i dobrovoljačka profesionalna vojska, a kojemu udovoljavaju sve značajnije europske članice, osim, barem formalno, Njemačke.¹³³

Utisak je da je njemačka vanjska politika geopolitički nijansirala Balkan, s ciljem izdvajanja otvorenih pitanja koja su do sada bila zakamuflirana u cjelovitome imaginarnom Balkanu. Dijelom je tako i što u Berlinu prevladava mišljenje da su prilike na Balkanu stabilnije zahvaljujući i zajedničkoj evropskoj perspektivi zemalja regije. Utoliko prije se može kazati da je nova njemačka vanjska politika Balkana i Bosne i Hercegovine stavila u drugu grupu prioriteta.¹³⁴

Kada je Bosna i Hercegovina u pitanju, među intelektualcima i izvjesnim brojem političara postoji svijest o tome da je baš u Bosni i Hercegovini na velikom ispitu njemačka vanjska politika. U izvještaju za 2006. godinu koji je njemačka vlada uputila Bundestagu ističe se činjenica da je visoki predstavnik u Bosni i Hercegovini Nijemac, da je glavnokomandujući EUFOR-a Nijemac i da njemački Bundeswehr ima jedan od najvećih kontingenata u okviru EUFOR-a. Nijemci su preuzeli posebnu odgovornost za budućnost i sigurnost Bosne i Hercegovine.¹³⁵

Bosna i Hercegovina po svom geostrateškom položaju i ukupnim karakteristikama predstavlja bitan faktor stabilnosti i sigurnosti regiona, Evrope i šire. Takav geostrateški položaj i ukupan razvitak demokratskih procesa u savremenom svijetu utjecali su na opredjeljenje Bosne i Hercegovine za uključivanje u regionalne, evropske, evroatlantske i svjetske ekonomske, politike, sigurnosne i ostale integracije. Bosna i Hercegovina je do sada članica svjetskih, evropskih i regionalnih integracija, kao što su: Ujedinjeni narodi (UN), Organizacija za evropsku sigurnost i saradnju (OESS), Vijeće Evrope i Pakt za stabilnost jugoistočne Evrope.

¹³³ LUCIĆ, Marko, Njemački posebni put (sonderweg) u civilnovojnim odnosima: opća vojna obveza i koncept unutarnjeg rukovođenja (innere führung) kao demokratska kontrola oružanih snaga?, 2009., str. 1.

¹³⁴ KAPETANOVIĆ, Amer, JOERISSEN, Britta, Foreign Policy Review, NOVA NJEMAČKA VANJSKA POLITIKA, Zapadni Balkan u kontekstu globalne odgovornosti, Pogled iz balkanske perspektive, 2007., str. 9.

¹³⁵ Izvještaj Vlade o naporima i postignućima na Balkanu za 2006. godinu, Drucksache 16/5000, od 5. 4. 2007.

Prema tome, Bosna i Hercegovina je izrazila spremnost za potpuno prihvatanje prava i obaveza koji pripadaju porodici ravnopravnih evropskih i evroatlantskih država i na tim osnovama daje i aktivan doprinos kolektivnoj sigurnosti kroz pridruživanje evropskim organizacijama i NATO programu Partnerstva za mir (PfP).¹³⁶ Obilježja savremenog svijeta, sigurnosno okruženje i geostrateški položaj Bosne i Hercegovine sa njenim unutrašnjim specifičnostima i dinamikom mogu imati negativan utjecaj na mir, stabilnost i sigurnost Bosne i Hercegovine i njenih građana. Savremeni rizici i prijetnje sve više su uzročno-posljedično vezani, dinamični i teže istovremenom pojavljivanju u sve širem području. Rizici i prijetnje za sigurnost Bosne i Hercegovine su: politički, odbrambeno-vojni, ekonomski, društveni, ekološki i drugi. Navedene grupe mogu biti unutarnje i vanjske, trenutnog ili dugoročnog utjecaja i pojavljivanja, usmjerene protiv interesa, vrijednosti ili teritorijalnog integriteta Bosne i Hercegovine.¹³⁷

Razvoj Bosne i Hercegovine u smislu sigurnosti, stabilnosti i prosperiteta mora se posmatrati unutar šireg okvira elemenata sigurnosti. U tom kontekstu, socijalna, ekonomska, ekološka, a posebno vanjska politika, trebaju dobiti veću važnost nego do sada. Odbrambena i vojna pitanja ne bi trebala dominirati politikom niti u državnoj niti u međunarodnoj dimenziji. Odbrambena politika Bosne i Hercegovine ima značajan doprinos u oblikovanju političkog ambijenta - za dobrobit svih naroda, entiteta i cijele Bosne i Hercegovine. Predsjedništvo Bosne i Hercegovine vrši civilnu komandu nad Oružanim snagama (OS) Bosne i Hercegovine u skladu sa Ustavom Bosne i Hercegovine.¹³⁸ OS Bosne i Hercegovine treba da djeluju u skladu sa suverenitetom i teritorijalnim integritetom Bosne i Hercegovine. Bosna i Hercegovina se opredjelila za pridruživanje evropskim i evroatlantskim asocijacijama i pružanje punog doprinosa razvitku sistema kolektivne sigurnosti. Ovo opredjeljenje je utemeljeno na uvjerenju o zajedničkim interesima i izazovima, uvjerenju da se stabilnost i sigurnost za Bosnu i Hercegovinu, unutar evroatlantskog područja, može ostvariti samo kroz saradnju i zajedničko djelovanje.

Sigurnost Bosne i Hercegovine je opterećena migracijama i pandemijom koronavirusa, ali postoji cijeli set drugih sigurnosnih prijetnji koje dugoročno predstavljaju veći problem za Bosnu i Hercegovinu, rekao je u razgovoru za Fenu ministar sigurnosti Bosne i Hercegovine Selmo Cikotić.¹³⁹

¹³⁶ <http://www.mod.gov.ba/files/file/dokumenti/vojnadoktrina/vojnadoktrina.pdf> (20.12.2021.)

¹³⁷ IBID(20.12.2021.)

¹³⁸ <http://www.mod.gov.ba/files/file/dokumenti/vojnadoktrina/vojnadoktrina.pdf> (20.12.2021.)

¹³⁹ <https://www.paragraf.ba/dnevne-vijesti/18082020/18082020-vijest2.html> (20.08.2021.)

Ipak, mišljenja je da je sigurnost Bosne i Hercegovine na nivou sigurnosti zemalja regiona, a u određenim segmentima ministar smatra da je Bosna i Hercegovina možda i sigurnosno stabilnija od nekih od njih, ali u određenim segmentima postoje ozbiljniji rizici, izazovi i prijetnje. Sigurnosni sistem je direktna refleksija političkog sistema odnosno ustavnopravnog uređenja, a Bosna i Hercegovina ima složen pravni sistem i državu koja je po temeljnom ustavnom konceptu prosta, ali je decentralizirana što u sferi sigurnosti rezultira fragmentacijom sigurnosnih funkcija.¹⁴⁰

*Imamo sigurnu državu, ali ukoliko gledate sistem sigurnosti Bosne i Hercegovine ima veliki broj sigurnosnih struktura i ne mogu reći da je to savršen, funkcionalan i sposoban sistem da se nosi sa svim izazovima. Postoje preklapanja nadležnosti više agencija ili struktura ili ministarstava po različitim nivoima, a istovremeno imamo nepokrivena područja - pojasnio je Cikotić.*¹⁴¹

Komparativna analiza SR Njemačke u odnosu na Bosnu i Hercegovinu se, između ostalog, ogleda i u sljedećem:

- Na unutrašnjem planu Njemačka država je znatno organiziranija, uređenija i funkcionalnija od države Bosne i Hercegovine. Poređenje kvantitativnih elemenata svih indikatora državne moći je u ogromnoj mjeri na strani Njemačke. U međunarodnim okvirima je moguće govoriti o globalnoj relevantnosti Njemačke, barem u pojedinim domenima moći, što je za Bosnu i Hercegovinu jedva primjenjivo i u regularnim okvirima.
- Stepem integriranosti Njemačke u evropske i globalne odnose i razmjene u velikoj mjeri omogućava i uslove za razvoj, napredak, snagu i sigurnost Njemačke države. Bosna i Hercegovina vodi vanjsku politiku znatno ispod nivoa svojih objektivnih mogućnosti i time umanjuje šanse za svoj ekonomski razvoj, ali i za vlastitu sigurnost.
- Dinamika i promjene u okviru političkog i pravnog sistema Njemačke odgovaraju na tempo i prirodu promjena koje se dešavaju u sferi međunarodne politike i prava. Bosanskohercegovačke reakcije u ovoj sferi su znatno sporije i manje po obimu i sadržaju.

¹⁴⁰ <https://www.paragraf.ba/dnevne-vijesti/18082020/18082020-vijest2.html> (20.08.2021.)

¹⁴¹ IBID (20.08.2021.)

- Ekonomska snaga države je temelj sigurnosti i odbrane svake moderne države. Njemačka svojom snažnom ekonomijom jača svoje vojne i sigurnosne strukture, što nije slučaj u Bosni i Hercegovini.
- Njemačka neposredno jača, modernizira i usavršava svoje Oružane snage, za razliku od Bosne i Hercegovine u kojoj ne postoji politička saglasnost za takav odnos.
- Neprestanim reorganiziranjem i prilagođavanjem načina rada svojih policijskih i obavještajnih struktura Njemačka napredno prilagođava svoj sigurnosni sistem promjenama koje se dešavaju na strani sigurnosnih izazova i rizika.

Shodno navedenom, nameću se preporuke za poboljšanje sigurnosnog sistema Bosne i Hercegovine:

- intenzivnija saradnja svih struktura sigurnosnog sistema,
- potreba daljeg prilagođavanja sigurnosnog sistema u smislu jačanja postojećih i konstruiranja novih državnih sigurnosnih struktura
- formiranje posebnog državnog tijela sa punim nadležnostima za donošenje odluka i za upotrebu svih raspoloživih civilnih i vojnih kapaciteta u odgovoru na krizu
- smanjivanje nasilja i potrebe za nasiljem, njegova univerzalna regulacija bez geopolitičkih i političkih imperativa.

ZAKLJUČAK

Ovim radom predstavljeno je državno uređenje Bosne i Hercegovine i SR Njemačke, kao i međunarodni položaj ovih zemalja. Predstavljen je sistem sigurnosti obje zemlje, njegova struktura, institucije i načini funkcionisanja. Date su neke definicije sigurnosti i komparativnom analizom prikazan je sistem sigurnosti Bosne i Hercegovine u odnosu na sistem sigurnosti SR Njemačke.

Bosna i Hercegovina je zemlja u tranziciji i mjesto susreta različitih kultura, vjera, tradicija i godinama se nosila sa tom činjenicom da se uvijek na njenom prostoru i teritoriji događaju sukobi.

Rješenja sigurnosnog sistema svake države su specifična i proizilaze iz različitih faktora koji tu državu određuju. SR Njemačka je uređena država, sa stabilnim političkim sistemom i faktorima sigurnosne politike. SR Njemačka koristi naučna, tehnička i druga dostignuća, te dostignuća značajna za određene oblasti sigurnosti. Stoga, Bosna i Hercegovina se u nekim dijelovima sigurnosnog sistema može ugledati na sigurnosni sistem SR Njemačke i težiti ka takvom sistemu, iako Bosna i Hercegovina ne može u cijelosti primijeniti sigurnosni sistem SR Njemačke zbog većeg stepena sveukupne razvijenosti SR Njemačke. Ovaj rad tretira pozitivne, ali i negativne aspekte razvoja sigurnosne politike Bosne i Hercegovine na putu ka euroatlanskim integracijama. Jedan od problema u Bosni i Hercegovini od potpisivanja Dejtonskog sporazuma je stvaranje zajedničkog odbrambeno - sigurnosnog sistema, a time i donošenje i uspostavljanje zajedničke sigurnosne politike Bosne i Hercegovine. Bosna i Hercegovina još uvijek nema zaokružen sistem nacionalne (državne) sigurnosti, što proizlazi iz oslikavanja državne strukture i sigurnosnog sektora. Jedno od rješenja koje se nameće, ali se lako ne ostvaruje, su evropske integracije koje bi značile usklađivanje svih zakonskih akata sa evropskim, i poštivanje principa Evropske unije. Vrijeme je novih prilika ali i različitih opasnosti. Članstvo u Evropskoj uniji može dati veliki doprinos u suočavanju sa prijetnjama i u pomaganju ostvarivanja prilika. Aktivna i sposobna Evropska unija ima uticaj na globalnom nivou.

Ono što NATO radi u Bosni i Hercegovini je od izuzetne važnosti. NATO pomaže OSBiH da izgrade sposobnosti i da djeluju sa saveznicima, kao i da odgovore na međunarodne sigurnosne izazove.

Učešće Bosne i Hercegovine u Ujedinjenim narodima, NATO-u, Evropskoj uniji, kao i snagama koalicije u misijama podrške miru, uključujući borbu protiv terorizma, dio je svih

napora na preventivnom djelovanju na otklanjanju modernih oblika prijetnji sigurnosti, a time Bosna i Hercegovina doprinosi demokratizaciji i izgradnji sigurnosti i stabilnosti u zemlji i širem planu.

Sigurnost Bosne i Hercegovine zavisi od svih elemenata državne moći, ali tako da se oni zajednički planiraju i povežu u cilju stvaranja mogućnosti koje Bosna i Hercegovina može iskoristiti kako bi se postigla sigurnost i dobrobit za sve građane. Provođenje sigurnosne politike zahtijeva cjelovit angažman svih državnih organa i resora, čime se osigurava sagledavanje svih aspekata državne sigurnosti na integralan i sveobuhvatan način. Blagovremenim prepoznavanjem sigurnosnih prijetnji, planiranjem mjera i adekvatnim odgovorom, organi i institucije na svim nivoima vlasti dati će svoj puni doprinos njenoj implementaciji. Sigurnosna politika ne obuhvata samo percepcije potreba i prioriteta državne sigurnosti; na nju utiču i razni vanjski faktori i obaveze. Nezavisnost, suverenitet i teritorijalni integritet, Bosna i Hercegovina smatra svojim glavnim vrijednostima te njihovu zaštitu definira kao svoj prioritetni interes. Kao posebnu vrijednost štitiće svoj ustavni poredak kao i ljudska prava, slobode i sigurnost građana s ciljem da stvori okruženje i uslove za dalji razvoj demokratije, jačanje parlamentarnog političkog sistema kao i ostvarivanje vladavine prava. Bosna i Hercegovina je opredjeljena za aktivnu međunarodnu saradnju na političkom, ekonomskom i sigurnosnom planu, te će uložiti napore ka približavanju i institucionaliziranju odnosa s odgovarajućim međunarodnim strukturama. Posebno je značajno uključanje u Evropsku uniju, NATO-ov program Partnerstvo za mir i konačno u punopravno članstvo u NATO savez.

Osnovna hipoteza, kao i pomoćne hipoteze sa početka ovog rada dokazuju da se strukturni elementi sigurnosnog sistema SR Njemačke u velikoj mjeri mogu primijeniti u sigurnosnom sistemu Bosne i Hercegovine. Njemačka, kao i njena organizaciona sigurnosna struktura mogu biti dobar primjer za Bosnu i Hercegovinu.

Bosna i Hercegovina treba da slijedi njemački sistem odbrane kao najkvalitetniji modus i kao zemlja evropsko-kontinentalne pravne porodice. Izmjenom zakonodavstva Bosne i Hercegovine znatno bi se doprinijelo navedenom. Samo u okviru NATO saveza i EU sa primjenjenim njemačkim modelom sigurnosti (u pogledu brojnih značajki iznesenih u magistarskom radu) Bosna i Hercegovina može imati djelotvoran i konkurentan sistem sigurnosti koji će obezbijediti njenim građanima zaštitu od napadajućih sigurnosnih izazova, kako iznutra, tako i spolja.

Mlade generacije su nosioci društvenog razvoja, potencijal koji se mora na poseban način poticati, izgraditi, i najvažnije od svega očuvati u okruženju, što bliže sferi profesionalnog djelovanja. Upravo u tom jezgru potencijala je najveća koncentracija napretka neke države.

Preporuke za poboljšanje sigurnosnog sistema Bosne i Hercegovine:

Kada su u pitanju preporuke za poboljšanje sigurnosnog sistema Bosne i Hercegovine, evidentna je potreba intenzivnije saradnje svih struktura ovog sistema, kao i potreba daljeg prilagođavanja sigurnosnog sistema u smislu jačanja postojećih i konstruiranja novih državnih sigurnosnih struktura. Iskustva razvijenih zemalja i međunarodnih sigurnosnih organizacija ukazuju da uspješno bavljenje pitanjima sigurnosti podrazumijeva postojanje tijela sa definiranim nadležnostima za donošenje odluka i za operativnu upotrebu snaga i sredstava u odgovoru na krizne situacije. U tom smislu, jedan od najznačajnijih koraka u izgradnji savremenog sistema sigurnosti Bosne i Hercegovine predstavlja formiranje posebnog državnog tijela sa punim nadležnostima za donošenje odluka i za upotrebu svih raspoloživih civilnih i vojnih kapaciteta u odgovoru na krizu.

Preporuka poboljšanja sigurnosnog sistema je smanjivanje nasilja i potrebe za nasiljem, njegova univerzalna regulacija bez geopolitičkih i političkih imperativa.

Registru historije pripada mogućnost konstitucije međunarodnih organizacija mira koje će nadići sadašnji način konstitucije Ujedinjenih nacija. UN treba da bude organizacija množine ujedinjenih ljudi u koju građani Zemlje, bez obzira na mjesto življenja, delegiraju svoje predstavnike shodno zajedničkim interesima, a ne da države delegiraju svoje predstavnike, ali takva mogućnost je daleka. Ipak, ako se ljudi educiraju, ako se nacionalno depolitiziraju i univerzalno repolitiziraju, stupiti će se na stazu mira. Mir među ljudima koji će imati svoju internacionalnu formu, spriječit će ratove među narodima.

PRILOG 1 – Istraživanje putem anketnog upitnika

Za potrebe rada urađena je anketa koju su online ispunila 103 ispitanika, od kojih 16.5% u starosnoj dobi od 18-25 godina starosti. 34% ispitanika koji su ispunili anketu su od 26 do 35 godina starosti, dok je 19.4 % u dobi od 36-45 godina, a 12,6 procenata ispitanika su u starosnoj dobi od 46-55 godina starosti i 17.5 % ispitanika imaju iznad 55 godina starosti. U istraživanju je učestvovalo 56.4% ženske populacije i 43.7 muške populacije. Učešće u istraživanju uzele su osobe sa završenim magisterijem (20.4%), visoka stručna sprema (38.8%), viša stručna sprema (15.5%) i srednja stručna sprema (20.4%). Što se zanimanja ispitanika tiče, najveći broj anketiranih je zaposleno (68%), studenti i nezaposleni su učestvovali sa po 10,7 % i 8.7% penzionera.

Od ukupnog broja anketiranih, 52,4% je ocijenilo da je sigurnosni sistem Bosne i Hercegovine “loš”, 19.4% je sigurnosni sistem u Bosne i Hercegovine ocijenilo kao “izuzetno loš”, dok je 21.4% dalo ocjenu “dobar”.

Na pitanje: “Ocijenite po Vašem mišljenju dosadašnji rad navedenih institucija u Bosni i Hercegovini (odaberite brojeve od 1 do 5, gdje je 1 najniža ocjena u skali)”: Oružane snage, Obavještajne i sigurnosne službe i Policija, ocjenjivani su u skali od 1 do 5, gdje je ocjena 1 najlošija. Najviše ispitanika je dalo srednju ocjenu 3 za Oružane snage i Obavještajne i sigurnosne službe, dok je Policija dobila ocjenu 2.

Na pitanje: “Koji su po Vama najopasniji oblici ugrožavanja nacionalnih interesa Bosne i Hercegovine?” ispitanici su naveli da je “najopasniji oblik ugrožavanja” “Oružani napad”, nakon čega slijede ostale prijetnje po redoslijedu kako je navedeno: Oružani napad, odnosno agresija; Politički motivirano nasilje; Nasilno izdvajanje ili pripajanje državnog područja drugoj državi; Podrivanje ili slabljenje nacionalne ekonomske i finansijske moći; Pokušaji dovođenja nacije u podređeni položaj; Utjecaj na nacionalne političke i ekonomske odnose i tokove; Nasilna promjena ustavnog i zakonskog poretka/ državni/vojni udar; Djela koja su zabranjena međunarodnim pravom; Epidemije; Terorizam; Unutarnja oružana pobuna; Podrivanje ili slabljenje nacionalne odbrambene i vojne moći; Velike prirodne i civilne katastrofe; Napad na objekte vitalne infrastrukture i komunikacijske sisteme; Špijunaža; Otmice i uzimanje talaca; Diverzije; Odavanje klasificiranih podataka.

Na pitanje: “Koje su vaše preporuke za poboljšanje sigurnosnog sistema u državi? (Zaokružite jedan ili više odgovora sa kojima se slažete i eventualno dopunite sa nekom svojom preporukom, koja nije navedena)” dati su sljedeći odgovori: “Bosna i Hercegovina kao članica

NATO saveza” - 30% anketiranih; “Reforma zakonodavstva uz veća izdvajanja za sigurnosni sistem” - 17% anketiranih; “Stabilizacija unutrašnje politike” - 23% anketiranih; “Pojačati stručnost i sposobnost subjekata rada da odgovore adekvatno sigurnosnim izazovima na koje je potrebno odgovoriti” - 17% anketiranih; “Bolja koordinacija sigurnosnih politika” - 23% anketiranih.

Odgovori pod “ostalo-navesti” na ovo anketno pitanje su: dati policiji veće ovlasti; što prije usaglasiti stavove oko vojne imovine, učvrstiti NATO put, ojačati sigurnosne agencije i odvojiti ih od političkih utjecaja; rješavanje političkih pitanja; spriječiti podriivanje odbrambene i ekonomske moći države od strane pojedinih političkih stranaka i pojedinih lidera željnih moći.

Od ukupnog broja anketiranih, 80.6% ispitanika je izjavilo da Bosna i Hercegovina treba pristupiti NATO savezu, 16.5% ispitanika je izjavilo da “ne zna”, a niti jedan anketirani nije dao odgovor “ne”.

LITERATURA

1. Abazović, M., Državna bezbjednost: Uvod i temeljni pojmovi, Izmjenjeno i dopunjeno izdanje, Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Sarajevo, 2012.
2. Beridan, I. Politika i sigurnost, Fakultet političkih nauka Sarajevo, 2008.
3. Beridan, I., Bušatlija, I., Delić, R., Dudaković, A., Huseinbašić, Č., Mahmuljin, S., Mulaibrahimović, H., Muminović, R., Muslimović, F., Pelidija, E., Sofradžija, A., Trnka, K., Zgodić, E., Nauka o odbrani, Univerzitet u Sarajevu, Fakultet političkih nauka Sarajevo, 1999.
4. Beridan, I., Tomić, Ivo M. i Kreso, M., Leksikon sigurnosti, Sarajevo, DES, 2001.
5. Beyme, K. Politički sustav Savezne Republike Njemačke: Uvod u njemački politički sustav, preveo Miroslav Krajnović, Osijek, Pan liber, 1999.
6. Božinović, D. Globalna sigurnost: Sigurnosni izazov u 21. Stoljeću, Narodne novine, Zagreb, 2016.
7. Čehulić, L. NATO i novi međunarodni odnosi, Politička kultura, Atlantsko vijeće Hrvatske, Zagreb, 2004.
8. Cikotić, S. i Muslimović, F. NATO I SIGURNOST EVROPE, Asocijacija nezavisnih intelektualaca "KRUG 99", Sarajevo, 2018.
9. Cikotić, S. SAD-BiH Mogući transfer sigurnosnih rješenja, Sarajevo: Vijeće Kongresa bošnjačkih intelektualaca, 2010.
10. Cikotić, S., Sigurnosne pretpostavke Bosne i Hercegovine, Vijeće kongresa bošnjačkih intelektualaca, 2010.
11. Ćurak, N. Rasprava o miru i nasilju, (Geo) politika rata - (Geo) politika mira - Studije mira: Buybook, Sarajevo-Zagreb, 2016.
12. Ćurak, N., Čekrlija, Đ., Sarajlić, E., Turčalo, S., Politička elita u BiH i EU: Odnos vrijednosti, Institut za društvena istraživanja FPN, Sarajevo, 2009.
13. Dujović, J., Rukovođenje i upravljanje sistemima sigurnosti, Sarajevo, Fakultet političkih nauka Univerziteta Sarajevo, 2006.
14. Duraković, N., Međunarodni odnosi, Fakultet političkih nauka Univerziteta Sarajevo i Pravni fakultet Univerziteta Sarajevo, Sarajevo, 2009.
15. Gavrić, S., Banović, D., Krause, C., Uvod u politički sistem BiH –Izabrani aspekti, Izdavači: Sarajevski otvoreni centar, Fondacija Konrad Adenauer, Predstavništvo u BiH, Za izdavača: Saša Gavrić, dr Christina Krause, Sarajevo, 2009.
16. Grizold, A., Tatalović, S., Cvrtila, V.: Suvremeni sistemi nacionalne sigurnosti, Fakultet političkih znanosti; Hrvatska udruga za međunarodne studije, Zagreb, 1999.

17. Hadžović, D., Dizdarević, E., Mihajlović, S. i Kržalić, A., Pregled reforme sigurnosnog sektora u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, Centar za sigurnosne studije – BiH/Center for Security Studies – BiH, Sarajevo, 2012.
18. Hadžović, D., Kržalić, A., Kovačević, A., Pregled stanja u oblasti policije u BiH, Centar za sigurnosne studije – BiH, Sarajevo, 2013.
19. Ibrahimagić, O., Seizović, Z., Arnautović, S., Politički sistem BiH, Promocult, Sarajevo, 2010.
20. IZABRANE ODLUKE NJEMAČKOG SAVEZNOG USTAVNOG SUDA, Originalna zbirka: profesor dr. Jürgen Schwabe, Originalnu zbirku obradio i dopunio: prof. dr. Edin Šarčević, dr. iur. Stefanie Ricarda Roos, M.A.L.D., Koordinatorice: Nina Catherine Schneider, Ass.iur., Univerzitet Leipzig, Program pravna država/Jugoistočna Evropa, Fondacija Konrad Adenauer, Makedonija, 2009.
21. Masleša, Ramo: Teorije i sistemi sigurnosti, Magistrat Sarajevo, 2001.
22. Prof. dr. Sijerčić-Čolić, H., Radičić, M., Organizacija i nadležnost policijskih agencija u Bosni i Hercegovini, Perfecta, Sarajevo, 2005.
23. Smajić, Muhamed: Međunarodne organizacije i sigurnost Bosne i Hercegovine u postdejtonskom periodu, Dobra knjiga, Sarajevo, 2011.
24. Šarčević, E. Ustavno uređenje Savezne Republike Njemačke, Osnove njemačkog Državnog prava, Kult/B, Sarajevo, 2005.
25. Tatalović, Siniša: Nacionalna i međunarodna sigurnost, Politička Kultura, Nakladno – izdavački zavod, Zagreb, 2006.
26. Trnka, K. Ustavno pravo, Drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Fakultet za javnu upravu, Sarajevo, 2006.
27. Turek, F. Globalizacija i globalna sigurnost, Interland, Varaždin, 1999.
28. Wollmann, H., Provision of Public Services in European Countries: From Public/Municipal to Private and Reverse? - Hrvatska i komparativna javna uprava – Časopis za teoriju i praksu javne uprave, 2011., str. 889–910

Zakoni

1. Zakon o odbrani Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik BiH, br. 88/05)
2. Zakon o policiji i unutrašnjim poslovima (Službeni glasnik RS, broj 57/2016, 110/2016, 58/2019 i 82/2019)
3. Zakon o unutrašnjim poslovima Federacije Bosne i Hercegovine (Službene novine Federacije BiH, 49/05)
4. Zakon o policiji Brčko distrikta Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, broj 18/2020)

Web stranice

<https://www.youtube.com/watch?v=IHk9XIm1BmM>

<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1467-9299.00350>

<https://avaz.ba/vijesti/bih/579765/selmo-cikotic-za-avaz-nato-je-u-bih-donio-mir>

<http://www.komorabih.ba/republika-njemacka/>

<https://www.bundeswehr.de/de/einsaetze-bundeswehr/minusma-bundeswehr-un-einsatz-mali>

[www. Izbori.ba](http://www.Izbori.ba), Zakon o finansiranju politickih stranaka BiH

https://bs.wikipedia.org/wiki/Politi%C4%8Dki_sistemi

<https://www.klix.ba/vijesti/bih/selmo-cikotic-izostanak-napretka-prema-nato-u-je-opasan-za-sve-u-bih/191224148>

http://www.pfsa.unsa.ba/pf/wpcontent/uploads/2019/11/Politicki_sistem_Bosne_i_Hercegovine.pdf

http://www.mod.gov.ba/OS_BIH/nadleznosti/?id=21874

https://www.sciencedaily.com/terms/political_system.htm

<https://www.bundespolizei.de>

<http://www.mod.gov.ba/files/file/zakoni/Zakon-o-odbrani-bs.pdf>

<http://www.mvp.gov.ba>

https://hr.wikipedia.org/wiki/Njema%C4%8Dke_savezne_pokrajine

<http://www.dei.gov.ba>

https://en.wikipedia.org/wiki/Politics_of_Germany

http://www.Ohr.int/ohr_archive/statut-brcko-distrikta-bosne-i-hercegovine-2/

<https://www.bundestag.de/en/teasertext-startteaserbildtext-692028>

<http://os.mod.gov.ba/vojno-vojna-saradnja/saradnja-sa-nato/default.aspx?id=946&langTag=bs-BA>

http://os.mod.gov.ba/o-oruzanim-snagama-bih/misija/Default.aspx?id=41&langTag=bs-BA&template_id=181&pageIndex=1

<http://www.fmup.gov.ba/v2/propis.php?idkat=1&idpropis=1>

<https://www.dw.com/hr/ischinger-kritizirao-vojnu-slabost-njema%C4%8Dke/a-52377435>

https://hr.wikipedia.org/wiki/Oru%C5%BEane_snage_Bosne_i_Hercegovine

http://www.mod.gov.ba/OS_BIH/nadleznosti/?id=21874

<https://skupstinabd.ba/3-zakon/ba>

<https://sr.m.wikipedia.org>

<http://sps.gov.ba/nadleznost/>

http://www.mod.gov.ba/MO_BiH/nadleznosti/?id=21756

<https://polis.osce.org/country-profiles/germany>

<https://pescanik.net/demokratija-na-bosanski-nacin/>

http://www.ccbh.ba/public/down/USTAV_BOSNE_I_HERCEGOVINE_bos.pdf

<https://www.bundeswehr.de/de/organisation>

<http://www.afiv.gov.ba>

http://os.mod.gov.ba/o-oruzanim-snagama-bih/misija/Default.aspx?id=41&langTag=bs-BA&template_id=181&pageIndex=1

http://www.mod.gov.ba/o_nama/Odbrambena_struktura/?id=21715

http://www.mod.gov.ba/MO_BiH/Struktura/?id=21752

<https://www.britannica.com/place/Germany/Government-and-society#ref233600>

https://www.pravo.unizg.hr/_download/repository/Drzava_i_drzavne_vlasti.pdf

<https://www.worldatlas.com/articles/what-type-of-government-does-germany-have.html>

<https://www.bundestag.de/en/members>

https://www.bundestag.de/en/europe/european_policy

http://www.mvp.gov.ba/vanjska_politika_bih/osnovni_pravci_vanjske_politike_bih/?id=2

[https://de.wikipedia.org/wiki/Polizei_\(Deutschland\)](https://de.wikipedia.org/wiki/Polizei_(Deutschland))

<https://balkans.aljazeera.net teme/2016/5/13/njemacka-vojska-nova-okosnica-nato>

http://www.mod.gov.ba/slike2014/02.28.20_1_Sigurnosna%20politika%20BiH.pdf

<https://www.bundeswehr.de/de/ueber-die-bundeswehr/zahlen-daten-fakten/personalzahlen-bundeswehr>

https://theodora.com/wfbcurrent/germany/germany_military.html

https://www.polizei.de/Polizei/DE/Home/home_node.html

<https://www.bpb.de/politik/innenpolitik/innere-sicherheit/76660/polizeien-in-deutschland>

<https://polizei.nrw/artikel/organisation-der-polizei-nrw>

<https://www.institut-fuer-menschenrechte.de/meine-rechte/rechte-von-menschen-bei-einem-polizei-einsatz/>

<http://www.Ceeol.com/search/viewpdf?id=679422>

<https://www.giz.de/en/worldwide/63559.html>

<https://www.bundeswehr.de/de/organisation>

<https://www.parlament.ba/Publication/Read/5355?title=komparativni-pregled-propisa-o-parlamentarnom-nadzoru&pageId=0>

<https://www.paragraf.ba/dnevne-vijesti/18082020/18082020-vijest2.html>

<http://www.mod.gov.ba/files/file/dokumenti/vojnadoktrina/vojnadoktrina.pdf>

https://parlamentfbih.gov.ba/dom_naroda/bos/parlament/o_parlamentu/ustavfbih.html

<https://www.mvp.gov.ba/Print.aspx?id=265>

POPIS SLIKA

Slika 1: Strukturalna šema uređenja države Bosne i Hercegovine.....	9
Slika 2: Odbrambena struktura.....	25
Slika 3: Struktura Ministarstva odbrane Bosne i Hercegovine	27
Slika 4: Komanda za podršku OS BiH.....	28
Slika 5: Policijska struktura u Bosni i Hercegovini	31
Slika 6: Njemačke savezne pokrajine.....	48
Slika 7: Parlament Savezne Republike Njemačke u Berlinu	59